

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์พฤติกรรมกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
ของประชาชน บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

พชยา ภัคจิรสกุล
พรทิพย์ ตันติเสวี
ปุ่นยวรรณ น้ำดอกไม้
อภิญญา ตามาตา

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
วันลงทะเบียน..... 15 ก.พ. 2554
หมายเลข bib..... 6. 2895122
หมายเลข item..... 1. 5344277
เลขเรียกหนังสือ..... WA20.5

ป521

2553

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาการวิจัยทางสุขภาพ (554471)

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553

ประกาศคุณูปการ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างยิ่ง จากการให้คำปรึกษาและแนะนำของ อาจารย์วัชรวี ศรีทอง อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์สมเกียรติ ศรประสิทธิ์และคณาจารย์สาธาณสุขศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง จนการศึกษาวิจัยสำเร็จสมบูรณ์ได้ คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบพระคุณ คุณอุทัย กรเวช (เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน สถานีอนามัยตำบลท่าโพธิ์) ที่ท่านได้ให้ความรู้ คำปรึกษา ตลอดจนคำแนะนำในการทำงานวิจัยครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณ อาสามัครสาธารณสุขบ้านคลองคู หมู่ 4 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง ในการเก็บข้อมูลและตอบแบบสอบถามคณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

หากวิจัยฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใดคณะผู้วิจัยต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย และคณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์ต่อการศึกษาแก่ผู้สนใจต่อไป

พชยา

พรทิพย์

ปุ่นวรรณ

อภิญา

ภักจีรสกุล

ต้นติเสวี

น้ำดอกไม้

ตามาตา

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาของปัญหา.....	1
	จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	4
	สมมติฐานของการวิจัย.....	4
	ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	5
	นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย.....	5
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	7
	ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้.....	7
	ความหมายของความรู้.....	7
	องค์ประกอบของความรู้.....	8
	ระดับความรู้.....	9
	การวัดความรู้.....	10
	วิธีการวัดความรู้.....	10
	เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้.....	10
	ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ.....	11
	ความหมายของทัศนคติ/เจตคติ (Attitude).....	11
	ประเภทของทัศนคติ.....	12
	ความสำคัญของการศึกษาทัศนคติ.....	13
	ทัศนคติของบุคคลจะมีลักษณะ 4 ประการ.....	13
	หน้าที่ของทัศนคติ.....	15
	องค์ประกอบของทัศนคติ.....	16

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดทัศนคติ.....	18
การก่อตัวของทัศนคติ (The Formation of Attitude).....	19
ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม.....	20
ความหมายของพฤติกรรม.....	20
ตัวกำหนดพฤติกรรม (Behavior Determinants).....	21
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม.....	22
องค์ประกอบของพฤติกรรม.....	23
ประเภทของพฤติกรรม.....	23
การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม.....	24
การวัดพฤติกรรม.....	24
ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และการปฏิบัติ (Practice).....	25
กลไกการเกิดพฤติกรรม.....	26
โรคไข้เลือดออกและการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก.....	29
เชื้อสาเหตุ.....	30
การแพร่กระจายของโรค.....	30
การติดเชื้อไวรัสเดงกี.....	31
อาการทางคลินิก.....	31
การดำเนินโรคของไข้เลือดออกเดงกี.....	32
ความรุนแรงของโรค.....	33
การป้องกันและควบคุมโรค.....	34
ยุ่งลายพาหะนำโรคไข้เลือดออก.....	34
วงจรชีวิตและชีวนิสัยของยุ่งลาย.....	34
แหล่งเพาะพันธุ์ของยุ่งลาย.....	36
มาตรการในการควบคุมลูกน้ำยุ่งลาย.....	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

การควบคุมลูกน้ำยุงลาย.....	36
วิธีทางกายภาพ (Physical Control หรือ Environmental Control).....	36
วิธีทางชีวภาพ (Biological Control).....	37
วิธีทางเคมี (Chemical Control).....	38
การควบคุมและกำจัดยุงลายตัวเต็มวัย	38
ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	49
3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	50
รูปแบบการศึกษา.....	50
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	50
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
สถิติเชิงพรรณนา.....	53
สถิติเชิงอนุมาน.....	56
4 ผลการวิจัย.....	57
1. ข้อมูลทั่วไปด้านบุคคล.....	57
2. ข้อมูลปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	59
2.1 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	59
2.2 ระดับความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	61
3. ข้อมูลปัจจัยด้านทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	61
3.1 ทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	61
3.2 ระดับทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	4. ข้อมูลปัจจัยด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	65
	4.1 พฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	65
	4.2 ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	66
	5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	67
	6. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรม.....	72
	7. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านทัศนคติกับพฤติกรรม.....	72
5	บทสรุป.....	74
	ผลการวิจัย.....	74
	อภิปรายผล.....	76
	ข้อเสนอแนะ.....	77
	บรรณานุกรม.....	78
	ภาคผนวก.....	83
	ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เรื่องปัจจัยที่ผลต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.....	84
	ภาคผนวก ข สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
	ประวัติผู้วิจัย.....	107

สารบัญญัตราสาร

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ของประชากรหมู่บ้านคลองคู จำแนกตามลักษณะบุคคล.....	57
2 แสดงจำนวน ร้อยละของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	59
3 แสดงจำนวนร้อยละของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	61
4 แสดงจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	61
5 แสดงจำนวน ร้อยละของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	65
6 แสดงจำนวน ร้อยละของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	65
7 แสดงจำนวน ร้อยละของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	66
8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	67
9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	68
10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	68
11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	69
12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย.....	70

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
14	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย..	71
15	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย...	72
16	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย...	72

สารบัญญภาพ

ภาพ	หน้า
1 ลักษณะของทัศนคติ.....	14
2 หน้าที่ของทัศนคติ.....	16
3 องค์ประกอบของทัศนคติ.....	18
4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และการปฏิบัติ (Practice).....	25
5 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติที่มีความสัมพันธ์กันและมีผลต่อกันเป็นลูกโซ่.....	26

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

โรคไข้เลือดออกเป็นปัญหาทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขโดยเฉพาะในประเทศไทยแถบเขตร้อนชื้น ซึ่งโรคไข้เลือดออกได้เกิดขึ้นมาเมื่อประมาณ 40 ปีที่ เกิดระบาดใหญ่เป็นครั้งแรกที่ประเทศฟิลิปปินส์ในปี พ.ศ. 2497 ปัจจุบันโรคไข้เลือดออกยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากมีการแพร่ระบาดอย่างกว้างขวางและจำนวนผู้ป่วยที่ยังคงเพิ่มสูงขึ้นเป็นระยะๆทุก 3-5 ปี ในจำนวน 10 ประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น พบว่าประเทศไทย อินโดนีเซีย และเมียนมาร์ มีการระบาดของโรคไข้เลือดออกสูงมาก (กรมควบคุมโรคติดต่อ :2544)

สำหรับในประเทศไทยโรคไข้เลือดออก เริ่มมีรายงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 และเกิดการระบาดครั้งแรกในปี พ.ศ. 2501 ซึ่งอยู่ในทศวรรษที่ 1 (พ.ศ. 2501-2510) เป็นช่วงที่มีรายงานผู้ป่วยไม่มากนัก โดยมีผู้ป่วยเฉลี่ย 3,114 รายต่อปี คิดเป็นอัตราป่วย 10.77 ต่อประชากรแสนคน การระบาดในช่วงนี้เป็นแบบปีเว้นปี ผู้ป่วยส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดใหญ่ ๆ ที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคม ในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2511-2520) เป็นช่วงที่มีรายงานผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้น เฉลี่ย 13,313 รายต่อปี คิดเป็นอัตราป่วย 33.45 ต่อประชากรแสนคน การระบาดในช่วงนี้เป็นแบบปีเว้นสองปี ผู้ป่วยส่วนใหญ่ยังคงพบตามเมืองใหญ่ ๆ ที่มีประชากรหนาแน่นหรือเขตชุมชนเมือง ในทศวรรษที่ 3 (พ.ศ. 2521-2530) พบว่าในปี พ.ศ. 2530 เกิดการระบาดครั้งใหญ่ที่สุดของโรคไข้เลือดออกในประเทศไทย คือ มีผู้ป่วยถึง 174,285 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 325.13 ต่อประชากรแสนคน ทำให้ทศวรรษที่สามนี้มีรายงานผู้ป่วยเฉลี่ย 49,665 รายต่อปี คิดเป็นอัตราป่วย 97.39 ต่อประชากรแสนคน เป็นช่วงที่โรคนี้ได้แพร่กระจายไปทั่วประเทศ จากเขตชุมชนเมืองสู่เขตชนบท ในทศวรรษที่ 4 (พ.ศ. 2531-2540) สถานการณ์ของโรคไข้เลือดออกมีแนวโน้มว่าจะลดต่ำลง เนื่องจากเกิดความตื่นตัวในการร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหา (เช่น โครงการร่วมมือระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการเพื่อการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในสถานศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 5-14 ปีทั่วประเทศ การเน้นกลวิธีให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรค เป็นต้น) แต่ในทศวรรษนี้เกิดการระบาดของโรคสูงมาก 2 ครั้ง คือ ในปี พ.ศ. 2533 มีผู้ป่วย 92,005 ราย

คิดเป็นอัตราป่วย 163.43 ต่อประชากรแสนคน และในปี พ.ศ. 2540 มีผู้ป่วย 101,689 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 167.21 ต่อประชากรแสนคน จากนั้นในปี พ.ศ. 2541 มีจำนวนผู้ป่วย 129,954 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 211.42 ต่อประชากรแสนคน ในปี พ.ศ. 2544 มีจำนวนผู้ป่วย 139,732 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 225.82 ต่อประชากรแสนคน ซึ่งพบว่าจำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

สำหรับสถานการณ์โรคไข้เลือดออกของประเทศไทยในปัจจุบันปี 2553 (รง.506 สำนักงานระบาดวิทยา : ข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ 13 กรกฎาคม 2553) พบว่ามีจำนวนผู้ป่วย 36,087 ราย จำนวนผู้ป่วยตาย 36 ราย อัตราป่วยต่อแสนประชากร 56.81 (เกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข กำหนดไว้ไม่เกิน 50 ต่อแสนประชากร) อัตราป่วยตายน้อยละ 0.10 (เกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 0.2) สำหรับข้อมูลระบาดวิทยาโรคไข้เลือดออกย้อนหลัง 5 ปี ของอัตราป่วยต่อแสน ตั้งแต่ปี 2549 จนถึง ปี 2553 คือ 27.52 , 37.65 , 52.33 , 33.98 และ 56.81 ตามลำดับ จากอัตราป่วยย้อนหลัง 5 ปี พบว่าการระบาดมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนผู้ป่วยไข้เลือดออกเป็นประจำทุกปี ข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 จนถึง พ.ศ.2552 พบว่าอัตราป่วยต่อแสนประชากร 48.26, 57.55, 74.13, 216.95 และ 86.61 ตามลำดับ ในปี พ.ศ.2553 มีจำนวนผู้ป่วย 279 ราย อัตราป่วยต่อแสนประชากร 33.00 (รง.506 สำนักงานระบาดวิทยา : ข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ 13 กรกฎาคม 2553) ซึ่งในปี พ.ศ.2551 พบว่ามีการระบาดของโรคไข้เลือดออกสูงมากในอำเภอเมือง คิดเป็นอัตราป่วย 155.64 ต่อแสนประชากร ซึ่งตำบลที่มีอัตราการป่วยสูงสุดนั้นคือ ตำบลท่าโพธิ์ มีจำนวนผู้ป่วยทั้งสิ้น 38 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 397.24 ต่อแสนประชากร (ศูนย์ระบาดจังหวัดพิษณุโลก, 2552) หมู่บ้านที่มีผู้ป่วยสูงสุดในตำบล ท่าโพธิ์ คือ หมู่ที่ 4 บ้านคลองคู มีผู้ป่วยทั้งสิ้น 13 ราย และในปี 2552 มีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็น 15 ราย (งานระบาดวิทยา สถานีอนามัยตำบลท่าโพธิ์ จังหวัดพิษณุโลก: 2552)

นอกจากอัตราป่วยต่อแสนประชากรที่เป็นตัวชี้วัดในการดำเนินงานในด้านการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกแล้วยังมีตัวชี้วัด ดัชนีลูกน้ำยุงลาย (Container Index) และดัชนีลูกน้ำยุงลาย ในบ้าน (House Index) ที่เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำงาน ซึ่งค่าดัชนีลูกน้ำยุงลายในบ้าน (HI) ของหมู่บ้านคลองคู ตั้งแต่เดือนมกราคม 2553 จนถึงเดือนมิถุนายน 2553 พบว่ามีค่า HI ร้อยละ 9.79, 12.32, 10.01, 10.07, 10.07, 11.51 ตามลำดับ โดยเกณฑ์ร้อยละ

ค่าดัชนีลูกน้ำยุงลายในบ้าน $HI \leq 10$ (งานระบาดวิทยา สถาบันอนามัยตำบลท่าโพธิ์ จังหวัด พิชณุโลก :2553)

จากสถิติข้อมูลดังกล่าว พบว่ามีแนวโน้มการระบาดของไข้เลือดออกเพิ่มขึ้น และปัญหา โรคไข้เลือดออกยังเป็นปัญหาที่สำคัญของหมู่บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัด พิชณุโลก สถาบันอนามัยตำบลท่าโพธิ์ได้นำมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ด้วยวิธีทางกายภาพ ชีวภาพ ทางเคมี และมีการจัดทำโครงการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกอย่างต่อเนื่องโดยการกำจัดแหล่ง เพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พันสารเคมีแก่ยุงลายนอกจากนี้ทุกเดือน ยังมีการสำรวจลูกน้ำยุงลายและ มีการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขในเรื่องการป้องกันและควบคุมแหล่ง เพาะพันธุ์ยุงลาย แต่ก็ยังพบว่ามีการระบาดของโรคไข้เลือดออกทุกปี

เนื่องจากโรคไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อ โดยมียุงลายบ้าน เป็นพาหะนำโรคที่สำคัญ ดังนั้นวิธีการป้องกันและการควบคุมโรคที่ดีที่สุด คือ การกำจัดยุงลายและลูกน้ำในแหล่งเพาะพันธุ์ ยุงลาย (กรมควบคุมโรคติดต่อ, 2539) พยายามป้องกันไม่ให้ยุงกัดการจับบ้านเรือนให้สะอาด จัดสภาพแวดล้อมรอบ ๆ บ้านให้สะอาดไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และการให้ความร่วมมือ ในการควบคุมโรค เนื่องจาก การป้องกันและควบคุมโรคมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหา โรคไข้เลือดออก หากประชาชนให้ความร่วมมือกันในการควบคุมและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ ยุงลายในบ้านเรือนของตนอย่างจริงจังและสม่ำเสมอแล้ว อาจจะทำให้แนวโน้มการระบาดของ โรคไข้เลือดออกลดลง

จากที่กล่าวมาข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาพฤติกรรมกรรมการควบคุม แหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชน บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการวางแผน ควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชน บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชน บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
2. ปัจจัยด้านความรู้ในเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
3. ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) แบ่งได้เป็นดังนี้
  - 1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่
    - เพศ
    - อายุ
    - สถานภาพสังคม
    - ระดับการศึกษา
    - อาชีพ
    - รายได้
    - การป่วยด้วยโรคใช้เลือดออกของคนในครอบครัว
    - การเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับโรคใช้เลือดออก
  - 1.2 ปัจจัยด้านความรู้ในเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
  - 1.3 ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ พฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ

ยุงลาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชนที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป หมู่ 4 บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 139 หลังคาเรือน หลังคาเรือนละ 1 คน โดยอาศัยอยู่ในหมู่บ้านคลองคู จังหวัดพิษณุโลก เป็นระยะเวลาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 6 เดือน เก็บข้อมูลช่วง วันที่ 14-17 สิงหาคม พ.ศ. 2553

นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

1. โรคไข้เลือดออก หมายถึง โรคติดต่อที่เกิดจากเชื้อไวรัสเดงกี (Dengue virus) โดยมียุงลายเป็นพาหะนำโรค และได้รับการวินิจฉัยโดยแพทย์อาการตามเกณฑ์ทางคลินิกและหรือมีผลตามเกณฑ์ทางห้องปฏิบัติการว่าป่วยด้วยไข้เลือดออกทุกกลุ่มอาการ ได้แก่ Dengue Fever (DF), Dengue Hemorrhagic Fever (DHF) และ Dengue Shock Syndrome (DSS)

2. ลูกน้ำยุงลาย หมายถึง ตัวอ่อน (ลูกน้ำ) ของยุงลายที่เป็นพาหะนำโรคไข้เลือดออก ได้แก่ ยุงลายบ้าน (*Stegomyia aegypti* ชื่อเดิม *Aedes aegypti*) และยุงลายสวน (*Stegomyia albopictus* ชื่อเดิม *Aedes albopictus*)

3. การควบคุมและกำจัดลูกน้ำยุงลาย หมายถึง การกำจัดมูลและไม่ให้มีลูกน้ำยุงลาย (ในภาชนะขังน้ำใด ๆ) และการทำให้ลูกน้ำยุงลายหมดสิ้นไป (หากพบว่ามีลูกน้ำยุงลายอยู่ในภาชนะขังน้ำนั้น ๆ) ซึ่งวิธีการควบคุมและกำจัดลูกน้ำยุงลายมีหลายวิธี ตั้งแต่วิธีทางกายภาพ วิธีทางชีวภาพ และวิธีทางเคมีภาพ จึงควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับประเภทของแหล่งเพาะพันธุ์ที่พบลูกน้ำยุงลาย โดยต้องพิจารณาทั้งในด้านความปลอดภัยต่อมนุษย์ สัตว์เลี้ยงและสิ่งแวดล้อม

4. ความรู้ในเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย หมายถึง การที่ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องวงจรชีวิตของยุง แหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ตลอดจนการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ ทางกายภาพ ทางชีวภาพและทางเคมี ซึ่งอาจจะรวมไปถึงความสามารถในการนำความรู้นั้นไปใช้ในการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

5. ทักษะคิดต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย หมายถึง แนวทางที่เราคิดรู้สึก หรือมีท่าทีที่จะแสดงออกมาในรูปพฤติกรรมต่อเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

6. พฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย หมายถึง การที่ประชาชนได้แสดงพฤติกรรมออกมาเป็นการกระทำหรือปฏิบัติในการป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลายหรือทำลายลูกน้ำยุงลายด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การคว่ำหรือทำลายภาชนะที่มีน้ำขัง การขุดล้างและเปลี่ยนน้ำทุก

7 วันในภาวะที่มีน้ำ การปิดฝาท้องที่ใส่น้ำให้มิดชิด การปล่อยให้ปลาให้กินลูกน้ำ การใส่ทรายอะเบท เป็นต้น

7. การป่วยด้วยโรคไข่เลือดออกของคนในครอบครัว หมายถึง มีคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนในครอบครัวป่วยด้วยโรคไข่เลือดออก ในรอบปีที่ผ่านมา

8. การเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเรื่องโรคไข่เลือด หมายถึง การได้เข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมอบรมเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันไข่เลือดออก รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ทำเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันไข่เลือดออก เช่น การใส่ทรายอะเบทลงภาชนะที่มีน้ำ การคว่ำภาชนะที่มีน้ำขังเพื่อป้องกันการวางไข่ของยุงลาย เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการควบคุมโรคแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชน หมู่ 4 บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชน หมู่ 4 บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
3. สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการปรับปรุงกลวิธีการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข่เลือดออก และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข่เลือดออกของหมู่ 4 บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ในเขตพื้นที่หมู่ 4 บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทบทวน แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
  - 1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้
  - 1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ
  - 1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติ
  - 1.4 โรคใช้เลือดออกและการป้องกันและควบคุมโรคใช้เลือดออก
2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้

ความหมายของความรู้

ความรู้เป็นแนวทางหนึ่งของบุคคลในการที่จะนำความรู้นั้นไปใช้สำหรับการปฏิบัติ การที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจดี ก็จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องได้มีผู้ให้ความหมายของความรู้ ดังนี้

ความรู้ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าหรือเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับ สถานที่ สิ่งของ หรือบุคคล ซึ่งได้มาจากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากรายงานการรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ ต้องชัดเจน และต้องอาศัยเวลา (ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2535)

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2534) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงความจำเป็นและระลึกได้ที่มีต่อความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ความจำเป็นเริ่มจากสิ่งต่าง ๆ เป็นอิสระแก่กันไปจนถึงความจำเป็นที่ยู่ยากซับซ้อนและมีความหมายต่อกัน

อนันต์ ศรีโสภ (2525) ให้ความหมายว่า "ความรู้" คือ เป็นส่วนหนึ่งของความสามารถทางพุทธิปัญญา (Cognitive domain) ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผลโดยแบ่งความรู้ออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ได้แก่ ความหมายของคำต่าง ๆ ความเป็นจริงเกี่ยวกับเวลา เหตุการณ์ บุคคล สถานที่

2. ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิด และโครงสร้างของสิ่งใดโดยเฉพาะ เช่น ลักษณะแบบแผนต่าง ๆ แนวโน้มและการจัดทำ การจำแนก และแบ่งประเภทสิ่งต่าง ๆ กฎเกณฑ์ ระเบียบ วิธีดำเนินงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3. ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิดและโครงสร้างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายคุณค่า พยากรณ์ หรือตีความหมายสิ่งที่เราสังเกตเห็น รวมไปถึงความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมที่ผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะโดยการนึกได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยิน เช่น ความรู้ที่เกี่ยวกับ คำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี โครงสร้าง วิธีแก้ปัญหา กฎต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นต้น

จากความหมายของความรู้ดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อมูล ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับ รวมทั้งสิ่งเกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของ และบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือการค้นคว้าและได้มีการรวบรวมสะสมไว้ การรับรู้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ต้องอาศัยเวลา ความสามารถ และทักษะทางสติปัญญา

องค์ประกอบของความรู้

ความรู้ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้ คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ (knowledge of specifics) เป็นการจดจำสิ่งต่าง ๆ อย่างโดดเดี่ยว เป็นการเชื่อมโยงสัญลักษณ์กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม เป็นรากฐานของการสร้างความคิดที่เป็นนามธรรม

2. ความรู้เกี่ยวกับความหมายของความรู้ (knowledge of terminology) เป็นความรู้กับความหมายของสัญลักษณ์ของศัพท์ต่างๆ เป็นข้อความหรือศัพท์ทางเทคนิค

3. ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงเฉพาะ เช่น ความรู้เกี่ยวกับชื่อบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ เวลา

4. ความรู้เกี่ยวกับวิถีทางในการจัดการเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ เช่น ความรู้ในการจัดระเบียบการศึกษา การวิจารณ์ รวมถึงวิธีการสืบสวน มาตรฐานในการตัดสิน เป็นความรู้ที่อยู่กลางระหว่างที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

5. ความรู้ในระเบียบแบบแผนของกลุ่ม เป็นแนวกำหนดเอาไว้โดยอาศัยข้อตกลงของกลุ่มของอาชีพ

6. ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้ม หรือเหตุการณ์ตามลำดับต่อเนื่อง เป็นความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ

7. ความรู้เกี่ยวกับการจัดแยกประเภท

8. ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ (criteria)

9. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ (methodology) เช่น ความรู้เกี่ยวกับวิธีการทางด้านวิทยาศาสตร์

10. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง เป็นการรวมหลักการ หรือสรุปเกี่ยวพันอย่างเป็นระบบ

ระดับความรู้

ณัฐฉิณีภรณ์ เวียงนาค (2545) อ้างถึง อุทุมพร จามรมาน (2523) อ้างอิงมาจาก เบนจามิน เอสบลูม สามารถแบ่งระดับความรู้ได้เป็น 6 ระดับดังนี้

1. ระดับที่ระลึกได้ (Recall) คือ การเรียนรู้ในลักษณะที่จำเรื่องเฉพาะ หรือวิธีที่ปฏิบัติ กระบวนการ และแบบแผนนั้น ๆ ได้

2. ระดับที่รวบรวมสาระสำคัญได้ (Comprehension) คือ การที่บุคคลสามารถที่จะเขียนข้อความที่จำได้เหล่านั้นได้ด้วยถ้อยคำของตนเอง สามารถแสดงให้เห็นได้ด้วยภาพให้ความหมาย ดีความ และเปรียบเทียบความคิดอื่น ๆ หรือคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้

3. ระดับการนำไปใช้ (Application) คือ การที่บุคคลสามารถนำข้อเท็จจริงตลอดจนความคิดที่เป็นนามธรรมไปปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม

4. ระดับการวิเคราะห์ (Analysis) คือ ระดับที่สามารถนำความคิดมาแตกแยกเป็นส่วน เป็นประเภท หรือนำข้อมูลต่างๆ มาประกอบกันเพื่อการปฏิบัติของตนเอง

5. ระดับการสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การนำข้อมูลและแนวคิดมารวมกันมาประกอบกันแล้วนำไปสู่สิ่งสร้างสรรค์ (Creation) สิ่งใหม่ต่างจากเดิม

6. ระดับของการประเมินผล (Evaluation) ความสามารถในการใช้ความรู้เพื่อนำมาจัดเกณฑ์การวัดข้อมูลตามมาตรฐานเพื่อให้ข้อตัดสินระดับของประสิทธิผลของกิจกรรมนั้น ๆ

การวัดความรู้

วิธีการวัดว่าใครมีความรู้ในเรื่องนั้นหรือไม่ สามารถทำโดยตั้งคำถามที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องวิธีการ และความรู้รอบยอดของเรื่องราวนั้นๆ ให้ตอบโดยถามแต่เพียงอย่างเดียวหรือครบทั้งสามอย่างก็ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนที่มีความรู้คือ ผู้ที่จำเนื้อเรื่องนั้นได้กับสามารถระลึกทั้งสามสิ่งนั้นออกมาได้นั่นเอง นอกจากนี้การวัดความรู้ การวัดความสามารถในการระลึกเรื่องราวข้อเท็จจริง หรือประสบการณ์ต่าง ๆ หรือเป็นการวัดการระลึกประสบการณ์เดิมที่บุคคลได้รับ คำสอน การบอกกล่าว การฝึกฝนของผู้สอน รวมทั้งจากตำราจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ด้วยคำถามวัดความรู้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ (ไพศาล, 2526)

1. ถามความรู้ในเนื้อเรื่องเป็นการถามรายละเอียดของเนื้อหา ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของเรื่องราวทั้งหลาย ประกอบด้วยคำถามประเภทต่าง ๆ เช่น ศัพท์ นิยาม กฎ และความจริงหรือรายละเอียดของเนื้อหาต่างๆ
2. ถามความรู้ในวิธีดำเนินการเป็นการถามวิธีปฏิบัติต่างๆ แบบแผนประเพณี ขั้นตอนของการปฏิบัติทั้งหลาย เช่น ถามระเบียบแบบแผน ลำดับขั้น และแนวโน้ม การจัดประเภท และหลักเกณฑ์ต่างๆ
3. ถามความรู้รอบยอดเป็นการถามความสามารถในการจดจำข้อสรุป หรือหลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหาลักษณะร่วม เพื่อรวบรวมและย่อลงมาเป็นหลักหรือหัวใจของเนื้อหานั้น

วิธีการวัดความรู้

ณัฐริณีกรรณ์ เวียงนาค (2545) อ้างถึงสมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และอเนกกุล ตริแสง (2519) วิธีการวัดความรู้ที่นิยมทำกันโดยทั่วไปคือ การวัดโดยการให้แบบสอบถามเลือกตอบได้ เพราะเป็นการทดสอบที่วัดได้รอบด้าน กล่าวคือ สามารถวัดผลการเรียนรู้ได้หลายอย่าง ตั้งแต่กระบวนการทางสติปัญญาขั้นต้นที่ ได้แก่ ความรู้ ความจำ ไปจนถึงกระบวนการทางสติปัญญาขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีหลายชนิด แต่ละชนิดก็มีความเหมาะสมกับการวัดความรู้จากคุณลักษณะซึ่งแตกต่างกันออกไป ในที่นี้จะกล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ที่นิยมกันมาก คือ การทดสอบ ซึ่งถือเป็นสิ่งเร้าเพื่อนำไปเร้าผู้ถูกสอบให้แสดงอาการตอบสนองออกมาด้วยพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การพูด การเขียน ทำทาง ฯลฯ เพื่อให้สามารถสังเกตเห็น

หรือสามารถนับจำนวนปริมาณได้ เพื่อนำไปแทนอันดับหรือคุณลักษณะของบุคคลนั้น รูปแบบของข้อสอบหรือแบบทดสอบมี 3 ลักษณะ ดังนี้ (ไพศาล, 2526)

1. ข้อสอบปากเปล่า เป็นการสอบโดยใช้การโต้ตอบด้วยวาจาหรือคำพูดระหว่างผู้ทำการสอบกับผู้ถูกสอบโดยตรง หรือบางครั้งเรียกว่า การสัมภาษณ์

2. ข้อสอบข้อเขียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

2.1 แบบความเรียง เป็นแบบที่ต้องการให้ผู้ตอบอธิบายเรื่อง บรรยายเรื่องราว ประพันธ์ หรือวิจารณ์เรื่องราวเกี่ยวกับความรู้นั้น

2.2 แบบจำกัดความ เป็นข้อสอบที่ผู้ตอบพิจารณาเปรียบเทียบตัดสินข้อความหรือรายละเอียดต่างๆ มี 4 แบบ คือ

2.2.1 แบบถูกผิด

2.2.2 แบบเติมคำ

2.2.3 แบบจับคู่

2.2.4 แบบให้เลือกตอบ

3. ข้อสอบภาคปฏิบัติเป็นข้อสอบที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกสอบตอบสนองออกมาด้วยคำพูด หรือการเขียนเครื่องหมายใด ๆ แต่มุ่งให้แสดงพฤติกรรมด้วยการกระทำจริง มักเป็นข้อสอบในเนื้อหาวิชาที่ต้องการให้ปฏิบัติจริง

1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

ความหมายของทัศนคติ/เจตคติ (Attitude)

มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Aptus แปลว่า นิ่มเอียง ซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านได้ให้ความหมายของทัศนคติ ไว้อย่างแตกต่างกันตามทรรศนะของตน ดังนี้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 138) ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือ สภาวะความพร้อมทางจิตที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรมบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ สถานการณ์ต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และสภาวะความพร้อมทางจิตนี้จะต้องอยู่นานพอสมควร

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2541: 64) ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือ ผลผสมผสานระหว่างความนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด คนใดคนหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งออกมาในทางประเมินค่าอันอาจเป็นไปในทางยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ และความรู้สึกเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งขึ้น

พงศ์ หวดาล (2540: 42) ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือ ความรู้สึก
 ท่าที ความคิดเห็น และพฤติกรรมของคนงานที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร กลุ่มคน องค์กร หรือ
 สภาพแวดล้อมอื่นๆ โดยการแสดงออกในลักษณะของความรู้สึกหรือท่าทีในทางยอมรับหรือ
 ปฏิเสธ

คำว่า "ทัศนคติ" (Attitude) หรือมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า "เจตคติ" มีผู้ได้ให้นิยาม
 ต่าง ๆ กันมากมายมากกว่า 100 นิยาม ในที่นี้นำมากล่าวเพียง 3 นิยาม ที่ได้รับการยอมรับ ดังนี้

นิยามที่ 1 ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อวัตถุอย่างใด
 อย่างหนึ่ง ว่ามีลักษณะอย่างไร มีความรู้สึกทางบวกหรือทางลบ (positive or negative) ขึ้นชอบ
 หรือไม่ขึ้นชอบ (favorable or unfavorable) หรือเห็นด้วยหรือคัดค้าน (pro or con) (Loudon
 and Della Bitta. 1993: 423) ซึ่งตามนิยามนี้ เป็นการมองทัศนคติในแง่ความรู้สึก หรือปฏิกิริยา
 ท่าทีที่มีต่อวัตถุ (object)

นิยามที่ 2 ทัศนคติ หมายถึง ความมีใจโน้มเอียงอันเกิดจากการเรียนรู้สามารถ
 ตอบสนองต่อวัตถุหรือระดับขั้นของวัตถุ ในลักษณะเห็นดีเห็นชอบหรือไม่ชอบอย่างใดอย่างหนึ่ง
 อย่างสม่ำเสมอ (Assael 1993: 282) เช่น ทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า ก็หมายถึงความ
 โน้มเอียงของผู้บริโภคอันเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่จะประเมินตราสินค้าว่าชอบตรานั้น
 หรือไม่ชอบตรานั้นอย่างสม่ำเสมอคงเส้นคงวา

นิยามที่ 3 ทัศนคติ อาจให้คำนิยามที่ 2 มาแยกลักษณะเพื่อให้เห็นเป็นข้อ ๆ
 แล้วให้นิยามใหม่ว่า หมายถึง 1.เป็นความรู้สึกนึกคิดที่ก่อกำเนิดขึ้นจากการเรียนรู้ 2.ความโน้มเอียงที่จะ
 ตอบสนองต่อ 3.วัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง 4.ในลักษณะที่มั่นคงสม่ำเสมอ (consistently) 5.ในแนว
 ทางเห็นชอบด้วยหรือไม่ชอบ (Onkvisit and Shaw. 1994: 202)

ประเภทของทัศนคติ

การแสดงออกทางทัศนคติสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท (ดารณี, 2542: 43) คือ

1. **ทัศนคติในทางบวก (Positive Attitude)** คือ ความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อม
 ในทางที่ดีหรือยอมรับ ความพอใจ เช่น นักศึกษาที่มีทัศนคติที่ดีต่อการโฆษณา เพราะวิชาการ
 โฆษณาเป็นการให้บุคคลได้มีอิสระทางความคิด

2. **ทัศนคติในทางลบ (Negative Attitude)** คือ การแสดงออก หรือความรู้สึก
 ต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ไม่พอใจ ไม่ดี ไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วย เช่น นิดไม่ชอบคนเลี้ยงสัตว์ เพราะ
 เห็นว่าทารุณสัตว์

3. การไม่แสดงออกทางทัศนคติ หรือมีทัศนคติเฉยๆ (Negative Attitude) คือ มีทัศนคติเป็นกลางอาจจะเพราะว่าไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ หรือในเรื่องนั้น ๆ เราไม่มีแนวโน้มทัศนคติอยู่เดิมหรือไม่มีแนวโน้มทางความรู้ในเรื่องนั้นๆ มาก่อน เช่น เรามีทัศนคติที่เป็นกลางต่อตู้ไมโครเวฟ เพราะเราไม่มีความรู้เกี่ยวกับโทษหรือคุณของตู้ไมโครเวฟมาก่อน จะเห็นได้ว่าการแสดงออกของทัศนคตินั้น เกิดจากการก่อตัวของทัศนคติที่สะสมเป็นความคิดและความรู้สึก จนสามารถแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา ตามทัศนคติต่อสิ่งนั้น

ความสำคัญของการศึกษาทัศนคติ

เหตุผลหรือความสำคัญของการศึกษาทัศนคติมีหลายประการดังนี้

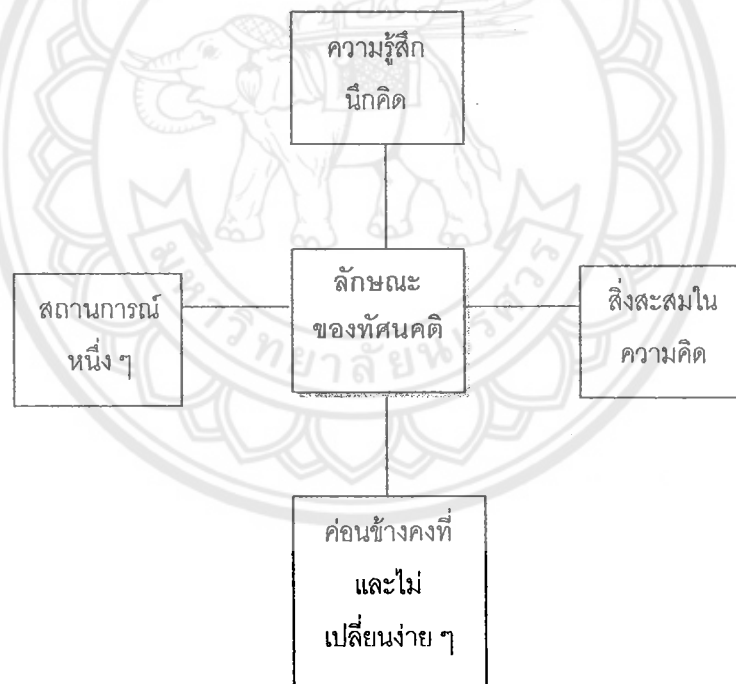
1. ทัศนคติเป็นคำสั้นๆ ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมได้อย่างมากมาย และสามารถสะท้อนสิ่งต่างๆ ภายในจิตใจ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมที่หลากหลายที่แสดงถึงความชอบหรือไม่ชอบของคุณ
2. ทัศนคติช่วยในการอธิบายรูปแบบพฤติกรรมที่ค่อนข้างมั่นคงของคุณ
3. ทัศนคติสะท้อนมุมมองของคุณที่มีต่อสิ่งต่างๆ และมีแนวโน้มที่จะแสดงออกตามทัศนคติ เมื่อทราบถึงแนวโน้มของทัศนคติก็น่าจะสามารถคาดเดาพฤติกรรมได้ รวมถึงการสร้างทัศนคติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการได้
4. ทัศนคติเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทั้งสัญชาตญาณและการเรียนรู้ในการสร้างทัศนคติ
5. ทัศนคติเป็นศัพท์ที่ใช้ร่วมกันในหลายสาขาวิชาซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมของคุณ

ทัศนคติของคุณจะมีลักษณะ 4 ประการดังนี้

1. ทัศนคติเป็นความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางการตลาดคือความคิดที่มีต่อผลิตภัณฑ์หนึ่ง ๆ ตราผลิตภัณฑ์หนึ่ง ๆ หรือแม้กระทั่งรูปแบบของการโฆษณาการที่ผู้บริโภคมีทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์ยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง เราไม่สามารถนำเอาทัศนคติต่อยี่ห้อนั้นไปวัดว่าผู้บริโภคจะมีทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์ยี่ห้ออื่น ถึงแม้จะเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน
2. ทัศนคติเป็นเรื่องของสิ่งที่สะสมอยู่ในความคิดของคุณ ทัศนคติเป็นผลลัพธ์ของการรับรู้และประมวลสิ่งที่ได้รับข้อมูลมา และแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมอันเป็นผลลัพธ์ของทัศนคติ

3. ทศนคติจะค่อนข้างคงที่และไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ เนื่องจากเป็นการหล่อหลอมความรู้สึกขั้นที่ละนิดและมั่นคง เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะเปลี่ยนแปลงได้ยาก แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต้องอาศัยเวลาและต้องอาศัยเทคนิคการย้อนกลับการเกิดทัศนคติในการเปลี่ยนแปลง

4. ทศนคติเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์หนึ่ง ๆ ดังนั้นการรับรู้ข้อมูลเพิ่มเติมหรือการปรับตัวของสถานการณ์อาจจะทำให้ทัศนคติเปลี่ยนไป ซึ่งนำมาเป็นแนวทางในการปรับทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์หรือองค์การ เช่น บางคนอาจมีทัศนคติที่มีต่อรถยนต์ญี่ปุ่นว่าเป็นรถยนต์ที่มีมาตรฐานด้อยกว่ารถยนต์ยุโรป จึงนิยมใช้เฉพาะรถยนต์ยุโรป ต่อมาเมื่อมีการรับรู้ข้อมูลถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ รวมถึงราคา การบริการ และค่าใช้จ่ายประกอบอื่นๆ จึงเปลี่ยนทัศนคติและยอมรับที่จะใช้รถยนต์ญี่ปุ่น เป็นต้น

เราสามารถแบ่งทัศนคติออกเป็นทัศนคติเชิงบวก (Positive Attitude) และทัศนคติเชิงลบ (Negative Attitude) ซึ่งทัศนคติเชิงบวกจะก่อให้เกิดผลในการปฏิบัติเชิงบวก และทัศนคติเชิงลบจะก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติเชิงลบ เราจะเห็นได้ว่าการสร้างทัศนคติที่ดีย่อมก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อบริษัทว่าเป็นผู้ผลิตสินค้าที่

ตระหนักถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้บริโภคที่ตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อมย่อมตัดสินใจซื้อสินค้าจากบริษัทนั้นได้ง่ายขึ้น เป็นต้น ในทางตรงกันข้าม หากเกิดทัศนคติในทางลบจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทันที อาจจะไม่ซื้อผลิตภัณฑ์นั้น ๆ หรือซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทนั้นๆ ดังนั้นบริษัทจะต้องพยายามรักษาภาพพจน์ที่ดีในสายตาของผู้บริโภคอยู่เสมอ เพราะหากผู้บริโภคเกิดทัศนคติที่ไม่ดีแล้ว จะแก้ไขให้กลับมารู้สึกดีตามเดิมทำได้ยากยิ่งกว่าการสร้างทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใหม่ ๆ

หน้าที่ของทัศนคติ

แดเนียล เคตซ์ (Daniel Katz) นักจิตวิทยาอธิบายว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อช่วยในการอำนวยความสะดวกในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยทัศนคติในการประเมินทางเลือกของตน โดยที่ทัศนคติมีหน้าที่สำคัญ 4 ประการดังนี้

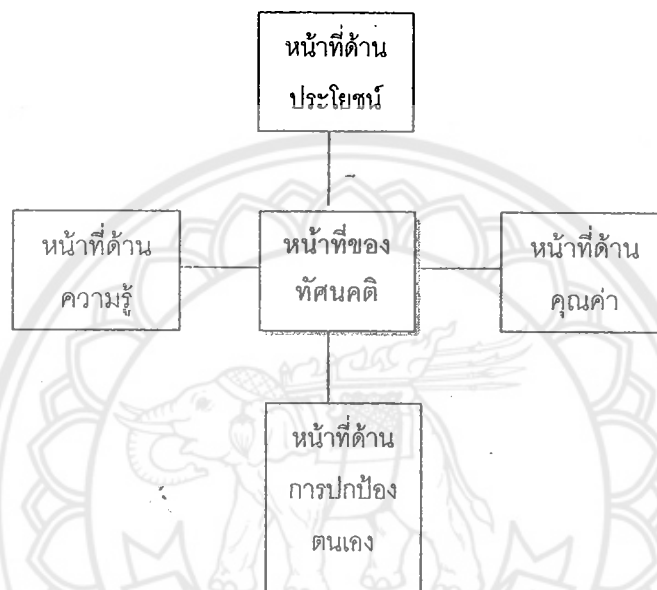
1. หน้าที่ที่มองเห็นประโยชน์เป็นสำคัญ (Utilitarian Function) เป็นหน้าที่ที่มาจากการเรียนรู้แบบกำหนดเงื่อนไขในการกระทำ และหลักของการให้รางวัลและการลงโทษ โดยเชื่อว่ามนุษย์จะเกิดทัศนคติได้จากการมองเห็นประโยชน์หรือโทษจากสิ่งนั้นๆ คือมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ตนเองได้รับ หรือมีทัศนคติทางลบต่อสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกทางลบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเจ็บปวด ความกลัว ฯลฯ

2. หน้าที่ด้านคุณค่า (Value-expressive Function) เป็นหน้าที่ในการแสดงตัวตนและค่านิยมของบุคคล ซึ่งอธิบายว่า บางครั้งทัศนคติอาจไม่ได้มาจากการรับรู้ถึงผลประโยชน์จากผลิตภัณฑ์นั้นๆ ทั้งหมด เป็นเพราะผลิตภัณฑ์นั้นสามารถสะท้อนถึงค่านิยมและความเป็นตัวตนของบุคคลมากกว่า ซึ่งนักการตลาดสามารถใช้หน้าที่ด้านการนิยามในการกระตุ้นผู้บริโภค โดยการนำเสนอค่านิยมที่สอดคล้องต่อค่านิยมของผู้บริโภค เช่น การสร้างค่านิยมความเป็นไทยสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยคนไทย ของเครื่องดื่มตราสิงห์ เครื่องดื่มตราช้าง บิมน้ำมัน บางจาก และบิมน้ำมัน ปตท. เป็นต้น

3. หน้าที่ด้านการปกป้องตนเอง (Ego-defensive Function) เป็นทัศนคติที่บุคคลสร้างขึ้นเพื่อทำหน้าที่ปกป้องตัวตนและความรู้สึกของตนเองจากสิ่งแวดล้อมภายนอกหรือจากความรู้สึกบางอย่างของตนเอง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการสร้างทัศนคติทางการตลาดได้ เช่น การมีทัศนคติทางบวกว่ามีข้อดีหลายประการ เพื่อปกป้องตนเองจากความรู้สึกต่อต้านจากสภาพแวดล้อม หรือการมีทัศนคติทางลบของแม่บ้านต่อเสื้อผ้าที่ไม่สะอาด เพราะทำให้รู้สึกว่าเป็นแม่บ้านที่ไม่สมบูรณ์ เป็นต้น

4. หน้าที่ด้านความรู้ (Knowledge Function) ทัศนคติจะเป็นเสมือนกรอบสำหรับอ้างอิงที่บุคคลสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการตีความและทำความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ เมื่อผู้บริโภคมี

ทัศนคติที่เป็นพื้นฐาน เมื่อมีข้อมูลหรือสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาก็จะทำความเข้าใจตามกรอบของทัศนคติเดิมที่มีอยู่ เมื่อระยะเวลาผ่านไป มีการเติบโต มีการเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา จะทำให้ผู้บริโภคมีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ที่หลากหลายเพิ่มขึ้น และจะเป็นกรอบที่ช่วยให้ผู้บริโภคเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

องค์ประกอบของทัศนคติ

มีผู้เสนอความคิดไว้ 3 แบบ คือ ทัศนคติแบบ 3 องค์ประกอบ ทัศนคติแบบ 2 องค์ประกอบ และ ทัศนคติแบบ 1 องค์ประกอบ (ธีระพร, 2528: 162 - 163) ดังนี้

1. ทัศนคติมี 3 องค์ประกอบ แนวคิดนี้จะระบุว่า ทัศนคติมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component) ประกอบด้วยความเชื่อ ความรู้ ความคิดและความคิดเห็น 2) องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกชอบ - ไม่ชอบ หรือทำทางที่ดี - ไม่ดี 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติ มีนักจิตวิทยาที่สนับสนุนการแบ่งทัศนคติออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ Kretch, Crutchfield, Pallachey (1962) และ Triandis (1971)

2. ทศนคติมี 2 องค์ประกอบ แนวคิดนี้จะระบุว่า ทศนคติมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component) 2) องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) มีนักจิตวิทยาที่สนับสนุนการแบ่งทศนคติออกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ Katz (1950) และ Rosenberg (1956, 1960, 1965)

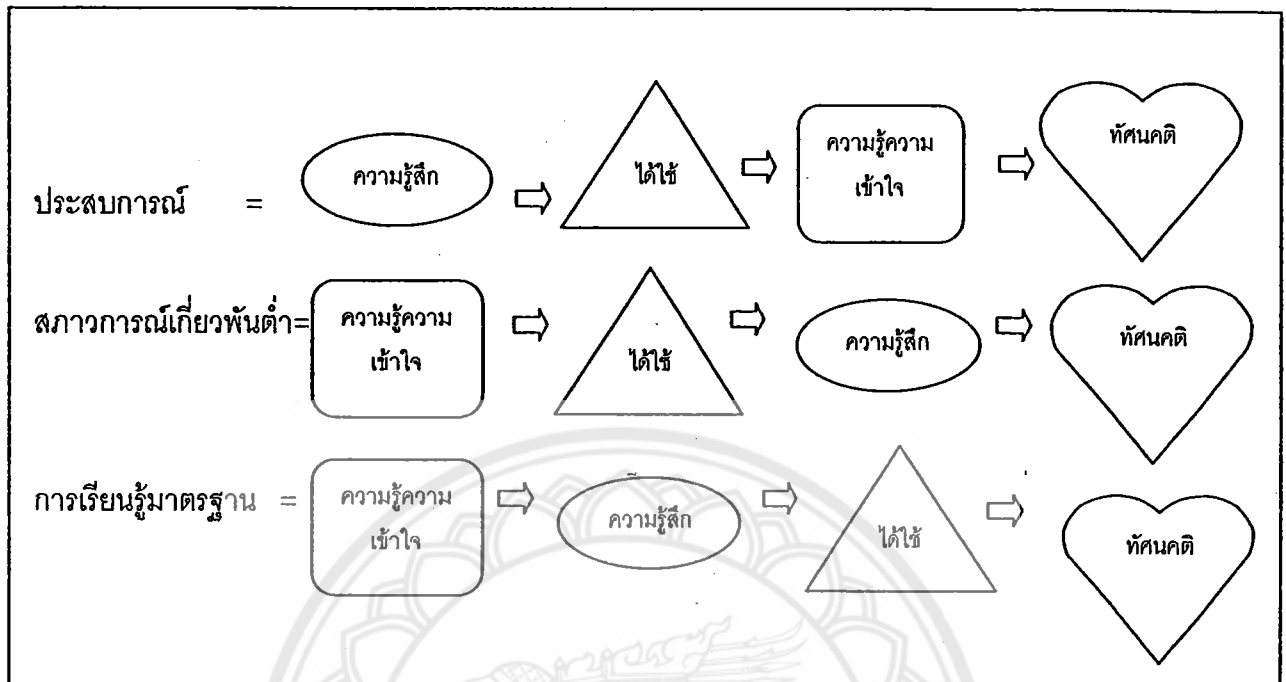
3. ทศนคติมีองค์ประกอบเดียว แนวคิดนี้จะระบุว่า ทศนคติมีองค์ประกอบเดียว คือ อารมณ์ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด นักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวคิดนี้ ได้แก่ Bem (1970) Fishbein และ Ajzen (1975) Insko (1976)

Gibson (2000: 103) กล่าวว่า ทศนคติ เป็นส่วนที่ยึดติดแน่นกับบุคลิกภาพของบุคคลเรา ซึ่งบุคคลเราจะมีทศนคติที่เป็นโครงสร้างอยู่แล้ว ทางด้านความรู้สึก ความเชื่อ อันใดอันหนึ่ง โดยที่องค์ประกอบนี้จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบหนึ่งทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในอีกองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งทศนคติ 3 องค์ประกอบ มีดังนี้

1. ความรู้สึก (Affective) องค์ประกอบด้านอารมณ์หรือความรู้สึก ของทศนคติ คือ การได้รับการถ่ายทอด การเรียนรู้มาจากพ่อ แม่ ครู หรือกลุ่มของเพื่อนๆ

2. ความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive) องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของทศนคติจะประกอบด้วย การรับรู้ของบุคคล ความคิดเห็น และความเชื่อของบุคคล หมายถึงกระบวนการคิด ซึ่งเน้นไปที่การใช้เหตุผล และตรรกะ องค์ประกอบที่สำคัญของความรู้ ความเข้าใจ คือ ความเชื่อในการประเมินผลหรือความเชื่อที่ถูกประเมินผลไว้แล้วโดยตัวเองประเมิน ซึ่งความเชื่อเหล่านี้จะแสดงออกมาจากความประทับใจในการชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นรู้สึกต่อสิ่งของ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

3. พฤติกรรม (Behavioral) องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของทศนคติ จะหมายถึง แนวโน้มหรือความตั้งใจ (intention) ของคนที่จะแสดงบางสิ่งบางอย่างหรือที่จะกระทำ (ประพฤติ) บางสิ่งบางอย่างต่อคนใดคนหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางใดทางหนึ่ง เช่น เป็นมิตรให้ความอบอุ่น ก้าวร้าว เป็นศัตรู เป็นต้น โดยที่ความตั้งใจนี้อาจจะถูกวัด หรือประเมินออกมาได้จากการพิจารณาองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรมของทศนคติ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดทัศนคติ

ทัศนคติต่อวัตถุเป้าหมายต่างๆ สามารถสร้างได้ ไม่ว่าจะบุคคล สิ่งของ สถานที่ หรือสถานการณ์ เมื่อทัศนคติถูกสร้างขึ้นแล้วมีแนวโน้มที่จะมั่นคงหรือจะเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพล

การเกิดทัศนคติส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมที่หล่อหลอมบุคคลให้นึกคิดและรู้สึกไปตามสภาพแวดล้อมดังกล่าว ดังจะสังเกตได้ว่า บุคคลที่มาจากพื้นเพเดียวกันมักจะมีทัศนคติที่ใกล้เคียงกันแต่ก็ไม่ได้เป็นการยืนยันได้เสมอไปว่า การได้รับข้อมูลรูปแบบเดียวกันจะก่อให้เกิดบุคคลที่มีทัศนคติที่เหมือนกันทั้งหมด ซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดทัศนคติของบุคคลสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประการดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ (Personality Factor) เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่มีทัศนคติพื้นฐานที่ทำให้เป็นคนเข้าใจง่าย มีทัศนคติที่ดี จะทำให้ยอมรับได้ง่าย ในทางตรงกันข้ามหากมีพื้นฐานที่ต่อต้าน มีทัศนคติในทางลบ ก็จะยอมรับได้ยาก

2. ประสบการณ์ในอดีต การให้ข้อมูลและทดลองใช้เพื่อให้เกิดประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ต้องทำการกระตุ้นต่อหลังจากที่เกิดทัศนคติให้ตัดสินใจซื้อ ทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์ใดๆ อาจเกิดจากประสบการณ์ตรงจากการเคยใช้หรือทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ ประสบการณ์ของผู้บริโภคแต่ละรายที่มีต่อสินค้าหรือบริการ

3. อิทธิพลจากครอบครัวและเพื่อน ค่านิยมพื้นฐานของทัศนคติมักจะได้รับอิทธิพลจากบุคคลที่มีความใกล้ชิดกัน เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือผู้ที่มีอิทธิพลต่อความคิด โดยบุคคลต่าง ๆ ดังกล่าวจะให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้บริโภคร ทำให้สามารถสร้างทัศนคติได้ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการสร้างทัศนคติได้

4. เครื่องมือทางการตลาด ไม่ว่าจะเป็นการตลาดทางตรงการใช้จดหมายตรง โทรศัพท์ หรืออินเทอร์เน็ตในการให้ข้อมูลเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์หรือองค์การ เพื่อเข้าถึงและจูงใจผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มจนก่อให้เกิดทัศนคติได้ จากพื้นฐานทางความคิดและค่านิยมที่แตกต่างกัน เครื่องมือและรูปแบบในการสร้างทัศนคติสำหรับกลุ่มผู้บริโภคที่แตกต่างกันจึงต้องเลือกให้เหมาะสม

5. การเปิดรับข่าวสารทางสื่อต่าง ๆ สื่อมีความหลากหลายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น การเลือกใช้สื่อที่เข้าถึงได้มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือจะสร้างทัศนคติที่มั่นคงได้ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล รวมถึงขนาดของข้อมูลที่มากเพียงพอในการตัดสินใจจะส่งผลต่อการเปิดรับของผู้บริโภค ตลอดจนการประมวลผลและสร้างทัศนคติขึ้นมาได้

6. อิทธิพลทางสังคม กระแสสังคมส่งผลถึงความรู้สึกนึกคิดในการเกิดความชอบหรือไม่ชอบใดๆ ได้ หากบุคคลถูกปลูกฝังจากวัฒนธรรมเดียวกันและอยู่ในสังคมเดียวกัน มักจะมีทัศนคติที่คล้ายคลึงกัน แต่ถ้าหากบุคคลใดมีทัศนคติที่ต่อต้านกระแสสังคมก็จะเป็นทัศนคติที่เข้มแข็งและยากต่อการเปลี่ยนแปลงไปเลย ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะบุคคลดังที่กล่าวข้างต้น

การก่อตัวของทัศนคติ (The Formation of Attitude)

การเกิดทัศนคติแต่ละประเภทนั้น จะก่อตัวขึ้นมา และเปลี่ยนแปลงไปได้เนื่องจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน ซึ่งในความเป็นจริง ปัจจัยต่าง ๆ ของการก่อตัวของทัศนคติ ไม่ได้มีการเรียงลำดับตามความสำคัญแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะแต่ละปัจจัย ปัจจัยใดมีความสำคัญมากกว่าขึ้นอยู่กับอ้างอิงเพื่อก่อตัวเป็นทัศนคตินั้น บุคคลดังกล่าวได้เกี่ยวข้องกับสิ่งของ หรือแนวความคิดที่มีลักษณะแตกต่างกันไปอย่างไร ซึ่ง Newsom และ Carrell ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติ และอธิบายว่า การเกิดทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. พื้นฐานของแต่ละบุคคลหรือเบื้องหลังทางประวัติศาสตร์ (Historical Setting) หมายถึง ลักษณะทางด้านชีวประวัติของแต่ละคน ได้แก่ สถานที่เกิด สถานที่เจริญเติบโต สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ผ่านมาจะเป็นตัวหล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคล และเป็นปัจจัยนำไปสู่การเกิดทัศนคติของคนนั้น ๆ

2. สิ่งแวดล้อมทางสังคม (Social environment) ได้แก่ การที่มีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อกัน และกัน เช่น การเปิดรับข่าวสาร กลุ่ม และบรรทัดฐานของกลุ่ม สภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคล และประสบการณ์

3. กระบวนการสร้างบุคลิกภาพ (Personality Process) และสิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อน (Predispositions) เป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานในการสร้างทัศนคติของแต่ละบุคคล

1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม

ความหมายของพฤติกรรม (Behavior)

พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง การกระทำ หรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิดของบุคคลที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายในจิตใจและภายนอก อาจทำไปโดยรู้ตัว ไม่รู้ตัว อาจเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ ผู้อื่นอาจสังเกตการณ์กระทำนั้นได้และสามารถใช้เครื่องมือทดสอบได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) กล่าวว่า พฤติกรรมหรือการปฏิบัติของมนุษย์เป็นผลมาจากทัศนคติ บรรทัดฐานของสังคม นิสัย ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังจากการกระทำนั้นๆ แล้ว

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2526) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม หมายถึง ปฏิบัติหรือกิจกรรมทุกชนิดของสิ่งมีชีวิตจะสังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้ก็ตาม ซึ่งทั้งที่มีอยู่ในหรือแสดงออกมามีภายนอก

เอี่ยมพร ทองกระจาย (2530) ได้ให้ความหมายพฤติกรรมว่า เป็นกิจกรรมทุกอย่างที่มนุษย์กระทำ เป็นลักษณะการแสดงออกที่สังเกตได้ โดยพื้นฐานทางจิตวิทยามีความเชื่อว่า พฤติกรรมทุกชนิดที่มนุษย์กระทำย่อมมีสาเหตุมีจุดมุ่งหมายและในขณะเดียวกันก็กระตุ้นหรือแรงจูงใจให้กระทำด้วยเหตุที่จุดมุ่งหมายนั้น เป็นการตอบสนองต่อความต้องการหรือจุดมุ่งหมายแล้วพฤติกรรมก็สิ้นสุดลง มนุษย์อยู่ในสภาวะสมดุล (Homeostasis) ในการจำแนกพฤติกรรมมีดังนี้

1. พฤติกรรมเปิดเผย (Overt Behavior)
2. พฤติกรรมปกปิด (Covert Behavior)

แบนดูรามีความเชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนขั้นต้นแล้วเกิดจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น และการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่เหล่านั้นสามารถเรียนรู้ได้โดยประสบการณ์ตรงหรือไม่ก็ได้โดยการสังเกต องค์ประกอบทางชีววิทยามีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมนั้นก็คือองค์ประกอบในตัวบุคคลมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้

พฤติกรรม (Bandura. 1977: 16) ในการอธิบายกระบวนการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ แบนดูราได้อธิบายในรูปของการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องระหว่างพฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคล และองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม โดยที่องค์ประกอบทั้ง 3 นี้จะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Bandura. 1977: 9-10)

พฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคล และองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ พฤติกรรมของมนุษย์สามารถกำหนดสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมก็สามารถกำหนดพฤติกรรม พฤติกรรมสามารถกำหนดองค์ประกอบส่วนบุคคล องค์ประกอบส่วนบุคคลก็สามารถกำหนดพฤติกรรมได้เช่นกัน ในทำนองเดียวกัน องค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบส่วนบุคคลก็มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน สามารถอธิบายได้ในลักษณะเดียวกัน

ตัวกำหนดพฤติกรรม (Behavior Determinants)

แบนดูรา ได้กล่าวถึงตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ 2 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อนพฤติกรรม (Antecedent determinants) ซึ่งแบนดูราได้อธิบายเรื่องนี้ไว้ว่า ถ้ามีเหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมเช่นนั้นเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้บุคคลสามารถคาดการณ์ได้ว่า ถ้ามีสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นแล้วจะมีอีกสิ่งหนึ่งตามมา การรู้ความสัมพันธ์เงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้บุคคลสามารถทำนายเหตุการณ์ได้ว่า อะไรจะเกิดขึ้นอย่างไรภายใต้ภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อน ถ้าบุคคลนั้นมีความสามารถทางสติปัญญาสูง ก็จะสามารถคาดการณ์ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ และจะเลือกกระทำหรือแสดงพฤติกรรมของเขาให้สอดคล้องกับการคาดการณ์ของเขา ซึ่งเป็นการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าหนึ่งกับอีกสิ่งเร้าหนึ่งนั่นเอง ดังนั้น การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าหนึ่งกับอีกสิ่งเร้าหนึ่งนี้จะมีผลต่อการเกิดหรือไม่เกิดพฤติกรรม จะมีผลต่อการคงอยู่หรือการหายของพฤติกรรมของบุคคล เพราะบุคคลจะยึดเอาสิ่งเร้าหนึ่งมาทำนายการเกิดของอีกสิ่งเร้าหนึ่ง เช่น เห็นท้องฟ้ามีดครึ้ม บุคคลรีบเดินทางกลับบ้าน ทั้งนี้เพราะคาดการณ์ว่าฝนจะต้องตกลงมาแน่นอน ฉะนั้น ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เป็นสิ่งเร้าจึงได้แก่สิ่งเร้าต่างๆ ที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและเป็นสิ่งเร้าที่ปรากฏในสภาพแวดล้อมของบุคคลซึ่งเกิดก่อนพฤติกรรม จึงเรียกตัวกำหนดพฤติกรรมนี้อีกอย่างหนึ่งว่า ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เกิดก่อนพฤติกรรมซึ่งก็คือสิ่งเร้านั่นเอง

2. ตัวกำหนดที่เป็นผลกรรม (Consequent determinants) ตัวกำหนดพฤติกรรมอีกตัวหนึ่งก็ได้แก่ผลกรรม แบนดูรามีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสังคมของมนุษย์เป็นการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรมว่า พฤติกรรมใดกระทำแล้วจะได้รับรางวัลหรือผลกรรมทางบวก และพฤติกรรมใดกระทำแล้วจะได้รับผลกรรมทางลบ การเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรมดังกล่าว

จะทำให้มนุษย์เลือกกระทำพฤติกรรมที่ได้รับผลกระทบทางบวกหรือการเสริมแรง และจะหลีกเลี่ยงการกระทำพฤติกรรมที่จะได้รับผลกระทบทางลบหรือการลงโทษ ดังนั้นการเกิดพฤติกรรมจึงขึ้นอยู่กับผลกระทบอีกด้วย ถ้ากระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลกระทบทางบวก พฤติกรรมนั้นก็จะเกิดขึ้น และถ้ากระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลกระทบทางลบพฤติกรรมนั้นก็จะลดลงหรือหายไป อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้เงื่อนไขผลกระทบนี้สามารถเรียนรู้ได้ทั้งจากประสบการณ์ตรงและจากการสังเกตจากตัวแบบหรือการกระทำของผู้อื่นที่สังเกตเห็น ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางอ้อม

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

นักพฤติกรรมศาสตร์ ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมไว้ 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

แนวความคิดที่ 1 เชื่อว่าสาเหตุของพฤติกรรมเกิดจากการตัดสินใจของตนเอง (ปัจจัยภายในตัวบุคคล) รากฐานของแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า "สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้นมาจากองค์ประกอบภายในบุคคล ได้แก่ ความรู้ เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม แรงจูงใจและความตั้งใจใฝ่พฤติกรรม เป็นต้น" ดังนั้นนักพฤติกรรมศาสตร์ที่สนใจแนวคิดนี้จึงมุ่งศึกษาและสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ ทฤษฎีเกี่ยวกับเจตคติ ทฤษฎีแรงจูงใจ เป็นต้น

แนวความคิดที่ 2 เชื่อว่าสาเหตุของพฤติกรรมเกิดจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ซึ่งรากฐานของแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า "สาเหตุของพฤติกรรมเกิดจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคล" ดังนั้นนักพฤติกรรมศาสตร์กลุ่มนี้จึงสนใจศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ทางด้านสิ่งแวดล้อม ระบบสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา องค์ประกอบด้านประชากร ลักษณะทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

แนวความคิดที่ 3 เชื่อว่าสาเหตุของพฤติกรรมเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยที่เป็น รากฐานแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า "สาเหตุของพฤติกรรมเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยด้วยกันทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกตัวบุคคล"

องค์ประกอบของพฤติกรรม

พฤติกรรมของมนุษย์มีองค์ประกอบแบ่งออกเป็น 7 ประการ (สุชาติ มະโนทัย 2539: อ้างถึง Cronbach 1972) คือ

1. ความมุ่งหมาย (Goal) เป็นความต้องการที่ทำให้เกิดกิจกรรมหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดกิจกรรม คนเราต้องทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น ความต้องการบางอย่างสามารถตอบสนองได้ทันที แต่บางอย่างต้องใช้เวลาอันจึงบรรลุความต้องการได้
2. ความพร้อม (Readiness) หมายถึง ระดับวุฒิภาวะหรือความสามารถจำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ
3. สถานการณ์ (Situation) เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ
4. การแปลความหมาย (Interpretation) ก่อนที่คนเราจะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งต้องพิจารณาสถานการณ์ก่อน แล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีการที่คาดว่าจะได้รับความพึงพอใจมากที่สุด
5. การตอบสนอง (Response) เป็นการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ โดยวิธีการที่ได้รับเลือกแล้วในขั้นการแปลความหมาย
6. ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา (Consequence) เมื่อทำกิจกรรมแล้วย่อมได้รับผลจากการกระทำนั้น ผลที่ได้รับอาจจะตามที่ได้คาดไว้ หรืออาจจะตรงกันข้ามกับความคาดหมาย
7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Thwarting) หากคนเราไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้ ก็กล่าวได้ว่าเขาประสบกับความผิดหวัง ในกรณีนี้ เขาอาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายใหม่ และเลือกวิธีการตอบสนองใหม่ก็ได้

ประเภทของพฤติกรรม

พฤติกรรมสามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. พฤติกรรมเปิดเผยภายนอก (Over Behavior) หรือพฤติกรรมภายนอก เป็นการกระทำที่มองเห็นได้ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาโดยการกระทำ
2. พฤติกรรมที่ปกปิด (Cover Behavior) หรือพฤติกรรมภายใน ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกต่างๆ ที่อยู่ภายในบุคคล แต่เป็นสิ่งที่สามารถประเมินได้จากพฤติกรรมภายนอก เช่น ความรู้สึก ความคิด อารมณ์ การรับรู้ การตัดสินใจ ทศนคติ ความต้องการ เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ นอกจากใช้เครื่องมือวัด

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2526) อ้างถึงนักจิตวิทยาชื่อ Kelman ว่าได้แบ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเพราะถูกบังคับ ซึ่งขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของรางวัล และการลงโทษจะมีผลต่อพฤติกรรมภายนอกมาก
2. การเปลี่ยนแปลงเพราะยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งเกิดจากการยอมรับหรือรู้สึกด้วยตัวเอง ว่าถูกต้องเหมาะสมกับตนเอง ตรงกับแนวความคิดและค่านิยมที่ยึดถืออยู่ หรือแก้ปัญหาของตนเองได้
3. การเปลี่ยนแปลงเพราะเอาแบบอย่าง โดยเห็นว่าพฤติกรรมของผู้อื่นเป็นสิ่งที่ดี เช่น การเลียนแบบดาราราภาพยนตร์

การวัดพฤติกรรม

สุนันท์ ศลาโกสม (2525) ได้อธิบายการวัดพฤติกรรมไว้ว่า ในการวัดพฤติกรรมจำเป็นต้องอาศัยการสังเกต ทั้งวิธีดำเนินงานและผลงาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือประกอบเพื่อความเชื่อถือ เครื่องมือที่นิยมได้แก่แบบตรวจสอบรายการและแบบประเมินค่าแบบตรวจสอบรายการจะเป็นมาตรฐานในการบันทึกข้อมูลที่สังเกตได้อย่างหนึ่ง ส่วนแบบประเมินค่าจะเป็นเกณฑ์ตัดสินคุณภาพของพฤติกรรมหรือผลงานนั้น

การวัดพฤติกรรมโดยกว้างๆ มี 2 วิธี คือ

1. การวัดเชิงปริมาณ ผู้วัดจะนับจำนวนพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาต่อหน่วยของเวลาที่กำหนดให้ในการศึกษาเรื่องนั้นๆ
2. การวัดเชิงคุณภาพ ผู้วัดจะต้องวัดพฤติกรรมแต่ละชนิดแล้วนำไปเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ หรือเปรียบเทียบกับบรรทัดฐาน (Norm) ของพฤติกรรมนั้นๆ

เครื่องมือที่ใช้วัดคุณภาพแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

- 2.1 วัดโดยเขียนตอบ
- 2.2 วัดโดยการกระทำ
- 2.3 วัดโดยเป็นอุปกรณ์

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และการปฏิบัติ (Practice)

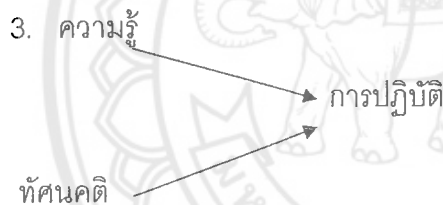
นิพนธ์ มนูญปิฎ (2531) อ้างถึง Schwartz, 1975 ได้ศึกษาถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ สามารถสรุปรูปแบบของความสัมพันธ์ได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ความรู้ → ทักษะ → การปฏิบัติ

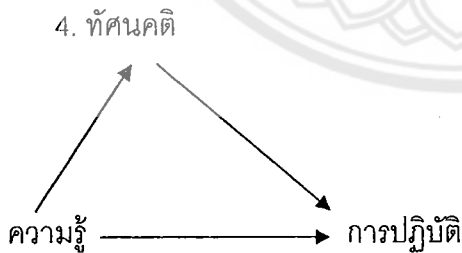
ทักษะเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดความรู้และการปฏิบัติ ดังนั้นความรู้มีความสัมพันธ์กับทักษะและทักษะมีผลต่อการปฏิบัติ

ความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา

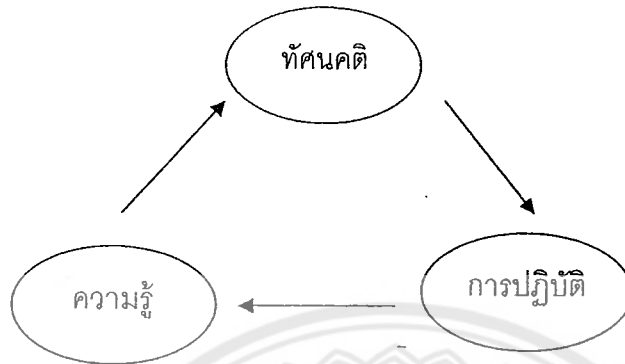
ความรู้และทัศนคติต่างกัน ทำให้เกิดการปฏิบัติได้ โดยที่ความรู้และทัศนคติไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กัน

ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับทางอ้อมนั้นมีทัศนคติเป็นตัวกลาง ทำให้เกิดการปฏิบัติตามมาได้

นอกจากนี้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และการปฏิบัติ (Practice) อาจสามารถแสดงรูปแบบความสัมพันธ์ได้อีกแบบหนึ่งตามแนวคิดโสภา ชูพิชัยกุล อ้างถึง

ริชาร์ด อาร์เม็นส์ (Richard Armene, 1981) คือ ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ ต่างมีความสัมพันธ์กันและมีผลต่อกันเป็นลูกโซ่ ดังนี้ (ณัฐสุธิณีกรณ์ เวียงนาค, 2545)

การที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น ต้องมีขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอนของการยอมรับแนวคิดใหม่ คือ

1. ขั้นการรับรู้
2. ขั้นความสนใจ
3. ขั้นประเมินผล
4. ขั้นทดลอง
5. ขั้นการยอมรับ

กลไกการเกิดพฤติกรรม

ได้กล่าวไว้ว่า ถึงกลไกการเกิดพฤติกรรม (นันทนา สำเนา, 2552) ไว้ดังนี้

1. การที่พฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งจะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องประกอบด้วย
  - 1.1 สิ่งเร้าหรือตัวกระตุ้น (Stimulus)
  - 1.2 เหตุจูงใจ (Motivation) ซึ่ง หมายถึงความพร้อมภายในร่างกาย

ของสัตว์ก่อนที่จะแสดงพฤติกรรม เช่น ความหิว ความกระหาย เป็นต้น

2. พฤติกรรมจะสลับซับซ้อนเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความเจริญของหน่วยต่าง ๆ
ดังนี้

2.1 หน่วยรับความรู้สึก (Receptor)

2.2 ระบบประสาทส่วนกลาง (Central nervous system)

2.3 หน่วยปฏิบัติงาน (Effector)

3. พฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต คือ การแสดงออกเพื่อโต้ตอบกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันออกไป โดยสิ่งมีชีวิตรับสิ่งเร้าด้วยหน่วยรับความรู้สึกทั้ง 5 แล้วส่งความรู้สึกไปยังสมอง สมองจะประมวลผลแล้วออกคำสั่งไปยังหน่วยตอบสนองของความรู้สึกเพื่อแสดงพฤติกรรมตอบโต้ พฤติกรรมสามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

3.1 พฤติกรรมที่มีมาแต่กำเนิด เป็นพฤติกรรมแบบง่าย ๆ เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า พฤติกรรมที่มีมาแต่กำเนิดในสัตว์สามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

3.1.1 ไคเนซิส เป็นการเคลื่อนที่เข้าหาหรือหนีจากสิ่งเร้าแบบไม่มีทิศทางที่แน่นอน เนื่องจากสัตว์เหล่านั้นไม่มีอวัยวะหรือหน่วยรับสัมผัสที่มีประสิทธิภาพดีพอจึงรับรู้สิ่งเร้าได้เฉพาะใกล้ๆ ตัวมันเท่านั้น

3.1.2 แทกซิส เป็นการเคลื่อนที่เข้าหาหรือหนีจากสิ่งเร้าแบบที่มีทิศทางที่แน่นอน เนื่องจากสัตว์เหล่านั้นเริ่มมีหน่วยรับความรู้สึกที่เจริญดี สามารถรับรู้สิ่งเร้าที่อยู่ห่างออกไปได้ทำให้เกิดพฤติกรรมการรวมกลุ่มขึ้น

3.2 สัญชาตญาณ เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าแน่นอนโดยอัตโนมัติไม่มีการเรียนรู้มาก่อน

3.2.1 พฤติกรรมการย้ายถิ่น สัตว์เลือดอุ่นเมื่อสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมโดยเฉพาะเรื่องอุณหภูมิและอาหาร ก็จะมีการอพยพย้ายถิ่นเพื่อปรับสภาพ เช่น นกนางแอ่นหนีหนาว ปลาแซลมอนอพยพเพื่อไปวางไข่ผสมพันธุ์ เป็นต้น

3.2.2 พฤติกรรมการจำศีล หมายถึง การหยุดพัก ไม่กินอาหาร เคลื่อนไหวร่างกายให้น้อยที่สุด เพื่อถนอมพลังงานที่มีในร่างกาย

3.2.3 พฤติกรรมการหากินกลางคืน เนื่องจากเป็นการปรับสภาพร่างกายให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เช่น สัตว์ในทะเลทรายจะหากินกลางคืนเพื่อเลี่ยงความร้อน ค้างคาวหากินกลางคืนเพราะทนต่อความสว่างในเวลากลางวันไม่ได้ เป็นต้น

3.3 พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีการเรียนรู้มาก่อน เป็นพฤติกรรมที่ซับซ้อน สัตว์จะมีพฤติกรรมเช่นนี้ได้ต้องมีระบบประสาท สัตว์ที่มีระบบประสาทดีจะเรียนรู้ได้มาก ในสัตว์ประเภทคนมจะมีพฤติกรรมแบบนี้ดีที่สุด พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ สามารถบ่งออกได้หลายประการ คือ

3.3.1 ความฝังใจ การเรียนรู้แบบนี้เป็นผลให้สัตว์สามารถจำเพื่อนร่วมสปีชีส์ของมันได้ และทำให้มีปฏิกิริยาต่อเพื่อนร่วมสปีชีส์ได้อย่างเหมาะสม เช่น ลูกห่านเมื่อเกิดมาจะเดินตามแม่ ลูกลิงกำพร้าแม่จะกอดตุ๊กตาลิงเพราะคิดว่าเป็นแม่

3.3.2 ความเคยชิน เป็นการเรียนรู้ที่ง่ายที่สุด คือเป็นอาการตอบสนองของสัตว์ที่มีต่อตัวกระตุ้น ซึ่งไม่มีความหมายต่อการดำรงชีวิตของมันเลย เช่น สุนัขจิ้งจอกมองเห่าเครื่องบินในครั้งแรกที่มันได้ยินเสียงเครื่องบิน แต่เมื่อมันได้ยินซ้ำทุกๆ วัน และไม่ได้เกิดผลอะไรกับมันมันก็เลิกสนใจไปเอง

3.3.3 การเรียนรู้อย่างมีเงื่อนไข เป็นการนำสิ่งกระตุ้นชนิดหนึ่งเข้าไปแทนสิ่งกระตุ้นเดิมในการชักนำให้เกิดการตอบสนองชนิดเดียวกันขึ้น เช่น ทุกครั้งที่สุนัขได้กลิ่นหรือเห็นอาหารก็จะน้ำลายไหล ดังนั้นผู้ทดลองจึงนำกระดิ่งมาสั่นก่อนที่จะให้สุนัขได้กลิ่นหรือเห็นอาหารเป็นระยะเวลาสั้นๆ เมื่อทำเช่นนี้ติดต่อกันหลายวันสุนัขจะเกิดการเรียนรู้ เมื่อไม่มีอาหารแต่สั่นกระดิ่งสุนัขก็ยังคั่งน้ำลายไหล การเรียนรู้แบบนี้จะหายไปเมื่อหยุดการให้รางวัล

3.3.4 การเรียนรู้โดยทดลองทำหรือการลองผิดลองถูก สัตว์จะแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เป็นประโยชน์ต่อตัวมันอีกครั้งถ้ามีโอกาสทำได้ เช่น การให้ไส้เดือนเลือกเดินไปในกล่องรูปตัว T ซึ่งข้างหนึ่งโปร่งแสงแต่มีไฟฟ้าอ่อนๆ และอีกข้างหนึ่งมืดและอับชื้น ในตอนแรกไส้เดือนจะเลือกเดินทางทางมืดเพียง 50 % เมื่อให้เดินใหม่พบว่าเลือกเดินทางมืดเพิ่มขึ้นเป็น 90%

3.3.5 การเรียนรู้จักใช้เหตุผลเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงมาจากการลองผิดลองถูก โดยรู้จักใช้เหตุผลตอบได้อย่างถูกต้องในครั้งแรกที่พบสถานการณ์นั้น สัตว์อาจนำเอาประสบการณ์อื่นๆ มาช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้ เช่น ลิงชิมแปนซี ใช้ลังตอๆ กันให้สูงเพื่อหยิบเอากล้วยหอมที่แขวนไว้

3.4 พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่สัตว์ใช้สื่อสารติดต่อกันระหว่างสปีชีส์เดียวกัน หรือต่างสปีชีส์ที่อยู่ร่วมกัน โดยอาจเป็นพฤติกรรมที่มีมาแต่กำเนิดหรือพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ก็ได้

3.4.1 การสื่อด้วยเสียง เป็นพฤติกรรมที่สัตว์ส่งเสียงออกไป ทั้งจากทางปากและทางอื่นๆ เช่น การขยับปีก การถูปีก เพื่อสื่อสารในด้านต่างๆ เช่น การเตือนภัย การเรียกรวมฝูงหรือรวมกลุ่ม การเรียกคู่ผสมพันธุ์

3.4.2 การสื่อด้วยท่าทาง สัตว์หลายชนิดใช้ท่าทางในการเกี่ยว พาราสิ เช่น เปิด ปลายนกยูง เป็นต้น

3.4.3 การสื่อด้วยสารเคมี สัตว์หลายชนิดปล่อยสารเคมีออกจากตัวเพื่อกระตุ้นสัตว์ตัวอื่นๆ ที่เป็นชนิดเดียวกัน สารนี้เรียกว่า ฟีโรโมน สารนี้ใช้ทั้งในแง่ดึงดูดเพศตรงข้ามและใช้ในการนำทาง เช่น มดจะเดินตามกันเป็นแถวตามสารที่ตัวหน้าทิ้งไว้

3.4.4 การสื่อโดยสัมผัส มีความสำคัญมากในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เพราะลูกจะได้รับสารสัมผัสและความอบอุ่นจากแม่ ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการ

3.5 พฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต เป็นพฤติกรรมที่มีการดำรงในเผ่าพันธุ์ เช่น มีลักษณะสรีระในการพรางตัวจากศัตรู มีการสร้างสารเคมีหรืออาวุธในการป้องกันตนเอง การดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกัน

1.4 โรคไข้เลือดออกและการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

สุจิตรา นิยมานนิตย์ และคณะ (2542) โรคไข้เลือดออกที่พบในประเทศไทยและประเทศใกล้เคียงในเอเชียอาคเนย์ เกิดจากเชื้อไวรัสเดงกี จึงมีชื่อเรียกว่า Dengue hemorrhagic fever (DHF) เป็นโรคที่เป็นปัญหาสำคัญด้านสาธารณสุขและการแพทย์ มีผู้ป่วยปีละเป็นจำนวนมาก และผู้ป่วยไข้เลือดออกอาจเกิดภาวะช็อก ซึ่งทำให้ถึงเสียชีวิต ได้อย่างรวดเร็ว ถ้าไม่ได้รับการวินิจฉัยและการดูแลรักษาอย่างถูกต้อง โรคนี้นับว่าเป็นโรคที่เกิดใหม่ (emerging disease) เมื่อประมาณ 40 ปี ผ่านมา โดยเริ่มระบาดครั้งแรกที่ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ. 2497 และระบาดในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2501 ส่วนใหญ่จะเป็นกับเด็กอายุน้อยกว่า 15 ปี และอาจมีความรุนแรง มีภาวะช็อกเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เสียชีวิตได้ โรคนี้จึงมีความแตกต่างกับโรคไข้เดงกี (dengue fever - DF) ซึ่งเป็นโรคติดเชื้อไวรัสที่รู้จักกันมานานเกิน 200 ปี ว่าเป็นโรคที่ไม่รุนแรง โดยทั่วไปจะไม่ทำให้ถึงเสียชีวิต และผู้ป่วย Classical dengue fever ที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อและปวดกระดูกอย่างรุนแรง (break bone fever) นั้นส่วนใหญ่มักจะเป็นในผู้ใหญ่

เชื้อสาเหตุ

เชื้อสาเหตุของโรค คือ เชื้อไวรัสเดงกี เชื้อไวรัสเดงกีเป็น RNA virus จัดอยู่ใน Family Flaviviridae (เดิม group B arbovirus) มี 4 serotypes, DEN 1-4 ทั้ง 4 serotypes โดย DEN 2 พบได้ตลอดเวลา ส่วน DEN 1, DEN 3 และ DEN 4 อาจหายไปเป็นช่วงๆ มี สัดส่วนของเชื้อไวรัสเดงกีทั้ง 3 หรือ 4 ชนิดจะแตกต่างกันไปในแต่ละปี ซึ่งโดยทั่วไปจะแยกเชื้อ DEN 2 ได้มากตลอดเวลา antigen ร่วมบางชนิดจึงทำให้มี cross protection ได้ในระยะสั้น ๆ ถ้ามีการติดเชื้อชนิดใดชนิดหนึ่ง แล้วจะมีภูมิคุ้มกันต่อชนิดนั้นไปตลอดชีวิต (permanent immunity) แต่จะมีภูมิคุ้มกันต่อไวรัสเดงกีชนิดอื่น ๆ อีก 3 ชนิด ได้ในช่วงสั้น ๆ (partial immunity) ประมาณ 6-12 เดือน หลังจากนั้นจะมีการติดเชื้อไวรัสเดงกีชนิดอื่น ๆ ที่ต่างจากครั้งแรกได้ เป็นการติดเชื้อซ้ำ (secondary dengue infection) จากการศึกษาทางด้านไวรัสและระบาดวิทยาสรุปได้ว่าปัจจัยที่สำคัญในการทำให้เกิดโรคไข้เลือดออกเดงกีคือมีไวรัสเดงกีชุกชุมมากกว่า 1 ชนิด (simultaneously endemic of multiple serotype) หรือมีการระบาดของต่างชนิดเป็นระยะๆ (sequential epidemic) ซึ่งในพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น ทำให้มีการติดเชื้อซ้ำได้บ่อยและการเกิดเชื้อซ้ำด้วย DEN 2 มีโอกาสเสี่ยงสูงที่จะเกิดเป็นไข้เลือดออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดเชื้อครั้งที่ 2 ภายหลังจากติดเชื้อครั้งแรกด้วย DEN 1

การแพร่กระจายของโรค

โรคไข้เลือดออกติดต่อกันได้โดยมียุงลาย *Aedes aegypti* เป็นยุงที่อยู่ใกล้ชีวิตคน เป็นอย่างมาก (highly anthropophilic) เป็นตัวนำที่สำคัญ ถึงแม้จะมียุงลายหลายชนิดที่สามารถแพร่เชื้อได้แต่ที่มีความสำคัญทางด้านระบาดวิทยาของโรค โดยยุงตัวเมียซึ่งกัดเวลากลางวันและดูดเลือดคนเป็นอาหาร จะดูดเลือดผู้ป่วยที่มีเชื้อไวรัสเดงกีในกระแสเลือดเข้าไป (ในช่วงที่มีไข้สูง) เชื้อจะเพิ่มจำนวนในตัวยุง (external incubation period ระยะเวลาประมาณ 8 - 10) โดยเชื้อไวรัสเดงกีจะเข้าสู่กระเพาะยุงและเข้าไปเพิ่มจำนวนในเซลล์ผนังกระเพาะ หลังจากนั้นจะเข้าสู่ต่อมน้ำลาย เตรียมพร้อมที่จะปล่อยเชื้อไวรัสเดงกีเข้าสู่คนที่ถูกกัดในครั้งต่อไปตลอดอายุของยุงตัวเมีย ซึ่งอยู่ได้นาน 30 - 45 วัน การแพร่เชื้อบางครั้งอาจเกิดทันทีหลังจากยุงกัดผู้ป่วยดูดเชื้อไวรัสเดงกีเข้าไป ขณะที่กำลังดูดถูกรบกวนก่อนที่จะดูดเลือดอ้อม ยุงจะไปกัดคนอื่นต่อ (multiple feeding) และปล่อยเชื้อไวรัสเดงกีไปยังผู้ที่ถูกกัดได้ เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายคนผ่านระยะฟักตัวประมาณ 5-8 วัน (3-15 วัน) ก็จะทำให้เกิดอาการของโรค

การติดเชื้อไวรัสเดงกี

การติดเชื้อไวรัสเดงกีซึ่งมี 4 serotypes (DEN 1- 4) ในเด็กส่วนใหญ่ (80-90 %) จะไม่มีอาการ สำหรับส่วนน้อยที่มีอาการนั้น องค์การอนามัยโลกได้จัดแบ่งลักษณะทางคลินิกออกเป็น 3 รูปแบบตามความรุนแรงของโรค ดังนี้

1. undifferentiated fever (UF) หรือ viral syndrome มักพบในเด็กทารกหรือเด็กเล็กที่มีอาการติดเชื้อเดงกีเป็นครั้งแรก ผู้ป่วยจะมีเพียงอาการไข้ บางครั้งอาจมีผื่น maculopapular ซึ่งแยกออกจากไข่ออกผื่นจากไวรัสอื่น ๆ ไม่ได้ แต่จะวินิจฉัยได้จากการตรวจทางไวรัส และ serology

2. ไข้เดงกี (dengue fever) มักเป็นในเด็กโตหรือผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่อาจจะมีอาการไม่รุนแรงมีเพียงไข้ร่วมกับปวดศีรษะ เมื่อตามตัว หรือมีไข้สูงเฉียบพลัน ปวดศีรษะ ปวดรอบกระบอกตา ปวดกล้ามเนื้อ และปวดกระดูก (breakbone fever) และอาจมีผื่น บางรายอาจมีจุดเลือด (petechiae) ที่ผิวหนัง และมีเส้นเลือดเปราะแตกง่าย (การทดสอบ tourniquet ให้ผลบวก : petechiae > 10 จุด/ตารางนิ้ว) บางรายมีอาการเบื่ออาหาร อาเจียน และปวดท้อง

3. ไข้เลือดออกเดงกี (DHF) โรคนี้มีลักษณะเฉพาะ นอกจากจะมีไข้สูงและมีอาการคล้ายกับ DF ในระยะแรกแล้ว ผู้ป่วยจะมี hemorrhagic manifestation และมีเกร็ดเลือดต่ำร่วมกับมีการรั่วของพลาสมา ซึ่งถ้ารั่วออกไปมากก็จะทำให้เกิดภาวะช็อก ที่เรียกว่า dengue shock syndrome (DSS) การรั่วของพลาสมาสามารถตรวจพบได้จากการมีระดับ hematocrit สูงขึ้น มีสารน้ำในช่องเยื่อหุ้มปอดและช่องท้อง

ความแตกต่างระหว่าง DHF และ DF ที่ชัดเจน คือใน DHF จะมีเกร็ดเลือดต่ำ ร่วมกับการรั่วของพลาสมา และใน DHF จะมีภาวะช็อกเกิดขึ้นทำให้ถึงตายได้ อายุของผู้ป่วย DHF จะเป็นเด็ก (< 16 ปี) มากกว่าผู้ใหญ่ ส่วน DF มีจะอาการแบบ breakbone fever นั้นจะพบในผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก การที่จะเกิดโรคแบบใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ปัจจัยที่สำคัญ คือ อายุ ภาวะภูมิคุ้มกันของผู้ป่วยและชนิดไวรัสเดงกีที่มีในขณะนั้น

อาการทางคลินิก

หลังจากได้รับเชื้อจากยุงประมาณ 5 – 8 วัน (ระยะฟักตัว) ผู้ป่วยจะเริ่มมีอาการของโรคซึ่งมีความรุนแรงแตกต่างกัน ตั้งแต่มีอาการคล้ายไข้เดงกี (dengue fever) ไปจนถึงอาการรุนแรงมากถึงภาวะช็อกและเสียชีวิตได้

โรคไข้เลือดออกแดงก็มีอาการสำคัญที่เป็นรูปแบบค่อนข้างเฉพาะ 4 ประการ ดังนี้

1. ไข้สูงลอย 2 – 7 วัน
2. มีอาการเลือดออก ส่วนใหญ่จะพบที่ผิวหนัง
3. มีตับโต กดเจ็บ
4. มีภาวะการมีไหลเวียนโลหิตล้มเหลว / ภาวะช็อก

การดำเนินโรคของไข้เลือดออกแดงก็

แบ่งได้เป็น 3 ระยะไข้ระยะวิกฤต/ช็อกและระยะฟื้นตัว

1. ระยะไข้ ทุกรายจะมีไข้สูงเกิดขึ้นอย่างเฉียบพลัน ส่วนใหญ่ไข้จะสูงเกิน 38.5 องศาเซลเซียส ไข้อาจสูงถึง 40-41 องศาเซลเซียส ซึ่งบางรายอาจมีชักเกิดขึ้นโดยเฉพาะในเด็กที่เคยมีประวัติชักมาก่อน หรือในเด็กเล็กอายุน้อยกว่า 6 เดือน ผู้ป่วยมักจะมีหน้าแดง (flushed face) อาจตรวจพบคอแดง (infected pharynx) ได้ แต่ส่วนใหญ่ผู้ป่วยไม่มีอาการน้ำมูกไหล หรืออาการไอซึ่งอาจช่วยในการวินิจฉัยแยกโรคจากหัดในระยะแรกและโรกระบบทางเดินหายใจในเด็กโต อาจบ่งปวดศีรษะปวดรอบกระบอกตา

ในระยะไข้นี้ อาการทางระบบทางเดินอาหารที่พบบ่อย คือ เบื่ออาหาร อาเจียน บางรายอาจมีอาการปวดท้องร่วมด้วยซึ่งในระยะแรกจะปวดโดยทั่ว ๆ ไป และอาจปวดที่ชายโครงขวาในระยะที่มีตับโต

ส่วนใหญ่ไข้จะสูงลอยอยู่ 2-7 วัน ประมาณร้อยละ 15 อาจมีไข้สูงนานเกิน 7 วัน และบางรายไข้จะเป็นแบบ biphasic ได้ อาจพบมีผื่นแบบ erythema หรือ maculopapular ซึ่งมีลักษณะคล้ายผื่น rubella ได้ อาการเลือดออกที่พบบ่อยที่สุดคือที่ผิวหนังโดยจะตรวจพบว่าเส้นเลือดเปราะ แดงง่ายการทำ tourniquet test จะให้ผลบวกได้ตั้งแต่ 2-3 วันแรกของโรคที่มีอาการร่วมกับมีจุดเลือดออกเล็ก ๆ กระจายอยู่ตามแขน ขา ลำตัว รักแร้ อาจมีเลือดกำเดาหรือเลือดออกไรฟันในรายที่รุนแรงอาจมีอาเจียนและถ่ายอุจจาระเป็นเลือดซึ่งมักจะเป็นสีดำ (melena) อาการเลือดออกในทางเดินอาหารส่วนใหญ่จะพบร่วมกับภาวะช็อกที่เป็นอยู่นาน ส่วนใหญ่คลำพบตับโตประมาณวันที่ 3-4 นับแต่เริ่มป่วยในระยะที่ยังมีไข้อยู่ตับจะนุ่มและกดเจ็บ

2. ระยะวิกฤต/ช็อก เป็นระยะที่มีการรั่วของพลาสมาซึ่งจะพบทุกรายในผู้ป่วยไข้เลือดออกแดงก็ โดยระยะการรั่วจะมีประมาณ 24-48 ชั่วโมง พบได้ประมาณ 1 ใน 3 ของผู้ป่วยไข้เลือดออกแดงก็จะมีอาการรุนแรงมีภาวะการไหลเวียนล้มเหลวเกิดขึ้น จากมีการรั่วของพลาสมาออกไปยังช่องปอด/ช่องท้องมาก เกิด hypovolemic shock ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับที่มีไข้ลดลงอย่างรวดเร็ว เวลาที่เกิดช็อกจึงขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่มีไข้ อาจเกิดได้ตั้งแต่วันที่ 3 ของโรค

(ถ้ามีไข้ 2 วัน) หรือเกิดวันที่ 8 ของโรค (ถ้ามีไข้ 7 วัน) ผู้ป่วยจะมีอาการกระสับกระส่าย มือเท้าเย็น ชีพจรเบาเร็ว ความดันโลหิตเปลี่ยนแปลง ตรวจพบ pulse pressure แคบเท่ากับหรือน้อยกว่า 20 มม.ปรอท (ค่าปกติ 30-40 มม.ปรอท) โดยมีความดัน diastolic เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย (BP 110/90, 100/80 มม.ปรอท) ผู้ป่วยไข้เลือดออกแดงก่ำที่อยู่ในภาวะช็อกส่วนใหญ่จะมีภาวะรู้สึกดี ผู้ป่วยจะบ่นกระหายน้ำ บางรายอาจมีอาการปวดท้องเกิดขึ้นอย่างกะทันหันก่อนเข้าสู่ภาวะช็อก ซึ่งอาจทำให้วินิจฉัยโรคผิดเป็นภาวะทางศัลยกรรม (acute abdomen) ภาวะช็อกจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ถ้าไม่ได้รับการรักษาผู้ป่วยจะมีอาการเลวลง รอบปากเขียว ผิวสีม่วง ๆ ตัวเย็นชื้น จับชีพจรและ/หรือวัดความดันไม่ได้ (profound shock) ภาวะรู้สึกดีเปลี่ยนไปและจะเสียชีวิตภายใน 12 – 24 ชั่วโมงหลังเริ่มมีภาวะช็อก หากว่าผู้ป่วยได้รับการรักษาช็อกอย่างทันที่ และถูกต้องก่อนที่จะเข้าสู่ระยะ profound shock ส่วนใหญ่ก็จะฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว

ในรายที่ไม่รุนแรง เมื่อไข้ลดลง ผู้ป่วยอาจจะมีมือเท้าเย็นเล็กน้อยร่วมกับพบการเปลี่ยนแปลงของชีพจรและความดันเลือดซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงในระบบการไหลเวียนของเลือดเนื่องจากการรั่วของพลาสมาออกไปแต่ยังไม่มากจึงไม่ทำให้เกิด ภาวะช็อก ผู้ป่วยเหล่านี้เมื่อให้การรักษาในช่วงระยะสั้น ๆ ก็ดีขึ้น

3. ระยะฟื้นตัว ระยะฟื้นตัวของผู้ป่วยค่อนข้างเร็ว ในผู้ป่วยที่ไม่ช็อกเมื่อไข้ลดส่วนใหญ่ก็จะดีขึ้น ส่วนผู้ป่วยช็อกถึงแม้จะมีความรุนแรงแบบ profound shock ถ้าได้รับการรักษาอย่างถูกต้องก่อนที่จะเข้าสู่ระยะ irreversible จะฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว เมื่อการรั่วของพลาสมาหยุด Hct จะลงมาคงที่และชีพจรจะช้าลงและแรงขึ้น ความดันเลือดปกติ มี pulse pressure กว้าง จำนวนปัสสาวะจะเพิ่มมากขึ้น (diuresis) ผู้ป่วยจะมีความอยากรับประทานอาหาร ระยะฟื้นตัวมีช่วงเวลาประมาณ 2 - 3 วัน ผู้ป่วยจะมีอาการดีขึ้นอย่างชัดเจน ถึงแม้จะยังตรวจพบน้ำในช่องปอด/ช่องท้อง ในระยะนี้อาจตรวจพบชีพจรช้า (bradycardia) อาจมี confluent petechial rash ที่มีลักษณะเฉพาะ คือ มีวงกลมเล็ก ๆ สีขาวของผิวหนังปกติท่ามกลางผื่นสีแดง ซึ่งพบใน DF ได้เช่นเดียวกัน ซึ่งระยะทั้งหมดของไข้เลือดออกแดงก่ำที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนประมาณ 7-10 วัน

ความรุนแรงของโรค

การจัดระดับความรุนแรงของเลือดออกแดงก่ำ โดยพิจารณาว่ามีภาวะช็อกหรือไม่ นั้น แบ่งออกได้เป็น 4 ระดับ (grade) คือ ในรายที่ไม่มีอาการช็อกจัดเป็น grade I และ grade II ซึ่งจะแยกกันโดยที่ grade II มี spontaneous hemorrhage ถ้ามีภาวะช็อก ก็จัดอยู่ใน grade III และ Grade IV โดยรายที่เป็น grade IV เป็นผู้ป่วยที่มี profound shock วัดความดันโลหิตและ / หรือจับชีพจรไม่ได้

การป้องกันและควบคุมโรค

การป้องกันที่ดีที่สุด คือ ระวังไม่ให้เด็กถูกยุงลายกัด ให้สุศึกษาคำแนะนำพ่อแม่ ผู้ปกครองและการรณรงค์เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์น้ำยุงลายเป็นวิธีที่สำคัญที่สุดและควรถือเป็นแผนระยะยาว ควรเน้นเรื่องการใช้วิธีทางกายภาพและชีวภาพมากกว่าการใช้สารเคมีในการควบคุมและกำจัดลูกน้ำยุงลาย

ยุงลายพาหะนำโรคไข้เลือดออก

ยุงลายพาหะนำโรคไข้เลือดออกเป็นแมลงจำพวกหนึ่งจัดอยู่ใน Class Insecta (Hexapoda), Order Diptera, Family Culicidae, Genus Aedes ที่สำคัญมีอยู่ 2 ชนิด คือ ยุงลายบ้าน (*Aedes aegypti*) เป็นพาหะหลัก และยุงลายสวน (*Aedes albopictus*) เป็นพาหะรอง ยุงลายเป็นยุงที่มีขนาดปานกลาง มีวงจรชีวิตแบบ complete metamorphosis คือ มีการเจริญเติบโตแบบสมบูรณ์ ในวงจรชีวิตของยุงประกอบด้วย 4 ระยะ ได้แก่ ระยะไข่, ระยะตัวอ่อน (ลูกน้ำ), ระยะดักแด้ (ตัวไม่ง) และระยะตัวเต็มวัย ทั้ง 4 ระยะมีความแตกต่างทั้งรูปร่าง ลักษณะและการดำรงชีวิต

วงจรชีวิตและชีวนิสัของยุงลาย

ยุงลายมักวางไข่ตามผิวภาชนะเหนือระดับน้ำเล็กน้อย โดยวางไข่ฟองเดี่ยว ๆ อยุ่รวมกันเป็นกลุ่ม ตัวเมียวางไข่ครั้งละประมาณ 100 ฟอง ยุงลายจะวางไข่มากน้อยเป็นจังหวะใน 24 ชั่วโมง โดยอาศัยจังหวะที่แสงลดน้อยลงในเวลาเย็น ตัวอ่อนที่อยู่ในไข่จะเจริญเติบโตพร้อมที่จะฟักออกเป็นลูกน้ำภายใน 2 วัน แต่ถ้าสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม เช่น ขาดความชื้น ไข่ที่ตัวอ่อนภายในเจริญเติบโตเต็มที่แล้วจะทนต่อความแห้งแล้งในสภาพนั้นได้นานหลายเดือน เมื่อไข่นั้นได้รับความชื้นหรือมีน้ำมาท่วมไข่ ไข่ก็จะฟักตัวออกเป็นลูกน้ำได้ในระยะเวลาอันรวดเร็วตั้งแต่ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง แต่อัตราการฟักออกเป็นลูกน้ำจะลดน้อยลงตามระยะเวลาที่นานขึ้น

ตัวอ่อน (larva) ของยุงเรียกว่าลูกน้ำ ระยะเวลาที่เป็นลูกน้ำกินเวลานานประมาณ 6-8 วันอาจมากกว่าหรือน้อยกว่าขึ้นอยู่กับอุณหภูมิ อาหารและความหนาแน่นของลูกน้ำในภาชนะนั้น ๆ ลูกน้ำลอกคราบ 4 ครั้ง จากลูกน้ำระยะที่ 1 เข้าสู่ลูกน้ำระยะที่ 2, 3 และ 4 ลูกน้ำยุงลายจะใช้ท่อหายใจเกาะทำมุมกับผิวน้ำ โดยลำตัวตั้งเกือบตรงกับผิวน้ำ ลูกน้ำเคลื่อนไหวอย่างว่องไว ว่ายน้ำคล้ายงูเลื้อย ไม่ชอบแสงสว่าง ลูกน้ำจะกินอินทรีย์สารและอาหารอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่ในภาชนะ เช่น ตะไคร่น้ำ เศษอาหารต่าง ๆ ที่หล่นลงไป เชื้อแบคทีเรีย และพวกสัตว์เซลล์เดียว

ลูกน้ำระยะที่ 4 ลอกคราบครั้งสุดท้ายก็จะกลายเป็นตัวดักแด้ (pupa) หรือที่เรียกว่าตัวโม่่ง ในระยะที่เป็นตัวโม่่งนี้จะเคลื่อนไหวช้าลงหรือไม่เคลื่อนไหวเลยและเป็นระยะที่ไม่กินอาหาร แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงภายในประมาณ 1-2 วัน ก็จะลอกคราบกลายเป็นตัวเต็มวัย (adult) หรือตัวยุง เมื่อตัวโม่่งจะลอกคราบจะเกิดรอยแตกรูปตัว T ที่ด้านบนของ cephalothorax วงจรชีวิตของยุงลายในแต่ละท้องที่ใช้เวลาไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณอาหาร อุณหภูมิ ความชื้น และความสั้นยาวของกลางวัน-กลางคืน ยุงตัวผู้มีอายุขัยสั้น ประมาณ 6-7 วัน ยุงตัวเมียอยู่ได้นานกว่า หากมีอาหารสมบูรณ์ อุณหภูมิและความชื้นเหมาะสม ยุงลายตัวเมียอาจมีอายุได้นานประมาณ 30-45 วัน

เมื่อออกจากคราบตัวโม่่งใหม่ ๆ ยุงลายจะยังไม่สามารถบินได้ทันที ต้องเกาะนิ่งที่บริเวณผิวน้ำ รอเวลาระยะหนึ่งเพื่อให้ระยะต่าง ๆ บนส่วนหัวยึดออกและให้เลือดฉีดเข้าเส้นปีก ทำให้เส้นปีกยึดออกและแข็งจึงจะบินได้ ระยะนี้ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง เมื่อยุงบินได้แล้ว ก็พร้อมที่จะหาอาหารและผสมพันธุ์ โดยปกติยุงตัวผู้จะลอกคราบออกมาก่อนตัวเมีย 1-2 วัน (ตัวโม่่งรุ่นเดียวกัน) เนื่องจากยุงตัวผู้ต้องใช้เวลาประมาณ 24 ชั่วโมง เพื่อให้อวัยวะสืบพันธุ์หมุนตัวได้ครบ 180 องศาเสียก่อน จึงจะพร้อมในการผสมพันธุ์ได้ ยุงตัวเมียจะผสมพันธุ์เพียงครั้งเดียวและสามารถวางไข่ได้ตลอดชีวิต หลังจากผสมพันธุ์แล้วยุงตัวเมียจะหาเลือดกิน (ปกติภายใน 24 ชั่วโมงหลังลอกคราบออกจากตัวโม่่ง) อาหารของยุงลายทั้งตัวผู้และตัวเมีย คือน้ำหวานจากเกสรดอกไม้ โดยน้ำหวานเป็นแหล่งพลังงานในการบิน แต่ยุงลายตัวเมียต้องกินเลือดคนหรือสัตว์เลือดอุ่น เพื่อต้องการโปรตีนในเลือดไปพัฒนาไข่ให้เจริญเติบโต ตามปกติยุงลายชอบกินเลือดคนมากกว่าเลือดสัตว์ หลังจากกินเลือดแล้ว 2-3 วัน ยุงลายตัวเมียจะหาที่วางไข่

โดยทั่วไปยุงลายจะออกหากินในเวลากลางวัน แต่ถ้าในช่วงเวลากลางวันนั้น ยุงลายไม่ได้กินเลือดหรือกินเลือดไม่อิ่ม ยุงลายก็ออกหากินในเวลาพม่าด้วยถ้าหากในห้องนั้นหรือบริเวณนั้นมีแสงสว่างพอเพียง ช่วงเวลาที่พบยุงลายได้มากที่สุดมี 2 ช่วง ในเวลาเช้าและเวลาบ่ายถึงเย็น โดยบางรายงานระบุว่าช่วงเวลาที่ยุงลายออกหากินมากที่สุด คือ ระหว่าง 09.00-11.00 น. และ 13.00-14.30 น. แต่บางรายงานก็ระบุแตกต่างออกไป เช่นระหว่าง 06.00-11.00 น. และ 17.00-18.00 น. ยุงลายเป็นยุงที่ไม่ชอบแสงแดด ดังนั้นจึงหากินไม่ไกลจากแหล่งเพาะพันธุ์ โดยทั่วไปมักบินไปไม่เกิน 50 เมตร นอกจากนี้จะพบว่ามียุงลายชุกชุมมากในฤดูฝน ช่วงหลังฝนตกชุกเพราะอุณหภูมิและความชื้นเหมาะสม ส่วนในฤดูอื่น ๆ จะพบความชุกของยุงลายลดลงเล็กน้อย แหล่งเกาะพักของยุงลาย ในบ้านเรือนพบว่ายุงตัวเมีย ร้อยละ 90 ชอบเกาะพักตามสิ่งห้อยแขวนภายในบ้าน มีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่พบเกาะอยู่ตามข้างฝาบ้าน

แหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลาย

ยุงลายจะวางไข่ตามภาชนะน้ำขังที่น้ำนิ่งและใส น้ำนั้นอาจจะสะอาดหรือไม่ก็ได้ น้ำฝนมักเป็นน้ำที่ยุงลายชอบวางไข่มากที่สุด ดังนั้นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายบ้านจึงมักอยู่ตามโอ่งน้ำดื่มและน้ำใช้ที่ไม่ปิดฝาทั้งภายในและภายนอกบ้าน จากการสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายชนิดนี้พบว่าร้อยละ 64.52 เป็นภาชนะเก็บขังน้ำที่อยู่ภายในบ้าน และร้อยละ 35.53 เป็นภาชนะที่มีขังน้ำที่อยู่นอกบ้าน นอกจากโอ่งน้ำแล้วยังมีภาชนะอื่น ๆ เช่น บ่อซิเมนต์ในห้องน้ำ จานรองขาตู้กันมด จานรองกระถางต้นไม้ แจกัน อ่างล้างเท้า ยางรถยนต์ โท ภาชนะใส่น้ำเลี้ยงสัตว์ เศษภาชนะ เช่น โอ่งแตก เศษกระป๋อง กะลา เป็นต้น ในขณะที่ยุงลายสวนชอบวางไข่นอกบ้านตามกาบใบของพืชจำพวก มะพร้าว กัลลวย พลับพลึง ต้นบอน โพรงไม้ กะลา ฯลฯ สำหรับแหล่งเพาะพันธุ์ส่วนใหญ่ในโรงเรียนพบว่า เป็นบ่อซิเมนต์ในห้องน้ำและแจกันปลูกต้นไม้พลูด่าง

มาตรการในการควบคุมลูกน้ำยุงลาย

เนื่องจากวงจรชีวิตหนึ่ง ๆ ของยุงลาย ประกอบด้วย 4 ระยะที่มีความแตกต่างกันทางชีววิทยาและนิเวศวิทยา ทำให้วิธีการควบคุมกำจัดยุงลายในแต่ละระยะก็แตกต่างกันไปด้วย

ระยะไข่ ไข่ยุงลายจะมีขนาดเล็กมาก ทนต่อความแห้งแล้งและสารเคมี โดยมีการกำจัดระยะไข่อย่างง่าย กระทำได้โดยการขัดล้างผิวภาชนะต่าง ๆ แต่มักไม่สะดวกในการปฏิบัติ

ระยะลูกน้ำและตัวโม่ง การควบคุมกำจัดระยะลูกน้ำและตัวโม่งกระทำได้ง่ายและสะดวกที่สุดเนื่องจากลูกน้ำยุงลายและตัวโม่งอยู่ในภาชนะขังน้ำต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ภายในบ้านและนอกบ้าน จึงเป็นเป้าหมายให้ควบคุมกำจัดได้ผลดีกว่าระยะอื่น ๆ วิธีง่าย ๆ และสะดวกในการควบคุมกำจัดลูกน้ำและตัวโม่ง คือ การลดหรือทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ซึ่งมีอยู่หลายวิธี ดังนี้

การควบคุมลูกน้ำยุงลาย

การควบคุมลูกน้ำยุงลายมีทั้งวิธีทางกายภาพ ชีวภาพและเคมีภาพ สามารถเลือกให้เหมาะกับประเภทของแหล่งเพาะพันธุ์ที่พบลูกน้ำยุงลายได้ (สีวิกา แสงธรราทิพย์, 2542) ได้นำนามาได้ดังนี้

วิธีทางกายภาพ (Physical Control หรือ Environmental Control)

1. การปกปิดภาชนะเก็บน้ำด้วยฝาปิดให้มิดชิด บางครั้งภาชนะฝาปิดเข้ากันได้ไม่สนิท มีรูหรือช่องให้ยุงลายแทรกตัวเข้าไปวางไข่ได้ ควรปิดปากภาชนะนั้นด้วย ผ้ามุ้ง ผ้ายาง หรือพลาสติกก่อนชั้นหนึ่ง แล้วจึงปิดฝาชั้นนอก

2. ภาวะที่ปกปิดไม่ได้ เช่น บ่อซิเมนต์ในห้องน้ำ ให้ใส่ทรายอะเบท เพื่อกำจัดลูกน้ำหรือหมันขัดล้าง เปลี่ยนถ่ายน้ำทุก 7 วัน หรือใส่ปลาหางนกยูงตัวผู้ เพื่อช่วยกิน ลูกน้ำ
  3. การคว่ำภาชนะที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เป็นการป้องกันไม่ให้น้ำ และมีน้ำขัง
  4. การเผา ผึ่ง ทำลาย หรือกลบทิ้งเศษวัตถุที่อาจเก็บขังน้ำซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายได้ เช่น โหลแตก กะลามะพร้าว ยางรถยนต์เก่า กระจบอง ขวด ฯลฯ
  5. ใส่เกลือ 1 ช้อนชา หรือน้ำส้มสายชู 2 ช้อนชา หรือผงซักฟอกครึ่ง ช้อนชาลงในจานรองขาตู้กันมด จะทำให้ยุงลายไม่วางไข่ และช่วยกำจัดลูกน้ำยุงลายด้วย (แต่วิธีนี้ ต้องเปลี่ยนน้ำใหม่และใส่สารดังกล่าวทุกเดือน มิฉะนั้นน้ำจะเกิดฝ้า ทำให้มดเดินผ่านผิวน้ำได้) หรือเทน้ำเดือดลงในจานรองขาตู้กันมดทุก 7 วัน เพื่อฆ่าลูกน้ำที่อาจเกิดขึ้น หรือใส่ชัน หรือขี้เถ้า แทนการใส่น้ำ เพราะชันและขี้เถ้าสามารถป้องกันไม่ให้มดขึ้นตู้กับข้าวได้
  6. จานรองกระถางต้นไม้ที่มีน้ำขังก็เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายได้ให้ใส่ทรายธรรมชาติลงในจานรองนั้นประมาณ 3 ใน 4 ของความลึกของจาน เพื่อให้ทรายดูดซับน้ำ ส่วนเกินจากการรดน้ำต้นไม้ไว้
  7. หมั่นเปลี่ยนถ่ายน้ำในแจกัน หรือภาชนะที่ปลูกพุ่มต่างทุก 7 วัน หรือ อาจจะใช้กระดาษนิ่ม ๆ อุดปากแจกันไว้
  8. การล้างภาชนะใส่น้ำกิน น้ำใช้ ทุก 1-2 สัปดาห์
- วิธีทางชีวภาพ (Biological Control)
- เป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายโดยใช้สิ่งมีชีวิตทำลายลูกน้ำ วิธีที่ได้ผลดี สะดวก ประหยัดและเหมาะสมสำหรับประชาชน ได้แก่ การใช้ปลากินลูกน้ำ (larvivorous fish) เช่น ปลาหางนกยูง เป็นต้น โดยในบางท้องถิ่นอาจใช้ปลากัดหรือปลาตะเพียนก็ได้ จากการศึกษาของชูศักดิ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ (อ้างอิงในสีวิภา แสงธรราทิพย์, 2542) พบว่าการปล่อยปลาแกมบูเซีย 2 ตัว ต่อตุ่มน้ำจะให้ประสิทธิผลในการควบคุมลูกน้ำยุงลายดีที่สุด และจากการศึกษาของ Thawara, U. et al (อ้างถึงในกลุ่มงานกีฏวิทยา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ สาธารณสุข, 2541) พบว่าการปล่อยปลาหางนกยูงจำนวน 3-4 ตัว /ตุ่มน้ำทุกตุ่ม ทำให้ลดค่าดัชนี ลูกน้ำได้กว่า 50% นาน 2 เดือน การควบคุมกำจัดลูกน้ำและตัวโม่งโดยไม่ใช้สารเคมีเป็นการรักษา สภาพแวดล้อม ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย (เมื่อเทียบกับการใช้สารเคมี) แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน และความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

วิถีทางเคมี (Chemical Control)

เป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายโดยใช้สารเคมี ได้แก่

1. การพ่นฝอยละอองหรือการพ่นแบบ ultra low volume (ULV) เป็นการพ่นน้ำยาเคมีจากเครื่องพ่นโดยใช้แรงอัดอากาศผ่านรูพ่นกระจายน้ำออกมาเป็นละอองฝอยที่มีขนาดเล็กมาก ละอองน้ำยาจะกระจายอยู่ในอากาศ และแบบสัมผัสกับตัวยุงที่บินอยู่ เครื่องพ่นน้ำยาเคมีประเภทนี้มีทั้งแบบสะพายหลังและแบบที่ติดตั้งบนรถยนต์

2. การพ่นหมอกควัน (thermal fogging) เป็นการพ่นน้ำยาเคมีออกจากเครื่องพ่นโดยใช้อากาศร้อน พ่นเป็นหมอกควันให้น้ำยาฟุ้งกระจายในอากาศ เพื่อให้สัมผัสกับตัวยุง เครื่องพ่นหมอกควันมีทั้งแบบหิ้วและแบบติดตั้งบนรถยนต์

3. การใช้ทรายทิมิฟอส (Timiphos 1% SG) โดยการใส่ในภาชนะน้ำดื่ม น้ำใช้ในอัตรา 1 กรัมต่อน้ำ 10 ลิตร (Rozendaal, 1997 อ้างถึงในสัปดาห์แสงธาราทิพย์, 2542) เมื่อใส่ทรายทิมิฟอสเพียงครั้งเดียวจะมีฤทธิ์ทำลายลูกน้ำนานประมาณ 2 เดือนครึ่งหรือ 3 เดือน หรือ 4 ครั้งต่อปี ทำให้ลดความชุกชุมของลูกน้ำยุงลายได้ 98.8% นาน 13 เดือน

4. การใช้เกลือแกง น้ำส้มสายชู ผงซักฟอก หรือน้ำยาซักล้างสามารถนำมาใช้ในการควบคุมลูกน้ำยุงลายได้ โดยมีผู้ศึกษาทดลองนำสิ่งที่มีอยู่ในครัวเรือนมาใช้ดังนี้ รุ่งทิศา ประสานทอง (2532) พบว่าน้ำที่ผสมผงซักฟอกสามารถป้องกันยุงลายวางไข่ได้นาน 14 - 22 วัน โดยต้องมีความเข้มข้นอย่างน้อย 0.08% (นั่นคือ ในจานรองขาตู้กับข้าวขนาดความจุ 200 - 250 มิลลิลิตร ต้องใช้ผงซักฟอกครึ่งช้อนชา)

การควบคุมและกำจัดยุงลายตัวเต็มวัย

1. การใช้กับดักเป็นการล่อยุงให้บินมาติดกับดักเพื่อทำให้ตายต่อไป

2. การใช้สารเคมีกำจัดยุงทั้งชนิดสูดดม น้ำมัน และสูตรน้ำที่เป็นกระบอกอัดฉีดน้ำยาเคมีสำหรับฉีดพ่นได้ทันที

3. การป้องกันตนเองไม่ให้ถูกยุงกัด

3.1 นอนในมุ้ง แม้ว่าจะเป็นเวลาเช้า กลางวัน บ่าย หรือเย็น เนื่องจากยุงลายออกหากินในเวลากลางวัน หรือนอนในห้องที่ปิดด้วยมุ้งลวดก็ได้ แต่ต้องแน่ใจว่าในห้องนั้นไม่มียุงเล็ดลอดเข้าไปอาศัยอยู่

3.2 ใช้ยาทากันยุงกัด ยาเหล่านี้มีทั้งชนิดน้ำ ชนิดผง และชนิดที่เป็นครีม ส่วนใหญ่มีคุณสมบัติในการไล่อยุงไม่ให้เข้ามาใกล้ แต่ควรใช้ด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ เนื่องจากแผ่นกระดาษชุบสารเคมีที่มีคุณสมบัติไล่อยุงนั้นอาจเป็นอันตรายต่อเด็กอ่อนและทารกได้

2. ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 พินันท์ แดงหาญและคณะ (2540) ได้ศึกษา "ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินการควบคุมยุงลายของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คือ ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกและวิธีการป้องกันและควบคุมโรค งบประมาณและข้อมูลจากบุคคลสำคัญต่าง ๆ

2.2 สมชาย ทศนากัณฑ์และคณะ (2540) ได้ศึกษา "การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานควบคุมโรคติดต่อระดับตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี" โดยได้ศึกษาประสิทธิผลรูปแบบและแนวทางในการควบคุมโรคติดต่อในระดับตำบล โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านทางอาสาสมัครโรคติดต่อ (อสต.) ที่ได้รับการอบรมให้ความรู้เรื่องโรคติดต่อแล้ว ซึ่งได้คัดเลือกมาหมู่บ้านละ 4 คน จำนวน 60 คน เพื่อเข้ารับการอบรมให้ความรู้เรื่องโรคติดต่อ ก่อนการอบรมได้ทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อที่สำคัญ 4 กลุ่มโรค คือ กลุ่มโรคติดต่อที่นำโดยแมลง กลุ่มโรคติดต่อที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน กลุ่มโรคติดต่อทั่วไป และกลุ่มโรคติดต่อจากการสัมผัส หลังการอบรมได้ทดสอบความรู้หลังการอบรม และให้อาสาสมัครของแต่ละหมู่บ้านรับผิดชอบกลุ่มโรคคนละ 1 กลุ่ม แล้วให้ดำเนินการจัดรณรงค์ เผยแพร่ความรู้เรื่องโรคต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาของหมู่บ้าน ตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้คิดและกำหนดขึ้นโดยการแลกเปลี่ยนความคิดกับสมาชิกในหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่าระดับความรู้ของ อสต. ก่อนและหลังการอบรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.05$) และทำให้อัตราป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วงอย่างแรง และอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกลดลง

2.3 บุญเลิศ ศักดิ์ชัยนันทน์ และคณะ (2542) ได้ศึกษา "การให้ความรู้แก่ชุมชนในโครงการประชาร่วมใจป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกเฉลิมพระเกียรติ "โดยใช้แบบสัมภาษณ์ประชาชนก่อนโครงการให้ความรู้แบบมีส่วนร่วมหลังโครงการทันที และหลังดำเนินการอีกประมาณ 1 เดือน ในกลุ่มตัวอย่างของพื้นที่สาธารณสุข 12 เขต ทั่วประเทศที่สุ่มแบบ multistage random sampling รวม 3 ครั้ง ผลการศึกษา พบว่า แหล่งข่าวสารโรคไข้เลือดออกที่สำคัญ คือ โทรทัศน์ (ร้อยละ 75.40) เอกสารแผ่นพับ (ร้อยละ 68.10) หอกระจายข่าว (ร้อยละ 48.40) เสียงตามสาย (48.30) วิทยูและโปสเตอร์ (44.00) ส่วนน้อย (ร้อยละ 26.90) ได้รับจากผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ครู เคยเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกร้อยละ 92.20 และ เคยเข้าร่วมกิจกรรมสำรวจ ลดและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ร้อยละ 83.20 การได้รับความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 78.20 ได้รับความรู้เป็นรายกลุ่ม ร้อยละ 52.90 ได้รับความรู้เป็นรายบุคคล คะแนนเฉลี่ยความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกหลัง

โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกแก่ชุมชนแบบมีส่วนร่วมไม่เพิ่มขึ้น ($P > 0.05$) ทั้งด้านความเชื่อต่อโอกาสเสี่ยง ความรุนแรงของการป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก ผลดีและพฤติกรรมการป้องกันยุงกัดและการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

2.4 สมนึก คงไทย (2542) ได้ศึกษา "ความชุกชุมของประชากรยุงลายโดยใช้ดัชนีทางกีฏวิทยาเป็นเครื่องมือในการประเมินในอำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี" พบว่า ภาชนะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่ไม่ใช้ประโยชน์และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่สำคัญ ได้แก่ จานหรือที่ให้น้ำสัตว์ พบร้อยละ 52.63 กระจังพลาสติกขนาดมากกว่า 1 ลิตร พบร้อยละ 45.45 ยางรถยนต์พบร้อยละ 35.15 ภาชนะที่ยังใช้ประโยชน์และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่สำคัญ ได้แก่ ตุ่มขนาด 5 – 20 ลิตร พบร้อยละ 24.94 จานหรือที่ให้น้ำสัตว์ พบร้อยละ 19.74 ตุ่มดินเผาขนาด 50 – 200 ลิตร พบร้อยละ 10.57 และพบว่าตำบลที่พบค่า BI ในอัตราที่สูงจำนวน 8 ตำบล เป็นพื้นที่ที่พบผู้ป่วยในปีเดียวกันจำนวน 3 ตำบล

2.5 ณัฏชะวันย์สุพรรณพร และคณะ (2544) ได้ศึกษา "ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก หมู่ 7 บ้านห้วยคู้ ตำบลดงคู้ อำเภอศรีสังขาลย์ จังหวัดสุโขทัย" โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 6 เดือน หลังคาเรือนละ 1 คน ได้ตัวอย่าง 162 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก คือ สถานภาพสมรส ผู้ที่มีพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุ 51-60 ปี สถานภาพสมรสคู่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพเกษตรกร ไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในหมู่บ้าน ได้รับการติดตามจากอาสาสมัครสาธารณสุข ในหมู่บ้านมีมาตรการและได้รับสื่อบุคคล การปฏิบัติกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ประชาชนส่วนมากปฏิบัติในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องโรคไข้เลือดออกกับครอบครัวและเพื่อนบ้าน และทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในภาชนะน้ำดื่มน้ำใช้

2.6 สมหญิงโสธภัทรราชย์ (2544) ได้ศึกษาพบว่า เจตคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันไข้เลือดออกของแกนนำสุขภาพประจำครอบครัวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประโยชน์ จิวจันทร์ (2542) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการควบคุมโรคไข้เลือดออกของแกนนำสาธารณสุข (อาสาสมัครสาธารณสุขและผู้นำชุมชน) อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี พบว่าเจตคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการควบคุมโรคไข้เลือดออกของแกนนำสาธารณสุข

2.7 กัลยา ศรีมหันต์ (2545) ได้ศึกษาพบว่า "การรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของเด็กวัยเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยเรียนอายุ 9-12 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ผลการศึกษาพบว่า เด็กวัยเรียนมีการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกโดยรวมอยู่ในระดับ ถูกต้องปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 81.75 มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับ ถูกต้องมาก คิดเป็นร้อยละ 77.8 มีการรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับ ถูกต้องมาก คิดเป็นร้อยละ 50.25 มีการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับ ถูกต้องมาก คิดเป็นร้อยละ 86 มีการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับ ถูกต้องมาก คิดเป็นร้อยละ 84.75 มีการปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับ ถูกต้องมาก คิดเป็นร้อยละ 9.75 และเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของเด็กวัยเรียนพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของเด็กวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .1910$)

2.8 พัชรภรณ์ หมั่นจง (2550) ได้ศึกษา "พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านนาสร้างและโรงเรียนวัดวังตะกู อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกและเปรียบเทียบความแตกต่างของของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 144 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล แหล่งความรู้ที่ได้รับความรู้ การได้รับการสนับสนุนในการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เจตคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก และพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test และสถิติ F-test ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.1 ซึ่งมีอายุระหว่าง 10-11 ปี ร้อยละ 51.4 การศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 50.7 ไม่เคยเป็นโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 83.3 ได้รับความรู้ ร้อยละ 97.9 ได้รับการสนับสนุนในการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ร้อยละ 99.3 มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกระดับปานกลาง มีเจตคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกระดับสูง

ปัจจัยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเป็นไข้เลือดออก การได้รับความรู้ การได้รับการสนับสนุนในการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เจตคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกและความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.9 กาญจนา อินทร์ชัย (2545) ได้ศึกษาพบว่า การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของ จังหวัดสระบุรี พบว่า ยังไม่มีการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานป้องกันและควบคุม โรคไข้เลือดออก ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลที่รับผิดชอบของสถานีอนามัย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงอรรถาธิบาย มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในจังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลที่ปฏิบัติงานใน สถานีอนามัย จำนวน 107 แห่ง โดยใช้แบบสอบถาม เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลที่ รับผิดชอบงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โคสแควร์ ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลที่รับผิดชอบงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 75.7 มีอายุเฉลี่ย 31.5 ปี วุฒิการศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 56.1 ค่ามัธยฐานของระยะเวลาที่รับผิดชอบงาน 5.5 ปี ค่ามัธยฐานของหมู่บ้าน 7.0 หมู่บ้าน จำนวนประชากรเฉลี่ย 2,840.3 คน ระยะทาง จากสถานีอนามัยถึงสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเฉลี่ย 9.9 กิโลเมตร ประสิทธิภาพการ ดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับดี ร้อยละ 76.6 ทรัพยากรการบริหาร ด้านการเงิน อยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 48.6 ด้านวัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 69.2 กระบวนการบริหารจัดการ อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 97.2 เมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ พบว่า กระบวนการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานป้องกันและ ควบคุมโรคไข้เลือดออก ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ควรมีการอบรมฟื้นฟูความรู้เกี่ยวกับงานป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออก ทางงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งอื่น ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตามความสำคัญของพื้นที่ ส่วนกระบวนการบริหารจัดการ ควรส่งเสริมให้มีการอบรมพัฒนา ศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ให้มีทักษะในการ บริหารจัดการด้านต่างๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของ จังหวัดสระบุรีมีประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

2.10 จันทรพร จิรเศรษฐพัฒนา (2547) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสบปราบ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง การควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกให้ได้ผลดีต้องดำเนินการ

ผสมผสานทั้งการลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การป้องกันและกำจัดลูกน้ำยุงลายและตัวยุงเต็มวัย อย่างไรก็ตาม การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกให้มีประสิทธิภาพ ก็คือ การส่งเสริมพฤติกรรมของประชาชน ให้มีการป้องกันและควบคุมโรค โดยกระบวนการเกิดพฤติกรรมใดๆ ต้องอาศัยปัจจัย ทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ในเขตเทศบาลสบปราบ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 330 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ตามกรอบแนวคิด PRECEDE Model ของ กรีน และ ครูเตอร์ (Green & Kreuter, 1991) ประกอบด้วย ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และ การรับรู้ต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ความพอเพียงของทรัพยากร และการมีทักษะในการใช้ทรัพยากรในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับคำแนะนำหรือกระตุ้นเตือนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรืออาสาสมัครสาธารณสุข หรือบุคคลที่ใกล้ชิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และหาค่าความสัมพันธ์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยนำ ได้แก่ ทักษะ ($r=.13$), การรับรู้ ($r=.13$) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ความพอเพียงของทรัพยากร ($r=.36$), การมีทักษะในการใช้ทรัพยากรในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ($r=.55$) และปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับคำแนะนำหรือกระตุ้นเตือนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรืออาสาสมัครสาธารณสุข หรือบุคคลที่ใกล้ชิดเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ($r=.58$) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ดังนั้นรูปแบบการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จึงควรมุ่งเน้นสนับสนุนส่งเสริมปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ซึ่งพบว่ามี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

2.11 สุพร ชุนหุฒิมยานนท์ (2532) ศึกษา พฤติกรรมของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการเกิดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก และความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุ อาการ การป้องกัน ความน่ากลัวของโลก การเกิดของลูกน้ำและยุงลาย แหล่งที่อยู่อาศัยของลูกน้ำยุงลายตลอดจนอันตรายของลูกน้ำและยุงลาย แต่ก็ไม่ทำให้ประชาชนมี

พฤติกรรมที่ส่งเสริมการป้องกันการเกิดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายเสมอไป เนื่องจากต้องพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ที่มาเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่ส่งเสริมการป้องกันการเกิดโรคและแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย โดยปัจจัยดังกล่าวได้แก่ ปัจจัยสถานการณ์การระบาดของโรคไข้เลือดออกในชุมชน ลักษณะผู้นำ ลักษณะวิธีการป้องกันโรคไข้เลือดออกของชุมชนที่ผ่านมา และปัจจัยความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดของน้ำ

2.12 มนตรี มณีศรี (2542) ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของชุมชน ตำบลแม่จะรา อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก พบว่า ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับสูง มีเจตคติที่เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกทั้งกิจกรรมภายในบ้าน และกิจกรรมภายนอกบ้าน มีส่วนร่วมเป็นจำนวนใกล้เคียงกัน แต่ยังพบว่ามีประชาชนร้อยละ 37.50 ที่ยังมีส่วนร่วมในระดับปานกลางและน้อย ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกภายในบ้านและรอบบริเวณบ้าน พบว่า อาชีพ รายได้ ระดับความรู้ เจตคติ ตำแหน่งหรือบทบาททางสังคม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น การได้รับการอบรม การได้รับการชักชวนและกระตุ้นให้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับงบประมาณช่วยเหลือ การได้รับรางวัลจากบุคลากรสาธารณสุขในรูปแบบต่างๆ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

2.13 กุลยา เปี้ยประดิษฐ์ (2544) ศึกษา แนวทางป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ด้วยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงสูง พบว่า ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกไม่ถูกต้องทั้งหมด การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคในพื้นที่ เป็นการดำเนินงานเชิงรับ นโยบายของรัฐที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ เจ้าหน้าที่ยังไม่ปรับเปลี่ยนระบบความคิดในการทำงาน โดยลักษณะงานที่ปฏิบัติเป็นการดึงประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนด ขาดการควบคุมกำกับและประเมินผลอย่างจริงจัง การปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่ได้คิดริเริ่มเองเป็นการปฏิบัติงานตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ และงานด้านสุขศึกษาประชาสัมพันธ์ปฏิบัติได้น้อยมาก เพราะขาดความมั่นใจและไม่มีเวลาถ่ายทอดความรู้

2.14 สาโรจน์ มะรุมติ (2544) ได้ทำการวิจัยประเมินผลโดยใช้ CIPP Model ประเมินโครงการประชาร่วมใจป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 ปี 2542 - 2543 ของจังหวัดสุพรรณบุรี โดยศึกษาในด้านความพร้อมของปัจจัยพื้นฐาน กระบวนการบริหาร

จัดการ การพัฒนาศักยภาพชุมชน การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมเพื่อควบคุมลู่น้ำยุ่งลาย การส่งเสริมบริการด้านการแพทย์ การสร้างเครือข่ายเพื่อการควบคุมและป้องกันโรค การพัฒนาวิชาการและเทคโนโลยีเพื่อการป้องกันและควบคุมโรค รวมทั้งผลการดำเนินงานในภาพรวม เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบงาน จำนวน 74 คน และประชาชน จำนวน 1,104 คนซึ่งผลการประเมินพบว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีความพร้อมในการดำเนินงานด้านงบประมาณโดยได้รับการสนับสนุนจากกรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลัก ความพร้อมด้านสื่อสามารถกระจายสื่อต่าง ๆ ทำให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารใช้เลือดออกร้อยละ 90.1 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทั่วไปอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับใช้เลือดออก ตระหนักถึงอันตรายของโรคในระดับปานกลางร้อยละ 59.7 และ 79.1 ตามลำดับ พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคอยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 99.4 โดยยังปฏิบัติไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ทรายอะเบทควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การให้บริการในระดับโรงพยาบาลและสถานีนอนามัย ดำเนินการได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด การสร้างเครือข่ายดำเนินการได้ในระดับปานกลางร้อยละ 57.4 สามารถฝึกอบรมและจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.15 วลีรัตน์ อภัยบัณฑิตกุล (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตเทศบาลเมืองวารินชำราบ พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกอาสาสมัครสาธารณสุขขึ้นกับ อายุ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ซึ่งรับรู้ได้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และทางสื่อโทรทัศน์ และพบว่าปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นคือ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก และได้เสนอแนะให้ควรมีการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้นำท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขและประชาชน เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญในการป้องกันโรคไข้เลือดออก พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุข รวมถึงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นคุณค่าในการปฏิบัติงานต่อไป

2.16 ศรีมงคล ประยูรวง และคณะ (2544) ศึกษา ความคิดเห็น ความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่เกิดโรค เปรียบเทียบพื้นที่ปลอดไข้เลือดออกในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความคิดเห็น ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ส่วนพฤติกรรมการควบคุมหรือทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายและการกำจัดลูกน้ำยุ่งลาย ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน

แต่พฤติกรรมกรรมการถ่ายน้ำตมน้ำใช้ ภาชนะเก็บน้ำใช้ และการใส่ทรายที่มีฟอส มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในสองพื้นที่

2.17 ทองพันธุ์ คุรงค์ภินันท์ และคณะ (2545) ศึกษา พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนของตำบลทางพระ จังหวัดอ่างทอง โดยการสำรวจและสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง 240 คน จากหลากหลายอาชีพ ถึงพฤติกรรมกรรมการป้องกัน กำจัดและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในบ้านเรือน พบว่า ร้อยละ 94.1 ของครัวเรือนใช้วิธีการปิดฝาโถงเพื่อป้องกันไม่ให้ยุงลายลงไปวางไข่ ร้อยละ 54.6 ใส่ทรายที่มีฟอสในภาชนะเก็บกักน้ำในห้องน้ำ ร้อยละ 47.3 ใส่ทรายในภาชนะเก็บกักน้ำรดส้วมและมีการล้างทำความสะอาด รวมทั้งเปลี่ยนถ่ายน้ำในแจกัน จานรองกระถาง ขาตู้ ร้อยละ 34.6, 58.8 และ 62.5 ตามลำดับ และพบว่ามีการใช้ปลาร้อยละ 94.7 โดยเสนอแนะให้ เจ้าหน้าที่ภาคีผู้นำกิจกรรมที่เหมาะสมไปแนะนำให้ประชาชนทราบ เพื่อดำเนินการพร้อมทั้งควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันควบคุมโรคแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน

2.18 สวรรยา สิริภคมงคล และคณะ(2545) ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกใน 4 อบต. ของเขต 8 นครสวรรค์ โดยเลือกหมู่บ้านเป็นพื้นที่ทดลอง 4 หมู่ และพื้นที่ควบคุม 4 หมู่ รวม 8 หมู่บ้าน สำรวจความรู้ เจตคติ พฤติกรรมการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ นำมาวางแผน ดำเนินการแก้ไขปัญหกรรมการป้องกันควบคุมโรค ติดตามประเมินผล โดยทีมตัวแทนประชาชนและทีมวิจัย ผลการศึกษา พบว่า ก่อนดำเนินการกลุ่มเป้าหมายทั้งสองพื้นที่ ส่วนใหญ่มีความรู้ เจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก หลังดำเนินการกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ทดลองเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญในการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตลอดจนความเสียสละในการช่วยเหลือชุมชนสูงขึ้น สอดคล้องกับค่าดัชนีลูกน้ำยุงลายที่ลดลงอย่างชัดเจน

2.19 เจตน์ อินสองใจ (2547) ได้ศึกษาถึงบทบาทและพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยศึกษาในกลุ่ม อสม. ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ตำบลป่าคา พบว่า อสม. ส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับดีร้อยละ 53.06 มีเจตคติต่อการควบคุมป้องกันโรคอยู่ในระดับที่ปานกลางร้อยละ 60.20 ได้รับวัสดุอุปกรณ์ในการควบคุมป้องกันโรคอยู่ในระดับที่ดีเพียงพอ กับความต้องการของชุมชนร้อยละ 82.65 สามารถจัดการวัสดุและอุปกรณ์ได้ดีร้อยละ 82.65 มีสภาพแวดล้อมในครัวเรือนอยู่ในเกณฑ์ปานกลางร้อยละ 62.24 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้าน

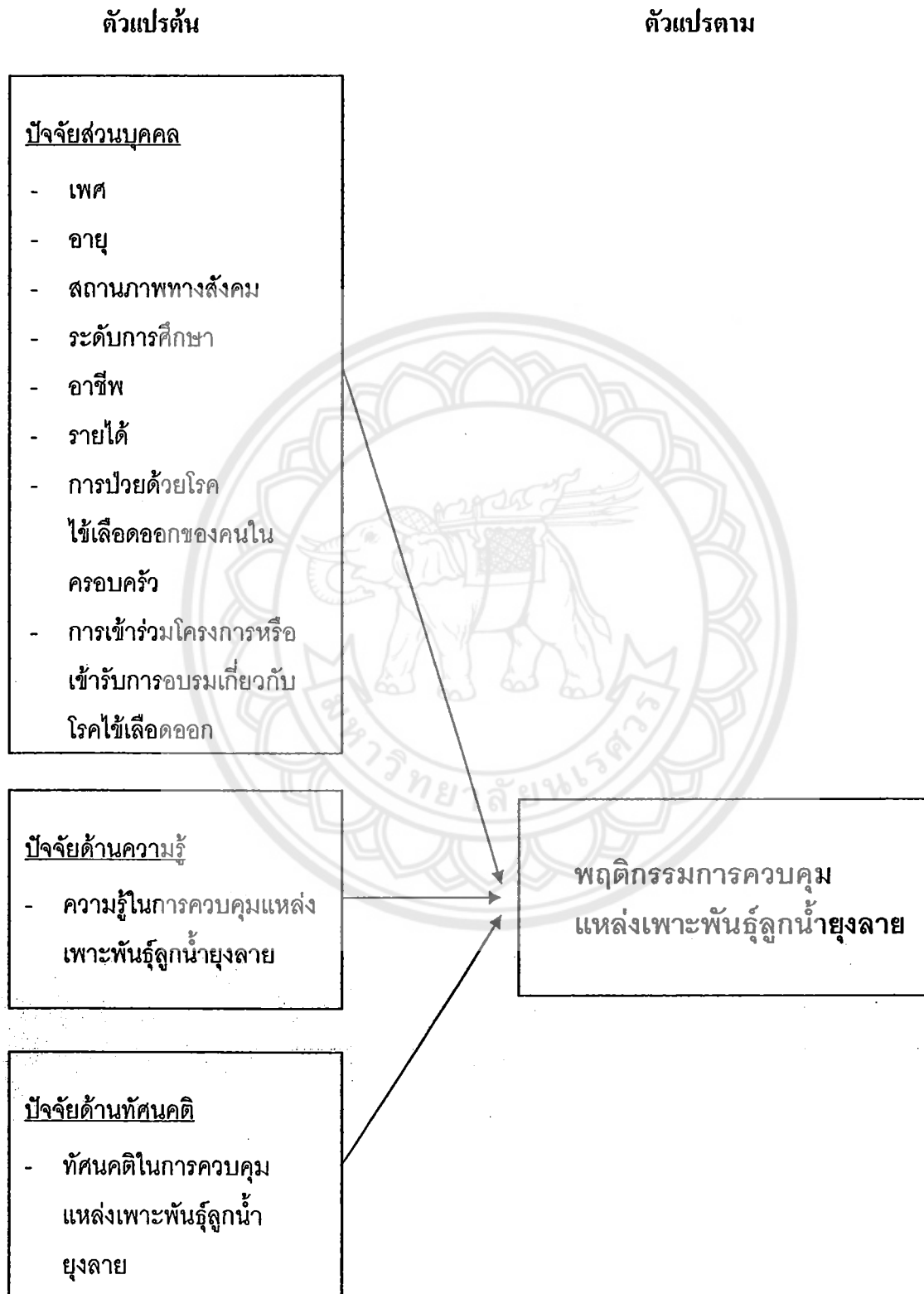
ใช้เลือดออกในระดับที่ต่ำร้อยละ 90.82 โดยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการประกาศเกียรติคุณรางวัลในฐานะที่เป็น อสม. ร้อยละ 74.49 มีความพึงพอใจในบทบาท อสม. ในระดับที่มากที่สุดร้อยละ 43.88 มีบทบาทและพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคอยู่ในระดับสูงร้อยละ 54.08 โดยพบว่า เพศชายมีส่วนร่วมในระดับสูงมากที่สุดร้อยละ 27.55 อายุอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 40 – 49 ปี มีส่วนร่วมในระดับปานกลางมากที่สุดร้อยละ 25.51 ระยะเวลาที่เป็น อสม. ไม่เกิน 5 ปี มีส่วนร่วมปานกลางมากที่สุด ร้อยละ 29.59 สถานภาพสมรส มีส่วนร่วมในระดับสูงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.86 การศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีส่วนร่วมในระดับสูงมากที่สุดร้อยละ 30.61 อาชีพเกษตรกรกรรมกร มีส่วนร่วมในระดับสูงมากที่สุด ร้อยละ 30.61 รายได้เฉลี่ย 10,000 – 20,000 บาทต่อปี มีส่วนร่วมในระดับสูงมากที่สุดร้อยละ 33.67 สมาชิกในครอบครัวไม่เคยเจ็บป่วยด้วยโรคใช้เลือดออก มีส่วนร่วมในระดับสูงมากที่สุด ร้อยละ 54.08 อสม. ที่มีความรู้ปานกลาง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 27.55 มีเจตคติต่อการควบคุมโรคใช้เลือดออก ปานกลางมีส่วนร่วมในระดับสูงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.73 การได้รับสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ดี ทำให้ อสม. มีส่วนร่วมในระดับสูงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.92 การจัดการบริหารต่อวัสดุอุปกรณ์ดี ทำให้ อสม. มีส่วนร่วมในระดับสูงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.96 การจัดการสภาพแวดล้อมในครัวเรือนของประชาชนเอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคใช้เลือดออกในระดับปานกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.76 อสม. ที่ได้รับข่าวสารดี มีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคใช้เลือดออกในระดับสูงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.02 อสม. ที่ไม่เคยได้รับประกาศเกียรติคุณ มีส่วนร่วมในระดับปานกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.76 อสม. ที่มีความพึงพอใจในฐานะที่เป็น อสม. ระดับมากที่สุดจะมีส่วนร่วมในระดับสูงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.49 และ อสม. ได้มีข้อเสนอแนะที่ต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขในด้านการอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ด้านการมีรางวัลหรือค่าตอบแทนอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน ส่วนด้านการมีรางวัลหรือค่าตอบแทน อยู่ในระดับน้อย และมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือให้จัดประชุม อสม. ให้มากขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้

2.20 สังคม ศุภรัตนกุล (2547) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการควบคุมลูกน้ำยุงลายของประชาชนในเขตเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะข้อมูลทั่วไปกับการมีส่วนร่วมในการควบคุมลูกน้ำยุงลาย คือ อายุ ระดับการศึกษา และผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในชุมชน ส่วนด้านนโยบายและสนับสนุนในการควบคุมลูกน้ำยุงลายทั้งภาครัฐและภาคท้องถิ่นในภาพรวมค่อนข้างดี โดยเฉพาะนโยบายในการให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขกำหนดแนวทางในการควบคุมลูกน้ำยุงลาย การวางแผนควบคุมลูกน้ำยุงลาย และการรณรงค์

การรณรงค์กำจัดลูกน้ำยุงลายทุก 7 วัน สำหรับแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
ควบคุมลูกน้ำยุงลายอยู่ในระดับปานกลาง

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ในเขตพื้นที่หมู่ 4 บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) โดยวิธีสำรวจ (Survey Study) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ ประชาชนที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป หมู่ 4 บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 139 หลังคาเรือน หลังคาเรือนละ 1 คน โดยอาศัยอยู่ในหมู่บ้านคลองคู จังหวัดพิษณุโลก เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 6 เดือน เก็บข้อมูลช่วง วันที่ 14-17 สิงหาคม พ.ศ. 2553

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น ซึ่งแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้มี 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางสังคม ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของคนในครอบครัว การเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 ด้านความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 3 ด้านทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 4 ด้านพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย จำนวน 4 ข้อ

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วมาหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1. การหาความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำมาร่างแบบสอบถามได้เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) คอบคลุมตามวัตถุประสงค์และ หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา (Index of item objective congruence) เพื่อให้มีความถูกต้องชัดเจนด้านเนื้อหาตามความเหมาะสมของภาษา ขอคำเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง
R แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยกำหนดคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญให้ดังนี้

+ 1 หมายถึง คำถามที่ใช้ได้สอดคล้องวัตถุประสงค์
0 หมายถึง ไม่แน่ใจ
- 1 หมายถึง คำถามที่ใช้ไม่ได้/ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์/ปรับปรุง

จากการหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหาในข้อมูลทั่วไปด้านบุคคล ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านทัศนคติ และปัจจัยด้านพฤติกรรม มีค่าเท่ากับ 1, 1, 1, 1 ตามลำดับ (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

2. การหาความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชาชนหมู่ 7 บ้านท่าโพธิ์ ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แต่เป็นประชาชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดจำนวน 30 คน

2.1 คำนวนแบบสอบถามเลือกตอบ (แบบทดสอบ) ที่มีการให้คะแนน 0 และ 1 โดยใช้สูตรของ คูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson) ใช้วัดคุณภาพของเครื่องมือสำหรับแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย และพฤติกรรมในการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

สูตร

$$R_{tt} = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum p q}{s^2} \right]$$

เมื่อ	R_{tt}	แทน	ความเที่ยงของแบบทดสอบ
	K	แทน	จำนวนข้อสอบ
	p	แทน	ความยากง่ายของข้อสอบแต่ละข้อ (สัดส่วนที่ตอบถูก)
	q	แทน	สัดส่วนที่ตอบผิด (1-p)
	S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมของแบบทดสอบ

ความเที่ยงของแบบสอบถามความรู้ในเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ
ยุงลาย เท่ากับ 0.8 (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

ความเที่ยงของแบบสอบถามพฤติกรรมในการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ
ยุงลาย เท่ากับ 0.87 (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

2.2 คำนวณหาค่าความเที่ยง โดยใช้สถิติประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัทซ์
(Cronbach's Alpha Coefficient) ใช้วัดคุณภาพของเครื่องมือสำหรับแบบสอบถามทัศนคติต่อ
การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

สูตร

$$\alpha = \left[\frac{n}{n-1} \right] \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ความเที่ยงของเครื่องมือ
	s_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนคำถามแต่ละข้อ
	s_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมของผู้ตอบทั้งหมด

ความเที่ยงของแบบสอบถามทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
เท่ากับ 0.79 (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นได้ประเมินคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและ
แก้ไข เพื่อให้มีความชัดเจนและถูกต้อง มีความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content Validity) และหา
ความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ ด้วยการประเมินผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
SPSS for Windows

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เสนอแนวคิดกับท่านอาจารย์ที่ปรึกษาและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัย ตำบลท่าโพธิ์ที่รับผิดชอบงานด้านไข้เลือดออก
2. ประสานงานกับอาสาสมัครสาธารณสุขและผู้นำชุมชนในหมู่ 4 บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อทำการขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลโดย ทำหนังสือขอความร่วมมือจาก คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. ผู้ทำการวิจัยเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ไปเก็บข้อมูลนำมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ ก่อนที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วกำหนดรหัสข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ประเมินผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Windows ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านบุคคล ใช้การแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 2 ด้านความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายใช้การแจกแจง ความถี่เป็นร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด

ข้อมูลด้านความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คือ ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่แน่ใจได้ 0 คะแนน สำหรับคำถามที่เป็นด้านลบ ถ้าตอบว่าใช่หรือไม่แน่ใจ หมายถึง การรับรู้ไม่ถูกต้องจะได้ 0 คะแนน ส่วนถ้าตอบไม่เห็นด้วย จะได้ 1 คะแนน มีคำถามทั้งหมด 10 ข้อ คะแนนเต็ม 10 คะแนนโดยนำมา ตรวจให้คะแนนและแบ่งเกณฑ์การวัดคะแนนแบบอิงกลุ่มเป็น 3 ระดับ โดยการนำมาตรวจให้ คะแนนและแบ่งเกณฑ์การวัดคะแนนแบบอิงกลุ่มเป็น 3 ระดับ โดยการหา $\text{mean}(\bar{X})$ และ Standard Deviation (SD) ซึ่งแบ่งตามหลักเกณฑ์ของ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์

$< \bar{X} - SD$	=	ระดับความรู้ต่ำ
$\bar{X} \pm SD$	=	ระดับความรู้ปานกลาง
$> \bar{X} + SD$	=	ระดับความรู้สูง

จากการวิเคราะห์ระดับความรู้ ตามระดับคะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับความรู้ต่ำ
ระดับความรู้ปานกลาง ระดับความรู้สูง

$\bar{X}$	=	6.36		
SD	=	1.85		
ดังนั้น $< \bar{X} - SD$	=	4.51	=	น้อยกว่า 4.51
$\bar{X} \pm SD$	=	4.51 - 8.21	=	อยู่ระหว่าง 4.51 - 8.21
$> \bar{X} + SD$	=	8.21	=	มากกว่า 8

ดังนั้นจึงจัดระดับความรู้ได้ดังนี้

ระดับความรู้ต่ำ	ได้คะแนนน้อยกว่า	4.51
ระดับความรู้ปานกลาง	ได้คะแนนอยู่ระหว่าง	4.51 - 8.21
ระดับความรู้สูง	ได้คะแนนมากกว่า	8.21

ส่วนที่ 3 ด้านทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ใช้การแจกแจงความถี่
เป็นร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด

ข้อมูลด้านทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คือ ถ้าเห็นด้วยได้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วยหรือไม่แน่ใจได้
0 คะแนน สำหรับคำถามที่เป็นด้านลบ ถ้าตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่แน่ใจหมายถึงการรับรู้ไม่ถูกต้อง
จะได้ 0 คะแนน ส่วนถ้าตอบไม่เห็นด้วย จะได้ 1 คะแนน มีคำถามทั้งหมด 10 ข้อ คะแนนเต็ม
10 คะแนนโดยนำมาตรวจให้คะแนนและแบ่งเกณฑ์การวัดคะแนนแบบอิงกลุ่มเป็น 3 ระดับ โดย
การนำมาตรวจให้คะแนนและแบ่งเกณฑ์การวัดคะแนนแบบอิงกลุ่มเป็น 3 ระดับ โดยการหา
mean ($\bar{X}$) และ Standard Deviation (SD) ซึ่งแบ่งตามหลักเกณฑ์ของ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์

$< \bar{X} - SD$	=	ระดับทัศนคติต่ำ
$\bar{X} \pm SD$	=	ระดับทัศนคติปานกลาง
$> \bar{X} + SD$	=	ระดับทัศนคติสูง

จากการวิเคราะห์ระดับทัศนคติ ตามระดับคะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับทัศนคติต่ำ
ระดับทัศนคติปานกลาง ระดับทัศนคติสูง

$\bar{X}$	=	43.83	
SD	=	3.37	
ดังนั้น $< \bar{X} - SD$	=	40.01	= น้อยกว่า 40.01
$\bar{X} \pm SD$	=	40.01 - 46.75	= อยู่ระหว่าง 40.01 - 46.75
$> \bar{X} + SD$	=	46.75	= มากกว่า 46.75

ดังนั้นจึงจัดระดับทัศนคติได้ดังนี้

ระดับทัศนคติไม่ดี	ได้คะแนนน้อยกว่า	40.01
ระดับทัศนคติปานกลาง	ได้คะแนนอยู่ระหว่าง	40.01- 46.75
ระดับทัศนคติดี	ได้คะแนนมากกว่า	46.75

ส่วนที่ 4 ด้านพฤติกรรมกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย จำนวน 4 ข้อ
ใช้การแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด

ข้อมูลด้านพฤติกรรมกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คือ ทำหรือปฏิบัติได้ 1 คะแนน ไม่ทำหรือไม่ปฏิบัติได้ 0 คะแนน มีคำถามทั้งหมด 4 ข้อ คะแนนเต็ม 4 คะแนนโดยนำมาตรวจให้คะแนนและแบ่งเกณฑ์การวัดคะแนนแบบอิงกลุ่มเป็น 2 ระดับ โดยการนำมาตรวจให้คะแนนและแบ่งเกณฑ์การวัดคะแนนแบบอิงกลุ่มเป็น 3 ระดับ โดยการหา mean (X) และ Standard Deviation (SD) ดังนี้

$\geq \bar{X} + SD$	=	ระดับพฤติกรรมที่ดี
$< \bar{X} + SD$	=	ระดับพฤติกรรมที่ควรปรับปรุง

จากการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมดี ตามระดับคะแนนแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับพฤติกรรมที่ดี และระดับพฤติกรรมที่ควรปรับปรุง

$\bar{X}$	=	3.68	
SD	=	0.32	
ดังนั้น $\geq \bar{X} + SD$	=	4	= มากกว่าหรือเท่ากับ 4
$< \bar{X} + SD$	=	4	= น้อยกว่า 4

ดังนั้นจึงจัดระดับพฤติกรรมได้ดังนี้

ระดับพฤติกรรมที่ดี	ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ	4
ระดับพฤติกรรมที่ควรปรับปรุง	ได้คะแนนน้อยกว่า	4

สถิติเชิงอนุมาน

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายใช้สถิติ chi – square test

ส่วนที่ 2 ระดับความรู้ในเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายใช้สถิติ chi – square test

ส่วนที่ 3 ระดับทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายที่มีผลต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายใช้สถิติ chi – square test

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชนบ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 139 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านบุคคล

ส่วนที่ 2 ด้านความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ส่วนที่ 3 ด้านทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ส่วนที่ 4 ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

1. ข้อมูลทั่วไปด้านบุคคล

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ของประชากรหมู่บ้านคลองคู จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ	
เพศ	ชาย	34	24.50	
	หญิง	105	75.50	
อายุ	16 – 30 ปี	27	19.40	
	31 – 45 ปี	54	38.80	
	46 – 60 ปี	44	31.70	
	61 – 75 ปี	14	10.10	
	Mean = 42.90	S.D. = 12.733	Min = 16	Max = 68

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สถานภาพ		
โสด	22	15.80
คู่	99	71.20
หม้าย	8	5.80
หย่า/แยกกันอยู่	10	7.20
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	8	5.80
ประถมศึกษา	77	55.40
มัธยมศึกษา	36	25.90
ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา	8	5.80
ปริญญาตรี	10	7.20
สูงกว่าปริญญาตรี	0	0
อาชีพ		
เกษตรกรรม	75	54.00
รับจ้าง	22	15.80
ค้าขาย	15	10.80
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	4	2.90
ไม่ได้ทำงาน	19	13.70
อื่นๆ	4	2.90
รอบ 1 ปีที่ผ่านมา ในครอบครัวของท่านมีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกหรือไม่		
ไม่มี	125	89.90
มี ได้รับการรักษาที่ไหน	14	10.10
สถานีนอนามัย	0	0
โรงพยาบาล	14	100.00
คลินิก	0	0
รักษาเองที่บ้าน	0	0
อื่นๆ	0	0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ท่านหรือคนในครอบครัวของท่านเคยเข้าร่วมโครงการ/		
อบรม เรื่องไข้เลือดออกหรือไม่		
ไม่เคย	97	69.80
เคย	42	30.20

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนบ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ ในรอบปีมีคนป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกในครอบครัว และการเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเรื่องไข้เลือดออก พบว่าประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ร้อยละ 75.50 และ 24.50 กลุ่มอายุที่มากที่สุดคือ กลุ่มอายุ 31 – 45 ปี ร้อยละ 38.80 รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 46 – 60 ปี ร้อยละ 31.70 มีสถานภาพคู่มากที่สุด ร้อยละ 71.20 ระดับการศึกษามากที่สุดอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 55.40 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 25.90 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 54.00 รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง ร้อยละ 15.80 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมามีคนในครอบครัวของประชากรที่ศึกษาป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 10.10 และได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ร้อยละ 100.00 และมีคนในครอบครัวเคยเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับไข้เลือดออก ร้อยละ 30.20 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 12.733 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 16 และค่าสูงสุดเท่ากับ 68

2. ข้อมูลปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ข้อ	ความรู้	ตอบถูกต้อง		ตอบไม่ถูกต้อง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	ระยะไข่จนเป็นตัวเต็มวัยจะใช้เวลาประมาณ 7-10 วัน	76	54.70	63	45.30
2	ยุงลายสามารถวางไข่ในแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง เป็นต้น	53	38.10	86	61.90

ตารางที่ 2 (ต่อ)

3	ไข่มุขลายทนต่อความแห้งแล้งและสารเคมี ดังนั้น การกำจัดอย่างง่าย ๆ โดยการขุดล้างตามผิว ภาชนะต่างๆก่อนเติมน้ำทุกครั้ง	112	80.60	27	19.40
4	มุขลายสามารถวางไข่มุขในกาบใบพืชที่มีน้ำขัง เช่น มะพร้าว พลับพลึง กัลย ต้นบอน เป็นต้น	120	86.30	19	13.70
5	การเปลี่ยนน้ำทุก 7 วันในภาชนะ เป็นการ ควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำมุขลาย	127	91.40	12	8.60
6	การปิดฝาโถงให้สนิทเป็นการควบคุมแหล่ง เพาะพันธุ์ลูกน้ำมุขลาย	134	96.40	5	3.60
7	การใส่น้ำผสมผงซักฟอกเป็นวิธีการป้องกันไม่ให้ มุขลายวางไข่	40	28.80	99	71.20
8	การใช้ปลากินลูกน้ำเป็นการควบคุมแหล่ง เพาะพันธุ์มุขลายวิธีหนึ่ง	126	90.60	13	9.40
9	ทรายอะเบทมีอายุการใช้งาน 1 เดือน	51	36.70	88	63.30
10	ทรายอะเบทใส่ได้ทั้งน้ำกินและน้ำใช้	45	32.40	94	67.60

จากตารางที่ 2 การศึกษาปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำมุขลายพบว่า ประชากรที่ศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำมุขลายถูกต้องมากที่สุดเกี่ยวกับการปิดฝาโถงให้สนิทเป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำมุขลาย ร้อยละ 96.40 รองลงมา คือ การเปลี่ยนน้ำทุก 7 วันในภาชนะเป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำมุขลาย ร้อยละ 91.40 และการใช้ปลากินลูกน้ำเป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์มุขลายวิธีหนึ่ง ร้อยละ 90.60 สำหรับความรู้เกี่ยวกับ การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำมุขลายที่ไม่ถูกต้องคือ การใส่น้ำผสมผงซักฟอกเป็นวิธีการป้องกันไม่ให้มุขลายวางไข่ ทรายอะเบทใส่ได้ทั้งน้ำกินและน้ำใช้ และ ทรายอะเบทมีอายุการใช้งาน 1 เดือน ร้อยละ 71.20, 67.60, และ 63.30 ตามลำดับ

2.2 ระดับความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
 ตารางที่ 3 จำนวนร้อยละของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับสูง (มากกว่า 8.21 คะแนน)	15	10.80
ระดับปานกลาง (4.51 – 8.21 คะแนน)	107	77.00
ระดับต่ำ (น้อยกว่า 4.51 คะแนน)	17	12.20
รวม	139	100.00
Mean = 6.36 S.D = 1.85 Min = 2 Max = 10		

จากตารางที่ 3 ระดับความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่าระดับความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชากรที่ศึกษา ส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 77.00 รองลงมาอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 12.20 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.36 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.85 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 2 และค่าสูงสุดเท่ากับ 10

3. ข้อมูลปัจจัยด้านทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

3.1 ทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ข้อ	ทัศนคติ	เห็นด้วย		ไม่เห็นใจ		ไม่เห็นด้วย		Mean	S.D
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1	การกำจัดลูกน้ำ ยุงลายเป็น กิจกรรมสำคัญ ที่สุดเป็นการ ป้องกันไม่ให้เกิด โรคไข้เลือดออก	139	100	0	0	0	0	3	0

2	การปล่อยให้รอบ บ้านมีแหล่ง เพาะพันธุ์ยุงลาย อาจทำให้ท่านและ คนในครอบครัว ป่วยเป็นโรค ไข้เลือดออกได้	129	92.80	4	2.90	6	4.30	2.88	0.435
3	การสำรวจภาชนะ ของท่านเพื่อหา ลูกน้ำยุงลาย ทำให้ท่านเสียเวลา	13	9.40	4	2.90	122	87.80	2.79	0.599
4	การสำรวจและ กำจัดหรือทำลาย ภาชนะที่ไม่ใช้ รอบๆบ้านที่มีน้ำ ขังเป็นเรื่องที่ไม่ จำเป็น	11	7.90	2	1.40	126	90.60	2.83	0.551
5	การเปลี่ยนน้ำทุก 7 วัน ในภาชนะ เป็นเรื่องยุ่งยาก เสียเวลา	9	65.00	3	2.20	127	91.40	2.85	0.510
6	ภาชนะทุกชนิดที่มีน้ำ ขังเพียงเล็กน้อยไม่ จำเป็น ต้องคว่ำหรือ ทำลาย	18	12.90	0	0	121	87.10	2.74	0.670

7	การปล่อยปลาใน ลูกน้ำเป็นวิธีหนึ่งใน การกำจัดลูกน้ำ ยุงลาย	129	92.80	3	2.20	7	5.00	2.88	0.458
8	การขัดล้างภาชนะ ก่อนเติมน้ำลงใน ภาชนะทำให้ยุงยาก เสียเวลา	9	6.50	5	3.60	125	89.90	2.83	0.519
9	การใส่ทรายอะเบทลงใน น้ำดื่มถึงแม้จะใส่ เพียงเล็กน้อยก็เป็น อันตรายต่อคน	51	36.70	43	30.90	45	32.40	1.96	0.883
10	ทรายอะเบทสามารถ ฆ่าลูกน้ำยุงลายได้	88	63.30	35	25.20	16	11.50	2.52	0.695
11	การควบคุมแหล่ง เพาะพันธุ์ลูกน้ำ ยุงลายต้องทำอย่าง สม่ำเสมอจึงจะควบคุม โรคไข้เลือดออกได้	138	99.30	0	0	1	0.70	2.99	0.170
12	การควบคุมกำจัด ลูกน้ำยุงลายเป็น หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขและอสม. เท่านั้น	26	18.70	3	2.20	110	79.10	2.6	0.786

13	การควบคุมแหล่ง เพาะพันธุ์ลูกน้ำ ยุงลายทำได้เฉพาะที่ บ้านเท่านั้น	39	28.10	2	1.40	98	70.50	2.42	0.901
14	การควบคุมแหล่ง เพาะพันธุ์ลูกน้ำ ยุงลายทำเฉพาะเมื่อ สถานการณ์ ไข้เลือดออกระบาด เท่านั้น	13	9.40	5	3.60	121	87.10	2.78	0.602
15	เมื่อสถานการณ์ ไข้เลือดออกระบาด รุนแรงในหมู่บ้านของ ท่าน ท่านต้องช่วยกัน ควบคุมลูกน้ำยุงลาย และแหล่งลูกน้ำ ยุงลาย	137	98.60	2	1.40	0	0	2.99	0.170

จากตารางที่ 4 ทศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า ทศนคติต่อ
การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชากรที่ศึกษา ส่วนใหญ่มีทศนคติที่เห็นด้วยกับ
การกำจัดลูกน้ำยุงลายเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุดเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดโรคไข้เลือดออกร้อยละ
100 ร้อยละ 99.30 การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายต้องทำอย่างสม่ำเสมอจึงจะควบคุม
โรคไข้เลือดออกได้ เมื่อสถานการณ์ไข้เลือดออกระบาดรุนแรงในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประชากรที่
ศึกษาจะช่วยกันควบคุมลูกน้ำยุงลายและแหล่งลูกน้ำยุงลาย

3.2 ระดับทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามทัศนคติต่อ
การควบคุมแหล่ง เพาะพันธุ์ลูกน้ำ ยุงลาย

ระดับทัศนคติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับสูง (มากกว่า 46.75 คะแนน)	19	13.70
ระดับปานกลาง (40.01 – 46.75 คะแนน)	88	63.30
ระดับต่ำ (น้อยกว่า 40.01 คะแนน)	32	32.00
รวม	139	100.00

Mean = 43.83   S.D = 3.37   Min = 32   Max = 48

จากตารางที่ 5 ระดับทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า ระดับทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชากรที่ศึกษา ส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 63.30 รองลงมาอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 32.00 และมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 43.83 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.37 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 32 และค่าสูงสุดเท่ากับ 48

4. ข้อมูลปัจจัยด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

4.1 พฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามพฤติกรรมเกี่ยวกับ
การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ข้อ	ข้อปฏิบัติ	ไม่ทำ		ทำ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	ท่านได้ทำการป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลาย หรือทำลายลูกน้ำยุงลายในเศษภาชนะ หรือ เศษสิ่งของเหลือใช้ที่สามารถเป็นแหล่งน้ำขังได้ ซึ่งอยู่รอบ ๆ บริเวณบ้านของท่านหรือไม่	15	10.80	124	89.20
2	ท่านได้ทำการป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลาย หรือทำลายลูกน้ำยุงลายในภาชนะขนาดเล็ก ซึ่งอยู่ในบริเวณบ้านของท่าน เช่น แจกัน	50	36.00	89	64.00

	กระดางตันไม้ จานรองตุ้กับข้าว อ่างล้างเท้า เป็นต้น				
3	ท่านได้ทำการป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลาย หรือทำลายลูกน้ำยุงลายในภาชนะขนาดใหญ่ ซึ่งอยู่ในบริเวณบ้านของท่าน เช่น ตุ่มน้ำดื่ม น้ำ ใช้ อ่างน้ำหรือตุ่มน้ำของห้องน้ำ ห้องส้วม เป็นต้น	6	4.30	133	95.70
4	ถ้ามีกิจกรรมการป้องกันและควบคุมโรค ใช้เลือดออก ท่านและครอบครัวจะเข้าร่วม กิจกรรมหรือไม่	40	28.80	99	71.20

จากตารางที่ 6 พฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายพบว่าพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชากรที่ศึกษาที่ปฏิบัติได้ปฏิบัติถูกต้องมากที่สุด คือ การป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลายหรือทำลายลูกน้ำยุงลายในภาชนะขนาดใหญ่ซึ่งอยู่ในบริเวณบ้าน เช่น ตุ่มน้ำดื่ม น้ำใช้ อ่างน้ำหรือตุ่มน้ำของห้องน้ำ ห้องส้วม ร้อยละ 95.70 รองลงมาคือ การป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลาย หรือทำลายลูกน้ำยุงลายในเศษภาชนะ หรือเศษสิ่งของเหลือใช้ที่สามารถเป็นแหล่งน้ำขังได้ ซึ่งอยู่รอบ ๆ บริเวณบ้าน ร้อยละ 89.20 และการป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลายหรือทำลายลูกน้ำยุงลายในภาชนะขนาดเล็กซึ่งอยู่ในบริเวณบ้านของท่าน เช่น แจกัน กระดางตันไม้ จานรองตุ้กับข้าว อ่างล้างเท้า ร้อยละ 64.00

4.2 ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ตารางที่ 7 จำนวน ร้อยละของประชากรที่ศึกษาจำแนกตามการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ระดับการปฏิบัติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับดี (≥ 4)	68	48.90
ระดับควรปรับปรุง (< 4)	71	51.10
รวม	139	100.00

Mean = 32.00

S.D = 0.918

Min = 0

Max = 4

จากตารางที่ 7 ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชากรที่ศึกษา ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับควรปรับปรุง ร้อยละ 51.10 รองลงมาอยู่ในระดับดี ร้อยละ 48.90 และมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.00 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.918 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 และค่าสูงสุดเท่ากับ 4

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลกับพฤติกรรมควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ตารางที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

เพศ	พฤติกรรมควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย		รวม
	ควรปรับปรุง	ปฏิบัติดี	
ชาย	22	12	34
หญิง	49	56	105
รวม	71	68	139
chi - square test = 3.345			df = 1
			P-value = 0.067

จากตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า เพศของประชากรที่ศึกษากับพฤติกรรมควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน ($P > 0.05$)

**ตารางที่ 9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่ง
เพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย**

อายุ	พฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย		รวม
	ควรปรับปรุง	ปฏิบัติดี	
16-30	10	17	27
31-45	29	25	54
46-60	24	20	44
61-75	8	6	14
รวม	71	68	139
chi – square test = 2.69 df = 3			P-value = 0.441

จากตารางที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า อายุของประชากรที่ศึกษากับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน ($P > 0.05$)

**ตารางที่ 10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่ง
เพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย**

สถานภาพ	พฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย		รวม
	ควรปรับปรุง	ปฏิบัติดี	
โสด	12	10	22
คู่	50	49	99
หม้าย	5	3	8
หย่า / แยกกันอยู่	4	6	10
รวม	71	68	139
chi – square test = 1.028 df = 3			P-value = 0.795

จากตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า สถานภาพของประชากรที่ศึกษากับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน ($P > 0.05$)

ตารางที่ 11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ระดับการศึกษา	พฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย		รวม
	ควรปรับปรุง	ปฏิบัติดี	
ไม่ได้เรียน	4	4	8
ประถมศึกษา	43	34	77
มัธยมศึกษา	16	20	36
ประกาศนียบัตร / อนุปริญญา	3	5	8
ปริญญาตรี	5	5	10
รวม	71	68	139
chi - square test = 1.940	df = 4	P-value = 0.747	

จากตารางที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า ระดับการศึกษาของประชากรที่ศึกษากับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน ($P > 0.05$)

**ตารางที่ 12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่ง
เพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย**

อาชีพ	พฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย		รวม
	ควรปรับปรุง	ปฏิบัติดี	
เกษตรกรรม	40	35	75
รับจ้าง	11	11	22
ค้าขาย	6	9	15
รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	0	4	4
ไม่ได้ทำงาน	11	8	19
อื่นๆ	3	1	4
รวม	71	68	139
chi – square test = 7.940			df = 5
			P-value = 0.160

จากตารางที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า อาชีพของประชากรที่ศึกษากับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน ($P > 0.05$)

**ตารางที่ 13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของคนใน
ครอบครัวกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย**

ผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก	พฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย		รวม
	ควรปรับปรุง	ปฏิบัติดี	
มี	66	59	125
ไม่มี	5	9	14
รวม	71	68	139
chi – square test = 1.471			df = 1
			P-value = 0.225

จากตารางที่ 13 ความสัมพันธ์ระหว่างการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของคนในครอบครัวกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า การป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของคนในครอบครัวของประชากรที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน ($P > 0.05$)

ตารางที่ 14 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

การเคยเข้าร่วมโครงการ / อบรม เรื่อง ไข้เลือดออก	พฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย		รวม
	ควรปรับปรุง	ปฏิบัติดี	
ไม่เคย	58	39	97
เคย	13	29	42
รวม	71	68	139
chi – square test = 9.757		df = 1	P-value = 0.002

จากตารางที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า ประชากรที่ศึกษาที่เคยเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($P < 0.05$)

6. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรม

ตารางที่ 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายกับพฤติกรรมกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ระดับความรู้	พฤติกรรมกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย		รวม
	ควรปรับปรุง	ปฏิบัติดี	
ต่ำ	7	4	11
ปานกลาง	60	53	113
สูง	4	11	15
รวม	71	68	139
chi - square test = 4.191			df = 2
			P-value = 0.123

จากตารางที่ 15 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายกับพฤติกรรมกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคไข้เลือดออกของประชากรที่ศึกษากับพฤติกรรมกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน ($P > 0.05$)

7. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านทัศนคติกับพฤติกรรม

ตารางที่ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายกับพฤติกรรมกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ทัศนคติ	พฤติกรรมกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย		รวม
	ควรปรับปรุง	ปฏิบัติดี	
สูง	7	12	19
ปานกลาง	54	51	105
ต่ำ	10	5	15
รวม	71	68	139
chi - square test = 0.409			df = 2
			P-value = 0.815

จากตารางที่ 16 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย กับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่า ระดับทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชากรที่ศึกษากับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ไม่มีความสัมพันธ์กัน ($P > 0.05$)

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชนหมู่ที่ 4 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของประชากร

กลุ่มประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ร้อยละ 75.50 มีอายุระหว่าง 31 – 45 ปี ร้อยละ 38.80 ส่วนใหญ่มีสถานภาพคู่ ร้อยละ 71.20 การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 55.40 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 54.00 และในรอบ 1 ปีที่ผ่านมามีคนในครอบครัวป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 10.10 ได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ร้อยละ 100.00 และมีคนในครอบครัวเคยเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 30.20

2. ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 77.00 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.36 มีความรู้ที่ถูกต้องมากที่สุดคือการปิดฝาโถให้สนิทเป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ร้อยละ 96.40 การเปลี่ยนน้ำทุก 7 วันในภาชนะเป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ร้อยละ 91.40 และการใช้ปลากินลูกน้ำเป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ร้อยละ 90.60 ส่วนความรู้ที่ไม่ถูกต้องมากที่สุดคือ การใส่น้ำผสมผงซักฟอกเป็นวิธีการป้องกันไม่ให้ยุงลายวางไข่ ร้อยละ 71.20 ทราโยเบทได้ทั้งน้ำกินและน้ำใช้ ร้อยละ 67.60 และทราโยเบทมีอายุการใช้งาน 1 เดือน ร้อยละ 63.30

3. ทักษะต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่มีทักษะที่เห็นด้วยต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 63.30 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 43.83 และมีทักษะที่เห็นด้วยเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายมากที่สุดคือเรื่องการทำจัดลูกน้ำยุงลายเป็น

กิจกรรมสำคัญที่สุดเกี่ยวกับการป้องกันไม่ให้เกิดโรคไข้เลือดออก การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายต้องทำอย่างสม่ำเสมอจึงจะควบคุมโรคไข้เลือดออกได้ เมื่อสถานการณ์ไข้เลือดออกระบาดรุนแรงในหมู่บ้านต้องช่วยกัน ควบคุมลูกน้ำยุงลายและแหล่งแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ร้อยละ 100.00, 99.30, 98.60 ตามลำดับ

4. พฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายอยู่ในระดับควรปรับปรุง ร้อยละ 51.10 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.00 การปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายได้ถูกต้องมากที่สุดคือ การป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลายหรือทำลายลูกน้ำยุงลายในภาชนะขนาดใหญ่ซึ่งอยู่ในบริเวณบ้าน เช่น ตุ่มน้ำดื่ม น้ำใช้ อ่างน้ำหรือตุ่มน้ำของห้องน้ำ ห้องส้วม ร้อยละ 95.70 รองลงมาคือ การป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลายหรือทำลายลูกน้ำยุงลายในเศษภาชนะ หรือเศษสิ่งของเหลือใช้ที่สามารถเป็นแหล่งน้ำขังได้ซึ่งอยู่รอบ ๆ บริเวณบ้าน ร้อยละ 89.20 และการป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลายหรือทำลายลูกน้ำยุงลายในภาชนะขนาดเล็กซึ่งอยู่ในบริเวณบ้าน เช่น แจกัน กระถางต้นไม้ จานรองตู้กับข้าว อ่างล้างเท้า ร้อยละ 64.00

5. ปัจจัยด้านบุคคลกับพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ การป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของคนในครอบครัวของประชากรที่ศึกษากับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน ส่วนการเคยเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (P-value = 0.002)

6. ปัจจัยด้านความรู้กับพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคไข้เลือดออกของประชากรที่ศึกษากับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน

7. ปัจจัยด้านทัศนคติกับพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ระดับทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชากรที่ศึกษากับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่าประชากรส่วนใหญ่เพศหญิงมีอายุอยู่ระหว่าง 31 – 45 ปี มีสถานภาพคู่ การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และในรอบ 1 ปีที่ผ่านมามีคนในครอบครัวป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก ถึงร้อยละ 10.10 และทุกคนได้เข้ารับ การรักษาที่โรงพยาบาล ร้อยละ 100.00 และเคยเข้าร่วมโครงการ หรือเข้ารับการอบรมเรื่องไข้เลือดออก ร้อยละ 30.20

ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 77.00 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กัลยา ศรีมหันต์ (2545) ที่พบว่า เด็กวัยเรียนมีการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกโดยรวมอยู่ในระดับ ถูกต้องปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 81.75 และผลการศึกษาของ พัชรภรณ์ หมื่นจง (2550) ที่พบว่า ร้อยละ 99.3 มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกระดับปานกลาง และมีความรู้ถูกต้องมากที่สุดเกี่ยวกับการปิดฝาโถงให้สนิทเป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ร้อยละ 96.40 ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สมนึก คงไทย (2542 : ก) ที่พบว่า ภาชนะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่ยังใช้ประโยชน์และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่สำคัญ ได้แก่ ตุ่มขนาด 5 – 20 ลิตร พบร้อยละ 24.94 และยังพบว่าความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัชรภรณ์ หมื่นจง (2550) ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนทัศนคติของประชากรเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 63.30 ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของพัชรภรณ์ หมื่นจง (2550) ที่พบว่า มีเจตคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกระดับสูง ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายกับพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัชรภรณ์ หมื่นจง (2550) ที่พบว่า เจตคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมหญิง โสถ์ชรัสัย (2544) ที่พบว่า เจตคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันไข้เลือดออกของแกนนำสุขภาพประจำครอบครัวสอดคล้องกับผลการศึกษาของประโยชน์ฉวีจันทร์ (2542) ที่พบว่าเจตคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการควบคุมโรคไข้เลือดออกของแกนนำสาธารณสุข

ส่วนพฤติกรรมของประชากรเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ได้ปฏิบัติถูกต้องมากที่สุด คือการป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลายหรือทำลายลูกน้ำยุงลายในภาชนะขนาดใหญ่

ซึ่งอยู่ในบริเวณบ้าน เช่น ตุ่มน้ำดื่ม น้ำใช้ อ่างน้ำหรือตุ่มน้ำของห้องน้ำ ห้องส้วม ร้อยละ 95.70 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฏชะวณิช สุพรรณพร และคณะ (2544) ที่พบว่าประชาชนส่วนมากปฏิบัติในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องโรคไข้เลือดออกกับครอบครัวและเพื่อนบ้านและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในภาชนะน้ำดื่ม น้ำใช้

ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพและ มีคนในครอบครัวป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก สำหรับปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก คือ การเคยเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเรื่องไข้เลือดออกกับพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคั้งนี้

จากการศึกษาพบว่าประชาชนหมู่ 4 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกมีความรู้และทัศนคติอยู่ในระดับปานกลางและพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายอยู่ในระดับควรปรับปรุงจึงควรมีการให้ความรู้ในเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายที่ถูกต้องแล้วควรเน้นพฤติกรรมในการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาคั้งต่อไป

ในการศึกษาคั้งต่อไป

1. ควรจะมีการอบรมตามสภาพจริง คือเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมและปฏิบัติจริงเป็นรูปธรรมโดยมีงานวิจัยเข้าไปเกี่ยวข้องในการศึกษาโดยใช้แบบทดสอบแบบ pre-test และ post test ในระหว่างการอบรมอาจจะทำวิจัยในรูปแบบกึ่งทดลองเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพฤติกรรมควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชนเพื่อจะได้ให้ประชาชนมีความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายอยู่ในระดับดีมาก
2. ควรมีการศึกษาหาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมกับพฤติกรรมควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
3. ควรมีการศึกษาหาความสัมพันธ์ของระบบบริการสุขภาพกับพฤติกรรมควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมโรคติดต่อ.(2536). ไข้เลือดออก. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กรมควบคุมโรคติดต่อ .(2553). สถานการณ์โรคไข้เลือดออก.
- สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2553 จาก <http://dhf.ddc.moph.go.th>
- กาญจนา อินทร์ชัย .(2545) .การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของ
จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กัลยา ศรีมหันต์ .(2545).การรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดและ พฤติกรรมการป้องกันโรค
ไข้เลือดออกของเด็กวัยเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วิทยาลัยพยาบาล
บรมราชชนนี ราชบุรี.
- กุลยา เปี้ยประดิษฐ์ .(2544). การศึกษาแนวทางในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
ด้วยวิธีการมีส่วนร่วม ของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงสูง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จันทร์พร จิรเศรษฐพัฒนา .(2547). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรค
ไข้เลือดออกของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสบปราบ อำเภอสบปราบ
จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จำเนียร ช่วงโชติ.(2516). จิตวิทยาการรับรู้และเรียนรู้. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จำรอง เงินดี.(2541). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์.
- เจตน์ อินสองใจ .(2547).บทบาทและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรค
ไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา
จังหวัดน่าน. สถานีอนามัยบ้านป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน.
- ณัฏชะวันย์ สุพรรณพร และคณะ .(2544).ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก หมู่ 7 บ้านห้วยคู ตำบลดงคู่ อำเภอ
ศรีสังขาลย์ จังหวัดสุโขทัย,วิทยานิพนธ์หลักสูตรสาธารณสุขศาสตร โครงการร่วม
ผลิตบัณฑิตมหาวิทยาลัยนเรศวรและวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก.
- ทองพันธุ์ ดุรงค์ภินันท์ และคณะ .(2545).พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
ในชุมชนของตำบลทางพระ จังหวัดอ่างทอง. สถานีอนามัยบ้านทางพระ อำเภอ
โพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง.
- ธีระวุฒิ เอกะกุล.(2542).ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.พิมพ์ครั้งที่1.
อุบลราชธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

บุญเลิศ ศักดิ์ชัยนันท์ และคณะ. การให้ความรู้แก่ชุมชนในโครงการประชาร่วมใจป้องกัน
และควบคุมโรคไข้เลือดออกเฉลิมพระเกียรติ , 2542.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ.(2536).พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพและสุขศึกษา.พิมพ์ครั้งที่2.
กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์ .

ประเสริฐ ทองเจริญ. (2520). ไข้เลือดออก. กรุงเทพฯ : อักษรสมัย.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543) . วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พัชราภรณ์ หมั่นจง.(2550). พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านนาสร้างและโรงเรียนวัดวังตะกู อำเภอเมือง จังหวัด
นครปฐม . วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

พินันท์ แดงหาญและคณะ .(2540 : 84-92). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินการ
ควบคุมยุงลายของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
วารสารโรคติดต่อ ปีที่ 24 ฉบับที่ 1.

แพรวภัทร ยอดแก้ว.(2552). ทักษะคติหรือเจตคติ(Attitude). สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2553
จาก <http://gotoknow.org/blog/theories/280647>

มนตรี มณีศรี .(2542).ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรค
ไข้เลือดออกของชุมชน ตำบลแม่จะเรา อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก
ปริญญาสาธาณสุขศาสตรบัณฑิต คณะสาธาณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (กศ.บป.) . (14 กรกฎาคม 2550). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน.
สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2553 จาก<http://www.oknation.net/blog/lrukk/2007/07/14/entry-1>

วลีรัตน์ อภัยบัณฑิตกุล.ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก
ในชุมชนของอาสาสมัครสาธาณสุขในเขตเทศบาลเมืองวารินชำราบ , 2544.

วรวิมล เจริญศิริ .(2547).วิธีการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2553
จาก <http://www.bangkokhealth.com/index.php/2009-01-19-04-22-54/254-2009-01-19-09-32-42>

วิเชียร เกตุสิงห์.(2526).สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย.พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ :ไทยวัฒนาพานิช.

ศิริเพ็ญ กัลยาณรุจ. (2541). ไข้เลือดออก:การดูแลและรักษา.พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ: สถาบัน
สุขภาพเด็กแห่งชาติมหाराชินี.

ศรีมงคล ประยูรวง และคณะ . ความคิดเห็น ความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติต่อการ
ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่เกิดโรคเปรียบเทียบกับพื้นที่ปลอด
ไข้เลือดออกใน เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา , 2544.

สมชาย ทศนาถันท์และคณะ . การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานควบคุมโรคติดต่อระดับ
ตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ,
2540.

สมนึก คงไทย .(2542). ความชุกชุมของประชากรยุงลายโดยใช้ดัชนีทางกีฏวิทยาเป็น
เครื่องมือในการประเมินในอำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี .สถานี
อนามัยตำบลหมกแกว อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี.

สมหญิง ไสตถ์ชราสัย .(2544). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการควบคุมโรคไข้เลือดออกของ
แกนนำสาธารณสุข (อาสาสมัครสาธารณสุขและผู้นำชุมชน) อำเภอหนองขาหย่าง
จังหวัดอุทัยธานี.

สรวรยา สิริภคมงคล และคณะ.(2545). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ใน 4 อบต. ของเขต 8
นครสวรรค์. สำนักงานป้องกัน ควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดนครสวรรค์.

สิวิกา แสงธราทิพย์ .(ไม่ปรากฏวันเดือนปีที่เผยแพร่). ระบาดวิทยาของโรคไข้เลือดออก.
สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2553 จาก [http://dpc3.ddc.moph.go.th/in_tranet/
Insect/DHFManual/chapter1.htm](http://dpc3.ddc.moph.go.th/in_tranet/Insect/DHFManual/chapter1.htm)

สาโรจน์ มะรุมดี . การวิจัยประเมินผลโดยใช้ CIPP Model ประเมินโครงการประชาร่วมใจ
ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของจังหวัดสุพรรณบุรี, 2544.

สังคม ศุภรัตน์กุล .ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการควบคุมลูกน้ำยุงลายของ
ประชาชนในเขตเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู , 2547.

สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก กรมควบคุมโรคติดต่อ.(2542 : 4-29).โรคไข้เลือดออก คู่มือ
สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นิเวศธรรมดาการพิมพ์ .

สำนักโรคติดต่อ.(2550). ข้อมูลผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก DF+DHF+DSS ปี 2549.
สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2553 จาก <http://dhf.ddc.moph.go.th/2549.htm>

สำนักโรคติดต่อฯโดยแมลง กระทรวงสาธารณสุข (2543) . โรคไข้เลือดออกฉบับประชาชน.
กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักโรคติดต่อฯโดยแมลง.(ไม่ปรากฏวันเดือนปีที่เผยแพร่). ไข้เลือดออก.
สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2553 จาก[http://www.thaivbd.org/cms/index.php?
option=com_content&task=blogcategory&id=22&Itemid=40](http://www.thaivbd.org/cms/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=22&Itemid=40)

สุจิตรา นิมมานนิตย และคณะ. (2542).แนวทางการวินิจฉัยและรักษาโรคไข้เลือดออก Denggi.

ประชากรวิจัยปีที่ 13 ฉบับที่ 75 .

สุพร ชุณหวุฒิยานนท์.(2532).พฤติกรรมของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการเกิดแหล่ง
เพาะพันธุ์ยุงลาย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุรเกียรติ อาชานานุภาพ. (2551). ตำราการตรวจรักษาโรคทั่วไปเล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไฮลิสติก พับลิชชิงจำกัด.

อนันต์ ศรีโสภณ. (2527) .หลักการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

Bandura, A. (1977). Self-Efficacy : Toward a unifying theory of behavior change.
Psychological Review.

NovaAce. (ไม่ปรากฏวันเดือนปีที่เผยแพร่). การรับรู้ . สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2553
จาก <http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/Perception.htm>.

แบบสอบถามชุดที่

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
ของประชาชน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายของประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ของหมู่ 4 บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 139 หลังคาเรือน หลังคาเรือนละ 1 คนโดยอาศัยอยู่บ้านคลองคู จังหวัดพิษณุโลกอย่างน้อย 6 เดือน เก็บข้อมูลช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2553 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 ด้านความรู้เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 3 ด้านทัศนคติต่อการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 4 ด้านพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย จำนวน 4 ข้อ

ขอความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถาม

1. โปรดอ่านคำชี้แจงของแต่ละข้อให้เข้าใจก่อนตอบคำถาม
2. กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง
3. กรุณาตอบทุกข้อในแต่ละส่วน ให้ครบทั้งสามส่วน

ข้อมูลที่ได้รับ ทางคณะผู้วิจัย จะเก็บข้อมูลเป็นความลับ จะไม่เปิดเผยเป็นรายบุคคล การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลเป็นภาพรวม ไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของท่าน

ขอขอบคุณ

คณะผู้วิจัย

ส่วนที่ 1
คำชี้แจง

ข้อมูลทั่วไป
ใส่เครื่องหมาย / ลงใน ( ) หน้าข้อความหรือเติมข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านให้มากที่สุด

สำหรับผู้วิจัย

1. เพศ

( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง

2. อายุ.....ปี (ตอบจำนวนเต็ม)

3. สถานภาพ

( ) 1. โสด ( ) 2. คู่ ( ) 3. หม้าย ( ) 4. หย่า/แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษา

( ) 1. ไม่ได้เรียน

( ) 2. ประถมศึกษา

( ) 3. มัธยมศึกษา

( ) 4. ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา

( ) 5. ปริญญาตรี

( ) 6. สูงกว่าปริญญาตรี

5. อาชีพ

( ) 1. เกษตรกรรม

( ) 2. รับจ้าง

( ) 3. ค้าขาย

( ) 4. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

( ) 5. ไม่ได้ทำงาน

( ) 6. อื่นๆ (ระบุ).....

6. ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา คนในครอบครัวของท่านมีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกหรือไม่

( ) 1. ไม่มี ( ) 2. มี ได้รับการรักษาที่ไหน

( ) 2.1 สถานีอนามัย

( ) 2.2 โรงพยาบาล

( ) 2.3 คลินิก

( ) 2.4 รักษาเองที่บ้าน

( ) 2.5 อื่นๆ (ระบุ).....

7. ท่านหรือคนในครอบครัวของท่านเคยเข้าร่วมโครงการ/อบรม เรื่อง ไข้เลือดออกหรือไม่

( ) 1. ไม่เคย

( ) 2. เคย ระบุชื่อโครงการที่เข้าร่วม.....

สถานที่.....

- ส่วนที่ 2 ด้านความรู้เกี่ยวกับเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
- คำชี้แจง** ใส่เครื่องหมาย / ลงใน( ) หน้าข้อความหรือเติมข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านให้มากที่สุด
- ใช่** หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับความเข้าใจตนเอง
- ไม่ใช่** หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความเข้าใจตนเอง
- ไม่แน่ใจ** หมายถึง ผู้ตอบไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความเข้าใจตนเองหรือไม่

ข้อ	ข้อความ	ความรู้			สำหรับ ผู้วิจัย
		ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่	
1	ระยะไข่จนเป็นตัวเต็มวัยจะใช้เวลาประมาณ 7-10 วัน				☐
2	ยุงลายสามารถวางไข่ในแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง เป็นต้น				☐
3	ไข่ยุงลายทนต่อความแห้งแล้งและสารเคมี ดังนั้นการกำจัดอย่างง่าย ๆ โดยการขุดล้างตาม ผิวนาขณะต่างๆก่อนเติมน้ำทุกครั้ง				☐
4	ยุงลายสามารถวางไข่ในกาบใบพืชที่มีน้ำขัง เช่น มะพร้าว พลับพลึง กัลยวี ต้นบอน เป็นต้น				☐
5	การเปลี่ยนน้ำทุก 7 วันในภาชนะ เป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย				☐
6	การปิดฝาโถงให้สนิทเป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย				☐
7	การใส่น้ำผสมผงซักฟอกเป็นวิธีการป้องกันไม่ให้ยุงลายวางไข่				☐
8	การใช้ปลากินลูกน้ำเป็นการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายวิธีหนึ่ง				☐
9	ทรายอะเบทมีอายุการใช้งาน 1 เดือน				☐
10	ทรายอะเบทใส่ได้ทั้งน้ำกินและน้ำใช้				☐

ส่วนที่ 3 ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
คำชี้แจง ใส่เครื่องหมาย / ลงใน ( ) หน้าข้อความหรือเติมข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านให้มากที่สุด

เห็นด้วย หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึกหรือความเข้าใจตนเอง
 ไม่เห็นด้วย หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกหรือความเข้าใจตนเอง
 ไม่แน่ใจ หมายถึง ผู้ตอบไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกหรือความเข้าใจตนเองหรือไม่

ข้อ	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า	เจตคติ			สำหรับ ผู้วิจัย
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
1	การกำจัดลูกน้ำยุงลายเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุดในการป้องกันไม่ให้เกิดโรคไข้เลือดออก				☐
2	การปล่อยให้รอบบ้านมีแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายอาจทำให้ท่านและคนในครอบครัวป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกได้				☐
3	การสำรวจภาชนะของท่านเพื่อหาลูกน้ำยุงลาย ทำให้ท่านเสียเวลา				☐
4	การสำรวจและกำจัดหรือทำลายภาชนะที่ไม่ใช้แล้วรอบๆบ้านที่มีน้ำขังเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็น				☐
5	การเปลี่ยนน้ำในภาชนะทุก 7 วัน เป็นเรื่องยุ่งยากเสียเวลา				☐
6	ภาชนะทุกชนิดที่มีน้ำขังเพียงเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องคว่ำหรือทำลาย				☐
7	การปล่อยปลากินลูกน้ำเป็นวิธีหนึ่งในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย				☐
8	การขจัดล้างภาชนะก่อนเติมน้ำลงในภาชนะทำให้ยุ่งยากเสียเวลา				☐

9	การใส่ทรายอะเบทลงในน้ำดื่มถึงแม้จะใส่เพียงเล็กน้อยก็เป็นอันตรายต่อคน				☐
10	ทรายอะเบทสามารถฆ่าลูกน้ำยุงลายได้เพียง 3 เดือน				☐
11	การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายต้องทำอย่างสม่ำเสมอจึงจะควบคุมโรคไข้เลือดออกได้				☐
12	การควบคุมกำจัดลูกน้ำยุงลายเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอสม.เท่านั้น				☐
13	การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายทำได้เฉพาะที่บ้านเท่านั้น				☐
14	การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ทำได้เฉพาะเมื่อมีสถานการณ์ไข้เลือดออกระบาดเท่านั้น				☐
15	เมื่อสถานการณ์ไข้เลือดออกระบาดรุนแรงในหมู่บ้านของท่าน ท่านต้องช่วยกัน ควบคุมลูกน้ำยุงลายและแหล่งลูกน้ำยุงลาย				☐

ส่วนที่ 4 ด้านพฤติกรรมกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
คำชี้แจง ใส่เครื่องหมาย / ลงใน ( ) หน้าข้อความหรือเติมข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านให้มากที่สุด

สำหรับผู้วิจัย

1. ท่านได้ทำการป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลาย หรือทำลายลูกน้ำยุงลายในเศษภาชนะ หรือเศษสิ่งของเหลือใช้ที่สามารถเป็นแหล่งน้ำขังได้ ซึ่งอยู่รอบ ๆ บริเวณบ้านของท่านหรือไม่

( ) ไม่ทำ

( ) ทำ

ทำโดยวิธีใดบ้าง

( ) คั่ว (ภาชนะที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์)

( ) ทำลาย (ภาชนะที่ไม่มีประโยชน์)

2. ท่านได้ทำการป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลาย หรือทำลายลูกน้ำยุงลายในภาชนะขนาดเล็กซึ่งอยู่ในบริเวณบ้านของท่าน เช่น แจกัน กระถางต้นไม้ จานรองตู้กับข้าว อ่างล้างเท้า เป็นต้น

( ) ไม่ทำ

( ) ทำ

ทำโดยวิธีใดบ้าง

( ) ขัดล้างและเปลี่ยนน้ำทุก 7 วัน

( ) ปิดฝาภาชนะน้ำให้มิดชิด

( ) ปล่อยปลากินลูกน้ำ

( ) ใส่ทรายอะเบท

( ) อื่นๆ (ระบุ).....

3. ท่านได้ทำการป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลาย หรือทำลายลูกน้ำยุงลายในภาชนะขนาดใหญ่ซึ่งอยู่ในบริเวณบ้านของท่าน เช่น ตุ่มน้ำดื่ม น้ำใช้ อ่างน้ำหรือตุ่มน้ำของห้องน้ำ ห้องส้วม เป็นต้น

( ) ไม่ทำ

( ) ทำ

ทำโดยวิธีใดบ้าง

( ) ขัดล้างและเปลี่ยนน้ำทุก 7 วัน

( ) ปิดฝาภาชนะน้ำให้มิดชิด

( ) ปล่อยปลากินลูกน้ำ

( ) ใส่ทรายอะเบท

( ) อื่นๆ (ระบุ).....

4. ถ้ามีกิจกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ท่านและครอบครัวจะเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่

( ) ไม่ร่วมกิจกรรม

( ) ร่วมกิจกรรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ การแปลผลดัชนี IOC โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ดังต่อไปนี้

ท่านที่ 1 อาจารย์วิชัย ศรีทอง

ท่านที่ 2 อาจารย์สมเกียรติ ศรีประสิทธิ์

ท่านที่ 3 คุณวุฒิชัย กรเวช (เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน สอ.ท่าโพธิ์)

สูตร
$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

R แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยกำหนดคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญให้ดังนี้

+ 1 หมายถึง ข้อคำถามที่ใช้ได้สอดคล้องวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ

- 1 หมายถึง ข้อคำถามที่ใช้ไม่ได้/ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์/ปรับปรุง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อที่	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ			รวม	เฉลี่ย	สรุปผล
	ท่านที่ 1	ท่านที่ 2	ท่านที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 2 ด้านความรู้เกี่ยวกับเรื่องการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ข้อที่	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ			รวม	เฉลี่ย	สรุปผล
	ท่านที่ 1	ท่านที่ 2	ท่านที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 3 ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ข้อที่	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ			รวม	เฉลี่ย	สรุปผล
	ท่านที่ 1	ท่านที่ 2	ท่านที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
2	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
3	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
4	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
5	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
6	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
7	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
8	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
9	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
10	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้

ข้อที่	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ			รวม	เฉลี่ย	สรุปผล
	ท่านที่ 1	ท่านที่ 2	ท่านที่ 3			
11	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
12	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
13	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
14	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
15	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้

ส่วนที่ 4 ด้านพฤติกรรมการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ข้อที่	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ			รวม	เฉลี่ย	สรุปผล
	ท่านที่ 1	ท่านที่ 2	ท่านที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
2	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
3	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
4	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้
5	+1	+1	+1	3	1	ยอมรับได้

2. คำนวณแบบสัมภาษณ์เลือกตอบ (แบบทดสอบ) ที่มีการให้คะแนน 0 และ 1 โดยใช้สูตรของ คูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson)

สูตร

$$R_{tt} = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S^2} \right]$$

เมื่อ R_{tt} แทน ความเที่ยงของแบบทดสอบ

K แทน จำนวนข้อสอบ

p แทน ความยากง่ายของข้อสอบแต่ละข้อ (สัดส่วนที่ตอบถูก)

q แทน สัดส่วนที่ตอบผิด (1-p)

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมของแบบทดสอบ

นำไปทดสอบแบบสัมภาษณ์

- ส่วนที่ 2 ด้านความรู้ในเรื่อง การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
- ส่วนที่ 4 ด้านพฤติกรรมในเรื่อง การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ซึ่งนำแบบสัมภาษณ์นี้ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชาชนหมู่ 7 บ้านท่าโพธิ์ ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แต่เป็นประชาชน

ตารางแสดงการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ด้านความรู้ในเรื่อง การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ลำดับที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวม (X)	X ²
คนที่ 1	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	6	36
คนที่ 2	1	0	1	0	1	1	0	1	1	0	6	36
คนที่ 3	1	0	1	1	1	1	0	1	1	0	7	49
คนที่ 4	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	8	64
คนที่ 5	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	7	49
คนที่ 6	0	0	1	1	0	1	1	1	1	1	7	36
คนที่ 7	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	8	64
คนที่ 8	0	1	1	0	0	1	0	1	1	0	5	25
คนที่ 9	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	7	49
คนที่ 10	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9	81
คนที่ 11	1	0	1	0	1	1	1	1	0	1	7	49
คนที่ 12	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	8	64
คนที่ 13	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1	7	49
คนที่ 14	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0	4	16
คนที่ 15	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	9	81
คนที่ 16	0	1	1	1	0	1	1	1	0	0	6	36
คนที่ 17	1	0	1	1	1	1	1	1	0	0	7	49
คนที่ 18	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	8	64
คนที่ 19	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	7	49
คนที่ 20	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	8	64
คนที่ 21	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	7	49
คนที่ 22	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9	81
คนที่ 23	1	0	0	1	1	1	0	0	1	1	6	36
คนที่ 24	1	0	1	0	1	1	0	1	0	0	5	25
คนที่ 25	0	1	1	0	1	1	0	0	1	1	6	36
คนที่ 26	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	7	49
คนที่ 27	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	7	49
คนที่ 28	0	0	1	0	1	1	1	0	0	0	4	16
คนที่ 29	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	7	49
คนที่ 30	1	1	1	0	1	1	0	1	0	1	7	49
n=30	17	17	25	18	26	27	17	24	17	18	$\sum x = 206$	$\sum x^2 = 1,449$
p	0.53	0.57	0.83	0.6	0.87	0.9	0.53	0.8	0.53	0.6	$\sum pq = 1.98$	
q	0.47	0.43	0.17	0.4	0.13	0.1	0.47	0.2	0.47	0.4		
pq	0.25	0.25	0.14	0.24	0.11	0.09	0.25	0.16	0.25	0.24		

ความแปรปรวน

$$S^2 = \frac{1449}{30} - \left[\frac{206}{30} \right]^2 = 1.15$$

แทนค่าลงในสูตร KR_{20}

$$R_{cc} = \frac{K}{K-1} \times \left[\frac{1 - \sum pq}{s^2} \right]$$

$$R_{cc} = \frac{10}{10-1} \times \left[1 - \frac{1.98}{1.15} \right] = 0.08$$

∴ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ชุดนี้เท่ากับ 0.8

ตารางแสดงการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 4 ด้านพฤติกรรมในเรื่อง การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ลำดับที่	1	2	3	4	รวม (X)	X ²
คนที่ 1	1	1	1	1	4	16
คนที่ 2	0	0	1	1	2	4
คนที่ 3	0	1	1	1	3	9
คนที่ 4	0	1	1	0	2	4
คนที่ 5	1	1	1	1	4	16
คนที่ 6	1	1	0	1	3	9
คนที่ 7	1	1	1	1	4	16
คนที่ 8	1	1	1	0	3	9
คนที่ 9	0	1	1	1	3	9
คนที่ 10	1	1	1	1	4	16
คนที่ 11	1	1	1	1	4	16
คนที่ 12	1	0	1	1	3	9
คนที่ 13	0	0	1	1	2	4
คนที่ 14	1	1	0	1	3	9
คนที่ 15	0	1	1	0	2	4
คนที่ 16	1	1	1	1	4	16
คนที่ 17	1	0	1	1	3	9
คนที่ 18	0	1	1	1	3	9
คนที่ 19	1	0	1	1	3	9
คนที่ 20	0	0	1	1	2	4
คนที่ 21	0	0	1	1	2	4
คนที่ 22	1	1	1	1	4	16
คนที่ 23	0	1	1	1	3	9
คนที่ 24	1	0	1	1	3	9
คนที่ 25	1	1	1	0	3	9
คนที่ 26	1	1	1	0	3	9
คนที่ 27	1	1	1	1	4	16
คนที่ 28	0	1	1	1	3	9
คนที่ 29	1	1	1	0	3	9
คนที่ 30	1	0	1	1	3	9
n=30	19	21	28	24	$\sum x = 92$	$\sum x^2 = 296$
p	0.63	0.7	0.93	0.8	$\sum pq = 0.76$	
q	0.37	0.3	0.17	0.2		
pq	0.23	0.21	0.16	0.16		

ความแปรปรวน

$$s^2 = \frac{296}{30} - \left[\frac{92}{30} \right]^2 = 0.46$$

แทนค่าลงในสูตร KR_{2c}

$$R_{tt} = \frac{K}{K-1} \times \left[\frac{1-pq}{s^2} \right]$$

$$R_{tt} = \frac{4}{4-1} \times \left[1 - \frac{0.76}{0.46} \right] = 0.87$$

∴ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ทั้งฉบับเท่ากับ 0.87

3. คำนวณหาค่าความเที่ยง โดยใช้สถิติประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัทซ์ (Cronbach's Alpha Coefficient)

สูตร

$$\alpha = \left[\frac{n}{n-1} \right] \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน สัมประสิทธิ์ความเที่ยงของเครื่องมือ

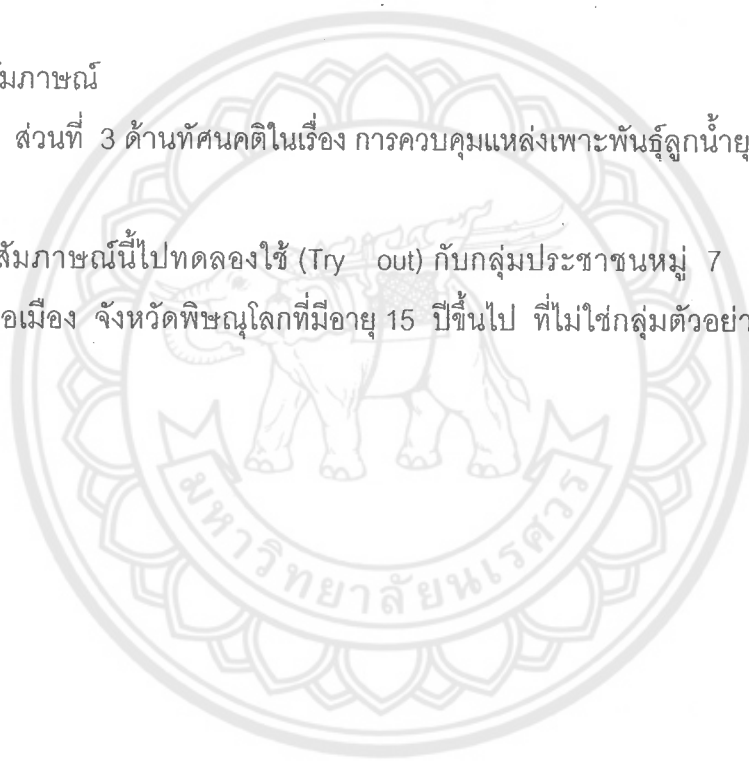
s_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนคำถามแต่ละข้อ

s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมของผู้ตอบทั้งหมด

นำไปทดสอบแบบสัมภาษณ์

- ส่วนที่ 3 ด้านทัศนคติในเรื่อง การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ซึ่งนำแบบสัมภาษณ์นี้ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชาชนหมู่ 7 บ้านท่าโพธิ์ ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แต่เป็นประชาชน

ตารางแสดงการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 3 ด้านทัศนคติในเรื่อง การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ลำดับที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	รวม (X)	X ²
คนที่ 1	3	3	3	3	3	1	3	3	1	3	3	3	3	3	3	41	1681
คนที่ 2	3	3	2	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	42	1764
คนที่ 3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2	39	1521
คนที่ 4	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	2	3	3	41	1681
คนที่ 5	3	3	3	2	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	41	1681
คนที่ 6	3	2	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	41	1681
คนที่ 7	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3	3	3	1	3	3	40	1600
คนที่ 8	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	2	41	1681
คนที่ 9	3	3	3	3	2	2	3	2	3	3	3	3	1	1	3	38	1444
คนที่ 10	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	3	2	40	1600
คนที่ 11	3	3	3	3	3	2	2	3	2	2	3	3	3	2	3	40	1600
คนที่ 12	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	42	1764
คนที่ 13	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	2	2	2	40	1600
คนที่ 14	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	3	3	2	3	3	40	1600
คนที่ 15	3	3	3	3	3	1	3	3	3	2	3	3	2	3	3	41	1681
คนที่ 16	3	3	3	2	3	2	3	3	2	3	3	3	1	2	3	39	1521
คนที่ 17	2	2	2	3	2	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	39	1521
คนที่ 18	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	43	1849
คนที่ 19	3	3	3	3	3	2	2	3	2	3	3	3	1	3	3	40	1600
คนที่ 20	3	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	42	1764
คนที่ 21	3	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	3	1	1	3	39	1521
คนที่ 22	3	3	3	3	3	3	2	3	1	3	3	3	3	3	3	42	1764
คนที่ 23	3	3	3	3	3	2	3	3	1	2	3	3	3	3	3	41	1681
คนที่ 24	2	3	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	42	1764
คนที่ 25	3	3	3	1	3	2	3	3	1	1	3	3	3	3	3	38	1444
คนที่ 26	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	1	3	3	39	1521
คนที่ 27	2	3	3	3	2	1	3	2	2	1	3	3	3	3	3	37	1369
คนที่ 28	2	3	3	2	3	3	2	3	1	3	3	3	1	2	3	37	1369
คนที่ 29	3	3	3	3	3	2	2	3	1	3	2	3	3	3	3	40	1600
คนที่ 30	3	3	1	3	3	3	2	3	1	2	3	3	3	2	3	38	1444
$\sum x_i$	84	84	82	84	86	73	83	84	61	78	88	86	68	77	85	$\sum x = 1203$	
$\sum x_i^2$	240	240	232	242	250	196	235	240	141	214	260	252	168	211	245	$\sum x^2 = 48,311$	
S_i^2	S_1^2	S_2^2	S_3^2	S_4^2	S_5^2	S_6^2	S_7^2	S_8^2	S_9^2	S_{10}^2	S_{11}^2	S_{12}^2	S_{13}^2	S_{14}^2	S_{15}^2		

ขั้นที่ 1 หาค่าความแปรปรวนของคะแนนรวม S_t^2 และ ร้อยชื่อ S_t^2

สูตรความแปรปรวนรวม(S_t^2)

$$\begin{aligned} S_t^2 &= \frac{n\sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)} \\ S_t^2 &= \frac{30(48311) - (1203)^2}{30(29)} \\ &= \frac{1449330 - 1447209}{870} \\ &= \frac{2121}{870} \\ &= 2.43 \end{aligned}$$

ค่าความแปรปรวนรวม 2.43

สูตรความแปรปรวนรวมรายข้อ (S_i^2)

$$S_i^2 = \frac{n\sum x_i^2 - (\sum x_i)^2}{n(n-1)}$$

$$S_1^2 \text{ ข้อที่ 1} \quad S_1^2 = \frac{30(240) - (84)^2}{30(29)} = \frac{7200 - 7056}{870} = \frac{144}{870} = 0.16$$

$$S_2^2 \text{ ข้อที่ 2} \quad S_2^2 = \frac{30(240) - (84)^2}{30(29)} = \frac{7200 - 7056}{870} = \frac{144}{870} = 0.16$$

$$S_3^2 \text{ ข้อที่ 3} \quad S_3^2 = \frac{30(232) - (82)^2}{30(29)} = \frac{6960 - 6724}{870} = \frac{236}{870} = 0.27$$

$$S_4^2 \text{ ข้อที่ 4} \quad S_4^2 = \frac{30(242) - (84)^2}{30(29)} = \frac{7260 - 7056}{870} = \frac{204}{870} = 0.24$$

$$S_5^2 \text{ ข้อที่ 5} \quad S_5^2 = \frac{30(250) - (86)^2}{30(29)} = \frac{7500 - 7396}{870} = \frac{104}{870} = 0.12$$

$$S_6^2 \text{ ข้อที่ 6} \quad S_6^2 = \frac{30(196) - (73)^2}{30(29)} = \frac{5800 - 5329}{870} = \frac{551}{870} = 0.63$$

$$S_7^2 \text{ ข้อที่ 7} \quad S_7^2 = \frac{30(235) - (83)^2}{30(29)} = \frac{7050 - 6889}{870} = \frac{161}{870} = 0.19$$

$$S_8^2 \text{ ข้อที่ 8} \quad S_8^2 = \frac{30(240) - (84)^2}{30(29)} = \frac{7200 - 7056}{870} = \frac{144}{870} = 0.16$$

$$S_9^2 \text{ ข้อที่ 9} \quad S_9^2 = \frac{30(141) - (61)^2}{30(29)} = \frac{4230 - 3721}{870} = \frac{509}{870} = 0.59$$

$$S_{10}^2 \text{ ข้อที่ 10} \quad S_{10}^2 = \frac{30(214) - (78)^2}{30(29)} = \frac{6420 - 6084}{870} = \frac{336}{870} = 0.38$$

$$s_i^2 \text{ ข้อที่ 11} \quad s_{11}^2 = \frac{30(260) - (88)^2}{30(29)} = \frac{7800 - 7744}{870} = \frac{56}{870} = 0.06$$

$$s_i^2 \text{ ข้อที่ 12} \quad s_{12}^2 = \frac{30(252) - (86)^2}{30(29)} = \frac{7560 - 7396}{870} = \frac{164}{870} = 0.19$$

$$s_i^2 \text{ ข้อที่ 13} \quad s_{13}^2 = \frac{30(168) - (68)^2}{30(29)} = \frac{5040 - 4624}{870} = \frac{416}{870} = 0.48$$

$$s_i^2 \text{ ข้อที่ 14} \quad s_{14}^2 = \frac{30(211) - (77)^2}{30(29)} = \frac{6330 - 5929}{870} = \frac{401}{870} = 0.46$$

$$s_i^2 \text{ ข้อที่ 15} \quad s_{15}^2 = \frac{30(245) - (85)^2}{30(29)} = \frac{7350 - 7225}{870} = \frac{125}{870} = 0.14$$

ขั้นที่ 2 หาค่าผลรวมของความแปรปรวนรายข้อ s_i^2 ($\sum s_i^2$)

$$\begin{aligned} \sum s_i^2 &= \\ &= 0.16 + 0.16 + 0.27 + 0.24 + 0.12 + 0.63 + 0.19 + 0.16 + 0.59 + 0.38 + 0.06 + 0.19 + 0.48 + 0.46 + 0.14 \\ &= 4.23 \end{aligned}$$

ขั้นที่ 3 หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_r^2} \right]$$

แทนค่าลงสูตร

$$\alpha = \frac{15}{14} \left[1 - \frac{4.23}{2.43} \right]$$

$$\alpha = 0.79$$

∴ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ชุดนี้เท่ากับ 0.79